

Orthodoxos

Kēryx

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Έτος Ιδρύσεως 1964 Τρίτη Περίοδος Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1999 Αριθμός Τεύχους 124-125

RECEIVED

APR 29 1999

LIBRARY-P.A.O.I.

ΔΕΗΣΙΣ

Εικόν Κρητικής Σχολής, 15ου αιώνος.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

Έτος Ιδρύσεως 1964

Τρίτη Περιόδος

Αριθμός Τεύχους 124-125

Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1999

Ετήσια Συνδρομή £10

Διευθύνεται από Συντακτική Επιτροπή

5 CRAVEN HILL, LONDON W2

TEL: 0171-723 4787

FAX: 0171-224 9301

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 3-4. Α.Θ.Π. Οικον. Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, Λόγος Κατηχητήριος επί τη ενάρξει της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής.
4. Καθαίρεσις Διακόνου.
5. Εγκύκλιος Σεβ. Αρχιεπισκόπου κ. Γρηγορίου με την είσοδό μας στην Αγία και Μεγάλη Σαρακοστή.
6. Εγκύκλιος Σεβ. Αρχιεπισκόπου κ. Γρηγορίου επί τη εορτή των Ελληνικών Γραμμάτων.
- 7-14. Καθηγ. Ηλία Β. Οικονόμου, Η Οικουμενικότητα των Τριών Ιεραρχών την εποχή της Παγκοσμιοποίησεως.
- 15-19. Χάρη Μεττή, Τα Πενηντάχρονα του Καθεδρικού Ναού Αγίων Πάντων Λονδίνου.
20. Εκπαιδευτικό Σεμινάριο του Κ.Ε.Σ.
21. Παροικιακά Πένθη: Γιαννάκη Γιάννα, Επικήδειος για τον μακ. Παναγιώτη Παρασκευά.
21. Παροικιακά Νέα: Κοινότης Αγίου Μεγαλομάρτυρος Τεωφύγιου Kingston.
- 22-23. Catechetical Homily at the beginning of Holy and Great Lent, by H.A. Holiness the Ecumenical Patriarch Bartholomaeos.
23. The defrocking of a Deacon.
24. Encyclical by H.E. Archbishop Gregorios of Thyateira and Great Britain on the occasion of Lent.
25. Encyclical by H.E. Archbishop Gregorios of Thyateira and Great Britain on the occasion of the celebration of Greek Letters.
- 26-27. Sermon by H.E. Archbishop Gregorios of Thyateira and Great Britain, The Sunday of Orthodoxy.
- 28-29. Protopresbyter Columba Flegg, Ecumenism - Hope or Failure?
- 30-32. Χρονικό Αρχιεπισκόπου Θυατείων και Μ. Βρετανίας κ. Γρηγορίου.

ORTHODOX HERALD

OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARCHDIOCESE
OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN

5 CRAVEN HILL, LONDON W2

TEL: 0171-723 4787

FAX: 0171-224 9301

First Published 1964

January - February 1999

Third Period

No: 124-125

Θεοτόκος η πάντων χαρά

ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΣΘΕ Ν' ΑΝΑΝΕΩΣΕΤΕ

ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ

ΣΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΚΗΡΥΞΑ

**ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΟΣ
ΕΠΙ ΤΗ ΕΝΑΡΞΕΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ**

Αριθμ. Πρωτ. 110

+ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

**ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΧΑΡΙΣ ΕΙΗ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΠΑΡ' ΗΜΩΝ ΔΕ ΕΥΧΗ,
ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ**

Αγαπητοί αδελφοί και τέκνα εν Κυρίῳ,

Διά της χάριτος του Παναγάθου Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού ἐφθασε και εφέτος η ιερά περίοδος της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής: «Ἐφθασε καρός, η των πνευματικών αγώνων αρχή, η κατά των δαιμόνων νίκη, η πάνοπλος εγκράτεια» (Κυριακή της Τυρινής, Δοξαστικόν των Αίνων).

Σήμερον, Κυριακήν της Τυρινής, ανάμηνσιν ποιούμεθα της εξορίας του Πρωτοπλάστου Αδάμ από της τρυφής του Παραδείσου. Μεγίστη η πτώσις. Μέγα το τραύμα. Συνετρίβη η δεσποτική εικών. Ημαυρώθη το πρωτόκιστον κάλλος. Εσκοτίσθη ο νους του Προπάτορος. Όμως, δεν ηχειώθη παντελώς. Άλλ' «εκάθισεν Αδάμ τότε, και ἐκλαυσεν απέναντι της τρυφής του Παραδείσου, χερσί τύπτων τας όψεις, και ἐλεγε (προς τον Δημιουργόν και Πλάστην): Ελεήμον, ελέησόν με τον παραπεσόντα».

Αδελφοί και τέκνα εν Κυρίῳ περιπόθητα, «Πάντες εν τω Αδάμ ημάρτομεν και ηστοχήσαμεν και υστερούμεθα της δόξης του Θεού» και πάντες αισθανόμεθα το βάρος των πολλών μας αμαρτημάτων. Δια τούτο ας τείνωμεν ευήκοον ους εις την πρόσκλησιν της Εκκλησίας: «Το στάδιον των αρετών ηνέωκται· οι βουλόμενοι αθλήσαι εισέλθετε, αναζωσάμενοι τον καλόν της νηστείας αγώνα» (Κυριακή της Τυρινής, Αίνοι).

Καλούμεθα από την Αγίαν μας Εκκλησίαν να εισέλθωμεν εις το στάδιον των αρετών με χαράν και ζήλον πνευματικόν. Καλούμεθα να αποβάλλωμεν την ωνθρότητα της πεπτωκούας ανθρωπίνης φύσεως και να αποδυθώμεν εις σύντονον άσκησιν. Να μυηθώμεν τον Προπάτορα ημών όχι μόνον εις την πτώσιν, εις την οποίαν αφεύκτω τον ηκολουθήσαμεν, αλλά και εις την μετάνοιαν και εις τα δάκρυα, και να ζητήσωμεν εν μετανοίᾳ και συντριβή καρδίας το ἔλεος του Φιλανθρώπου Ουρανίου Πατρός. Μην απελπίζωμεθα διά το πλήθος των ανομών ημών. Έχομεν διδαχθή παρ' Αυτού περί της απείρου αγάπης Του προς πάντα άσωτον υιόν. Παρηγορούμεθα ότι μάς αναμένει πρώτος Αυτός εις την θύραν του Παραδείσου, διά να μάς χαρίσῃ την πρώτην υιοθεσίαν. Μόνον περιμένει από μάς την εκουσίαν επιστροφήν μας.

Εκδήλωσις της θελήσεως μας προς εν αγάπῃ και ελευθερία εκουσίαν επιστροφήν εις τον Πατρικόν μας οίκον είναι και η άσκησις, εις την οποίαν αποδυνόμεθα από αύριον, αδελφοί. Η άσκησις διὰ την κάθαρσιν από τα πάθη και διὰ την απόκτησιν των αγίων αρετών, διά την υπέρβασιν του θανάτου και την απόλαυσιν της Αγίας Αναστάσεως του Κυρίου: «Την πάνσεπτον εγκράτειαν, εναρξώμεθα φαιδρώς, ακτίνας απολάμποντες, των αγίων εντολών, Χριστού του Θεού ημών· αγάπης την λαμπρότητα, προσφυγής την αστραπήν, αγνείας καθαρότητα, ευανδρείας την ισχύν· ὅπως λαμπροφόροι φθάσωμεν, εις την αγίαν και τριήμερον Ανάστασιν» (Ορθρος Καθαράς Δευτέρας). Ινα μη, όμως, εις κενόν τρέχωμεν ως αέρα δέροντες, υπενθυμίζομεν πατρικώς ολίγα τινά περί του χαρακτήρος της καθ' ημάς αγίας Ορθοδόξου ασκήσεως.

Η Ορθόδοξος άσκησις, ως εβιώθη παρά των Αγίων ημών Πατέρων, δεν αποτελεί αυτοσκοπόν, αλλά μέσον. Ο σκοπός της ασκήσεως είναι πάντοτε η κάθαρσις ημών από των παθών, ώστε να καταστώμεν δεκτικοί της ενώσεως μας μετά του Θεού εν Χριστώ, ήτοι τελικώς η θέωσις ημών. Η άσκησις είναι η οδός προς την θέωσιν. Θα ἡτού όμως μέγα σφάλμα να εξαρτήσωμεν την σωτηρίαν ημών από την άσκησιν καθ' εαυτήν και όχι από την Χάριν και το ἄπειρον ἔλεος του Θεού. Κατά τον άγιον Διάδοχον Φωτικής: «Η νηστεία ἔχει μεν καθ' εαυτήν καύχημα, αλλ' ου προς τον Θεόν· εργαλείον γαρ εστιν, ώσπερ εις σωφροσύνην ρυθμίζον τους θέλοντας. Ου δει επ' αυτή μέγα φρονείν τους της ευσεβείας αγωνιστάς, εκδέχεσθαι δε μόνον εν πίστε θεού το πέρας ημών του σκοπού» (Κεφ. 47, Φιλοκαλία, τομ. Α', σελ. 247). Η αυτοδικαιώσις, είτε εκδηλούται ως ηθικισμός, ευρίσκεται έξω των ορίων της Ορθοδόξου πνευματικής ζωής. Σημαίνει έκπτωσιν από την σωτηρίαν.

Αποτελεί επίσης η Ορθόδοξος άσκησις έκφρασιν της ελευθέρας συνεργίας ημών μετά της θείας βουλήσεως. Θέλει ο Άγιος Θεός την σωτηρίαν ημών. Άλλ' ο διάβολος «ως λέων ωρυόμενος περιπατεί ζητώντας καταπίπη» (Α' Πέτρ. 5, 8) και η ασθενής ανθρωπίνη φύσις αντιδρά όχι απλώς με αμέλειαν, ραθυμίαν και ακηδίαν, αλλά και με σαφή συχνάκις ροπήν προς το κακόν. Διά τούτο οι Χριστιανοί πρέπει ελευθέρως και συνεχώς να ασκούμεθα εις τας αγίας εντολάς και να προσανατολίζωμεν την θέλησιν μας προς το Πανάγιον θέλημα του Θεού, το οποίον είναι η σωτηρία και η ευδαιμονία μας.

Οσαύτως, η Ορθόδοξης άσκησις είναι έργον υποκείμενον εις τους κανόνας της Εκκλησίας και ουδόλως έργον ρυθμίζομενον κατά το ατομικόν εκάστου θέλημα. Εν πρώτοις μεν, η θεοποίης εργασία των εντολών του Χριστού είναι τοιαύτη μόνον εντός των δογματικών και κανονικών ορίων της καθ' ημάς αγίας Ορθοδόξου Εκκλησίας. Έπειτα δε ἀπαντες, Κληρικοί και λαϊκοί, μοναχοί και κοσμικοί, ασκούμεθα εις τας θείας εντολάς ως ἐν σώμα, ως Εκκλησία. Διά τούτο τα της ασκήσεως ημών δεν ρυθμίζομεν αυτοβούλως, αλλ' ως ορίζουν οι ἀγιοι και ιεροί Κανόνες της Εκκλησίας και ως συμβουλεύουν οι πνευματικοί ημών Πατέρων. Διά της υπακοής εις αυτούς δυνάμεθα να αποφύγωμεν τας υπερβολάς και τας ελλειψεις, αι οποίαι έχουν σοβαράς επιπτώσεις εις την πνευματικήν ζωήν. Απαντες ασκούμεθα ως κεκλημένοι διά του αγίου Βαπτίσματος, αλλ' ίδιαιτέρως οι μοναχοί ως κεκλημένοι και διά του αγίου και αγγελικού Σχήματος. Διά τούτο οι μοναχοί ευρίσκονται εις τας προφυλακάς της αγίας αυτής στρατείας.

Η Ορθόδοξης άσκησις δεν συνιστά περιφρόνησιν και εχθρότητα προς το ανθρώπινο σώμα. Η Εκκλησία κατεδίκασε πολλάς αιρέσεις, επειδή εισήγαγον τοιαύτας νόθους διδασκαλίας περί ασκήσεως. «Αρχή κατανύξεως και μετανοίας, κακών αλλοτρίωσις και παθών εγκράτεια», ακούομεν τον υμνωδόν του Τριωδίου διδάσκοντα. Εδιδάχθημεν να είμεθα παθοκότονοι και όχι σωματοκότονοι, αποφαίνεται σαφώς ο Γέρων ασκήτης, ως αναφέρεται εις το Γεροντικόν.

Έχει εισέτι η Ορθόδοξης άσκησις εσχατολογικόν χαρακτήρα. Μετά του κόπου της ασκήσεως συγκιρνάται η πρόγευσις της χαράς της Αναστάσεως και της ουρανίου Βασιλείας. Γίνεται ούτως η άσκησις χαροποιός άσκησις και το πένθος χαροποιόν πένθος. «Βρωμάτων και παθών την αποχήν ποιούντες ως υπήκοοι Χριστού..., ώπως και την ανάστασιν αυτού πόθω κατίδωμεν», ψάλλομεν εις την αρχήν του Τριωδίου.

Σκοπός και καρπός της Ορθοδόξου ασκήσεως είναι η τελεία υπακοή εις το θέλημα του Θεού, συνέπειαι δε της τοιαύτης αγίας υπακοής είναι η υποταγή των αλόγων παθών ημών εις τον ηγιασμένον κυρίαρχον και ηγεμόνα λόγον και κατόπιν η υποταγή της αλόγου φύσεως εις τον ηγιασμένον ἀνθρωπόν. Βιούμεν την τραγωδίαν της πολλαπλής

ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

Αριθμ. Πρωτ. 1141

Εί τις Πρεσβύτερος ή Διάκονος καταφρονήσας του ιδίου Επισκόπου, αφώρισεν εαυτόν της Εκκλησίας, και ιδία συνήγαγε, και θυσιαστήριον έστησε και του Επισκόπου προσκαλούμένου απειθείη και μη βούλοιτο αυτώ πείθεσθαι, μηδ' υπακούειν, και πρώτον και δεύτερον καλούντι, τούτον καθαίρεισθαι παντελώς οι ιεροί διακελεύονται κανόνες (Αποστ. ΛΑ', Δ' Οικ. Συνόδου ΙΗ', Αντιοχ. Ε', Γάγγρας ΣΤ', Καρθαγένης Ι').

Επειδή τοίνυν, τοιούτος καταφρονητής του ιδίου Επισκόπου κατεδείχθη και ο εκ των κληρικών της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας Διάκονος Ελευθέριος Ευαγγέλου, στασιάσας κατά της κανονικής εκκλησιαστικής αυτού αρχής παρά τους κανόνας, συστήσας ιδίαν παρασυναγωγήν ένθα διδάσκει και διαδίδει διδασκαλίας και δοξασίας ξένας ουχί μόνον προς την ορθόδοξην πίστιν, αλλά και εν γένει προς τον Χριστιανισμόν, η Μετριότης ημών μετά των περί ημάς Ιερωτάτων Μητροπολιτών και υπερτίμων, των εν Αγίω Πνεύματι αγαπητών ημίν αδελφών και συλλειτουργών, περί του τοιαύτην αντιπειθαρχικήν και διασπαστικήν κατά του ιδίου Επισκόπου και αντορθόδοξην διαγωγήν και πολιτείαν επιδειξαμένου αναξίου τούτου κληρικού κρίναντες και Συνοδικώς διασκεψάμενοι, έγνωμεν, συμφώνως τοις θείοις και ιεροίς κανόσι, καθυποβολείν αυτόν τη εσχάτη ποινή της από της ιερωσύνης καθαιρέσεως, και εις την τάξιν των λαϊκών τούτουν καταβιβάσαι και επαναγαγείν.

Εφ' ω και εν Αγίω Πνεύματι αποφαινόμεθα όπως ο ειρημένος Διάκονος Ελευθέριος Ευαγγέλου, δια τα ως άνω αντικανονικά και αντιπειθαρχικά και ψυχοφθόρα ανομήματα αυτού και την αμετανότητον εν αυτοίς εμμονήν, υπάρχη από του νυν καθηρημένος από του Διακονικού Βαθμού και πάστος χάριτος και ενεργείας απογεγυμνωμένος, απλούς λαϊκός εφεξής ων και ως τοιούτος παρά πάντων αναγνωριζόμενος.

Μηδείς δε μήτε των από του Ιερού Κλήρου τολμήση ποτέ συμφορέσαι αυτώ ή συνεργήσαι, μήτε των λαϊκών τις ως Διάκονον ή Κληρικόν δέξηται ή τιμήση ή την αυτού ασπάσηται δεξιάν, εν βάρει αργίας ασυγγνώστου και αλύτου αφορίσμού του από Κυρίου Παντοκράτορος.

Επί τούτῳ δε εις ἐνδειξην εγένετο η παρούσα Πράξις της καθαιρέσεως αυτού, καταστρωθείσα μεν και υπογραφείσα εν τώδε τω Ιερώ Κώδικι της καθ' ημάς Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας, εν ίσω δε και απαραλάκτω αποσταλείσα και τη Ιερά Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας, διά την τακτικήν επ' Εκκλησίας ανάγνωσιν και κατάθεσιν είτα εν τοις Αρχείοις αυτής.

Εν έτει σωτηρίω 1998 κατά μήνα Σεπτέμβριον (κβ') Επινεμήσεως Ζ'.

Ο Κωνσταντινούπολεως Βαρθολομαίος αποφαίνεται

Ο Εφέσου Χρυσόστομος

Ο Ροδοπόλεως Ιερώνυμος

Ο Πριγκιπονήσων Σύμεων

Ο Πέργης Ευαγγελός

Ο Δέρκων Κωνσταντίνος

Ο Τρανουπόλεως Γερμανός

Ο Χαλκηδόνος Ιωακείμ

Ο Ιμβρου και Τενέδου Φώτιος

Ο Κολωνειας Γαβριήλ

Ο Λύστρων Καλλίνικος

Ο Ηλιουπόλεως και Θήρων Αθανάσιος

Ο Φιλαδελφείας Μελίτων

διασπάσεως της αρμονικής σχέσεως ημών μετά του Θεού, μετά των συνανθρώπων ημών, μετά της υλικής κτίσεως και μετά του ιδίου του εαυτού μας. Εντεύθεν το άγχος, η κρίσις των διαπρόσωπικών σχέσεων, η δυνάστευσις της φύσεως και η αντίρροπος απειλή της φύσεως καθ' ημών δια ποικίλων φυσικών φαινομένων. Η Ορθόδοξος ἀσκησις αποβλέπει εις την θεραπείαν των ανωτέρω διασπάσεων, εις την αποδοχήν της προσφερομένης υπό του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού καταλλαγής μετά του Θεού και του κόσμου, εις την ενότητα ημών μετ' αλλήλων και μετά του Θεού. Η επίτευξις αυτών διέρχεται διά της μακαρίας και υψοποιού ταπεινώσεως, την οποίαν, κατά τον αββάν Ισαάκ, ως θείαν και δεσποτικήν στολήν σέβονται και ευλαβούνται οι άνθρωποι, τα θηρία και αυτή η ἀλόγος κτίσις, φοβούνται δε και τρέμουν οι πονηρότατοι δαιμονες. Συνεπώς πάσα ἀσκησις υποθάλπουσα την κενοδοξίαν απομακρύνει του Θεού και είναι επιζήμιος. «Τους δικαίους ενεδρεύων ο δόλιος, τρόποις κενοδοξίας συλά», προειδοποιεί ο υμνωδός.

Τελευταίος καρπός ευκλεής της ιεράς Ορθοδόξου ασκήσεως είναι και η κορωνίς των αρετών, η αγάπη. Πλήρωμα νόμου η αγάπη. Και κάθε ἀσκησις είναι κατ' ουσίαν αποτέλεσμα αγάπης προς τον Θεόν, αλλά και προετοιμασία περαιτέρω αγάπης. Η τελεία αγάπη είναι καρπός της τελείας και πλήρους τηρήσεως των θείων εντολών.

Ευνόητον είναι, ότι η Ορθόδοξος ἀσκησις δεν έχει καμίαν σχέσιν ή προοπτικήν προς τας ποικίλας συγχρόνους μορφάς ασκήσεως ανατολικού μυστικιστικού (βουδιστικού) τύπου ή δυτικής ψυχοσωματικής γυμναστικής, αι οποίαι αποβλέπουν εις την εωσφορικήν αυτοδικαιώσιν και αυτοσωτηρίαν του ανθρώπου και διά τούτο δεν είναι λυτρωτικαί διά τον ενταύθα ταλαιπωρούμενον ανθρώπον, αλλ' ούτε και επιτυχάνουν την θέωνταν αυτού και την οντολογικήν καταξίωσιν, ως δεν την επέτυχον ο Αδάμ, όταν ηθέλησεν, αποδεχόμενος την απατηλήν προτροπήν του όφεως, να γίνη ως Θεός διά του ιδιού του τρόπου και όχι διά του τρόπου, τον οποίον ο Θεός υπέδειξεν ως οδηγούντα εις την θέωσιν αυτού.

Υπ' αυτάς τας σκέψεις, τέκνα εν Κυρίω πεφιλημένα, προτρέπομεν ἀπάντα πατρικών ως βαδίσωμεν ευθυδρόμως τον προκείμενον ημίν αγώνα της αμάρου Νηστείας. Να υπομείνωμεν ευσταλώς τον κόπον της εγκρατείας και της τηρήσεως του νοός εκ των εμπαθών λογισμών. Να λύσωμεν μετ' αγάπης και φιλαδελφίας πάντα σύνδεσμον αδικίας. Να καλλιεργήσωμεν την φιλαδελφίαν. Να αποβάλωμεν την κακίστην μνησικακίαν. Να ελευθερωθώμεν από την υποκρισίαν και τον ἀλόγον φθόνον. Να συγχωρήσωμεν αλλήλους εν φιλήματι αγίων. Να αυξήσωμεν την προς πάντας αγάπην. Να υποπάσωμεν το σώμα και δουλαγγήσωμεν εις τας ιεράς Ακολουθίας της Αγίας Τεσσαρακοστής. Να τηρήσωμεν ευσθενή τον νουν εις μακροτέρας και συντονωτέρας προσευχάς. «Τοιαύταις γαρ θυσίαις ευαρεστείται ο Θεός».

Μή δειλιάσωμεν διά το εγχείρημα. Μή ατονίσωμεν διά τον κόπον. Δεν είναι ημέτερον το κατόρθωμα, αλλά της συνεργούσης ημίν θείας Χάριτος. Τοσούτον έχοντες ημίν περικείμενον νέφος Μαρτύρων, Ιεραρχών και Οσίων Πατέρων, ας αναθεωρήσωμεν αυτών την ἔκβασιν της αναστροφής, ας μιμηθώμεν την πίστιν, την υπομονήν, την ελπίδα, ώστε να απολαύσωμεν μετ' αυτών και μετά πάντων των απ' αιώνος Αγίων την μακαρίαν ελπίδα της κλήσεως ημών, την ανέσπερον ημέραν της Αγίας Αναστάσεως του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, Ω η δόξα και το κράτος εις τους αιώνας. Αμήν.

Αγία και Μεγάλη Τεσσαρακοστή 1999

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΣΑΡΑΚΟΣΤΗ

«Μη προσευξάμεθα φαρισαϊκώς, αδελφοί ο γαρ υψών εαυτόν ταπεινωθήσεται,
ταπεινωθώμεν εναντίον του Θεού, τελωνικώς διά νηστείας κράζοντες· Ιλάσθητη ημίν ο Θεός, τοις αμαρτωλοίς.»

Με τη βοήθεια του Αγίου Θεού, αγαπητοί Αδελφοί, εμπήκαμε στην Αγία και Μεγάλη Σαρακοστή, και η Εκκλησία μας έδωσε ιερά παραδείγματα με τα οποία θα στηρίζομαστε, θα εμπνεύμαστε και θα επιδώκουμε την αρετή, τα υψηλά να φρονούμε, να αγωνίζόμεθα με ενθουσιασμό και να αποβλέπουμε με εμπιστοσύνη εις τα ιερά παραδείγματα των Αγίων και των Μαρτύρων, οι οποίοι εδόξαν τον Θεό με τη θυσία και την υπακοή τους στο θέλημά Του.

Όπως είναι γνωστό, την Αγία και Μεγάλη Σαρακοστή η Εκκλησία όρισε την ιερά Νηστεία και καλεί τους Πιστούς να αποφεύγουν μερικά ειδή τροφών και να αμέξουν την αρετή της προσευχής και της άσκησης. Προβάλλεται δηλαδή ένα πολύπτυχο ιερών συνταγών, με τις οποίες ο άνθρωπος αναγεννάται πνευματικά, εμβαθύνει εις το μυστήριο της ζωής και του θανάτου, καλλιεργεί τον ψυχικό του κόσμο, δημιουργεί νέες προϋποθέσεις και διαδρόμους πνευματικούς με τον Δημιουργό του και έτσι αναγεννάται κατά Θεόν, ολοκληρώνεται σαν Εικόνα του Θεού του Αοράτου και επιβεβαιώνει ότι είναι Θείο δημιούργημα, το οποίο σκοπό έχει τη θέωση, την εξασφάλιση του Παραδείσου, την ένωσή του με το Θεό, τον αγιασμό του και την απελευθέρωσή του από τον εγωισμό και την αλαζονεία, η οποία κατέλαβε τους Πρωτοπάλατους και γι' αυτό επαναστάτησαν εναντίον του θελήματος του Θεού, και έγιναν έρματα του Διαβόλου. Μας καλεί η Εκκλησία να φορέσουμε την πανοπλία του Θεού για να αποτελώσουμε τα τεχνάσματα του Διαβόλου. «Ενδύσασθε την πανοπλίαν του Θεού προς το δύνασθαι υμάς στήνατε προς τας μεθοδείας του διαβόλου» (Εφεσ. Κεφ. Στ, 11). «Ιδού νυν καιρός ευπρόσδεκτος, ίδού νυν ημέρα σωτηρίας». (Β' Κορ. Κεφ. ΣΤ, 2).

Θα απαριθμήσουμε μερικές από τις ιερές αρετές και τα θεραπευτικά μέσα, τα οποία ο Χριστιανός πρέπει να χρησιμοποιεί προκειμένου να ενισχύσει και βελτιώσει την ψυχική και διανοητική του κατάσταση και ιδιαίτερα τις σχέσεις του με το Θεό και με τους συνανθρώπους του. Τέτοιες ιερές αρετές είναι η βαθεία πίστη, η προσευχή, η εγκράτεια, η νηστεία, η ευλάβεια, η ταπεινοφροσύνη, το πράσινο και η μακροθυμία, η μετάνοια και η διαρκής θύμιση του Θεού. Γι' αυτό και η Εκκλησία, κατά την περίοδο αυτή, τονίζει την αγνή προσευχή και την ελευθερωμένη από την φαρισαϊκήν αλαζονεία. Προβάλλει δε την ταπεινοφροσύνη και την μετάνοια, όπως τις εξέφρασε υποδειγματικά ο Τελώνης του Ευαγγελίου και ο Άσωτος Υιός. Πολύ εύστοχα ο ποιητής της Εκκλησίας γράφει ότι ο Φαρισαίος ενικήθη από την κενοδοξία του και την προσωπική του καυχησιολογία. Γι' αυτό και εστερήθη των αγαθών της θείας φιλανθρωπίας. Αντίθετα, ο Τελώνης, έχοντας σαν κριτήριο και στόχο την μετάνοια, επλήσιασε το Θεό, εταπεινώθηκε μπροστά Του και με δάκρυα ψυχής και σώματος εζήτησε το στήριγμα της αγάπης του Χριστού. Γι' αυτό και αξιώθηκε των δωρεών της συγγνώμης και αγάπης του Θεού.

Ιδιαίτερα, λοιπόν, η περίοδος της ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ τονίζει τη μετάνοια και ικετευτικά ζητά τη σωτηρία: «Της μετανοίας ἀνοίξον μοι πύλας, Ζωοδότα». Παραδέχεται η αμαρτωλή ψυχή την πτώση της και την αδυναμία της, γι' αυτό και τρέμει ενώπιον της θείας Δικαιούντης. Παράλληλα, όμως, λαμβάνει το ιερό θάρρος και προσδοκά με εμπιστοσύνη εις την ευσπλαχνία του Θεού, όπως δηλώνει η φράσης «ελέησόν με ο Θεός κατά το μέγα σου έλεος».

Ο ιερός Χρυσόστομος, ο οποίος περισσότερο από τους άλλους Μεγάλους Πατέρες της Εκκλησίας ετόνισε στα κηρύγματά του τη μετάνοια, την ταπεινωση και την επιστροφή μας στον Θεό, συμβουλεύει τους ανθρώπους να μην εκμεταλλεύονται τη μακροθυμία του Θεού, ούτε να στηρίζουν τις αμαρτωλές σκέψεις τους σ' εκείνους, οι οποίοι παραμένουν αμετανόντοι και συνεχίζουν με αυθάδεια και απάθεια την αμαρτωλή ζωή τους. Άλλα συμβουλεύει τους πιστούς να μετανοήσουν, να μεταβάλουν τρόπο ζωής, να πάνουν την αδικία εναντίον του Κυρίου και των συνανθρώπων τους και με πνεύμα συντετριμμένο και τεταπεινωμένο να καταφύγουν κοντά στο Θεό και να ζητήσουν συγγνώμη όπως ο Τελώνης και ο Άσωτος του Ευαγγελίου: «Μη χαυνωθής διά την υπερβολήν της μακροθυμίας, μηδέ βουληθής αεί παρακατέχειν σαυτόν ταις ηδοναίς, μη είτης τέως απολαύσω της επιθυμίας, τέως χρήσομαι τη νεότητη, ήξει μετ' ολίγον μετανοίας καιρός, αύριον μετανοήσω, περί το γήρας ασφαλίσομαι την ζωήν' μάταιοι οι τοιούτοι διαλογισμοί, σαθρά σου τα της επιθυμίας βουλεύματα, πονηρώς κέχρησαι συμβούλω τη ηδονή». Ας ακούσουμε με προσοχή τους λόγους του Αποστόλου ο οποίος μας παραγγέλει: «Δια τούτο αναλάβετε την πανοπλίαν του Θεού ίνα δυνηθήτε αντιστήναι εν τη ημέρᾳ τη πονηρά» (Εφεσ. Κεφ. ΣΤ, 13).

Απευθύνω, λοιπόν, το γράμμα αυτό, με πολλήν αγάπη και σεβασμό και θαυμασμό προς όλους τους Πιστούς, οι οποίοι τις Κυριακές και τις Μεγάλες Εορτές κατακλύζουν τους Ιερούς Ναούς και συμμετέχουν ενεργούμενα και ευλαβικά στην προσευχή και τη θεία Λατρεία και έτσι επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι η Εκκλησία είναι κοινωνία προσευχομένων. Είναι οι πιστοί, οι οποίοι εναποθέτουν με εμπιστοσύνη παιδική τους εαυτούς τους και τα καθημερινά τους προβλήματα εις την πρόνοια και την αγάπη του Θεού και ουδέποτε αποκάμνουν ούτε και απελπίζονται από τα εμπόδια της πτώσης και της ανθρώπινης ανεπάρκειας και τα λυπτήρά του Βίου. Άλλα ελπιδοφόροι και βέβαιοι από τη θεία Αγάπη συνεχίζουν τη ζωή τους αδιαλείπτως προσευχόμενοι και παρακαλούν με ταπεινοφροσύνη το Θεό και ζητούν το έλεος και τη φιλανθρωπία Του.

Γ' αυτό και η Εκκλησία μας σ' αυτή την περίοδο ιδιαίτερα τονίζει την προσευχή, και την κοινή και την προσωπική, την δημόσια και την κατ' οίκον. Γιατί μόνο με την προσευχή θα μπορέσουμε να πάρουμε δυνάμεις για να επικοινωνήσουμε με τον Άγιο Θεό, να αντικρύσουμε με θάρρος τους συνανθρώπους μας και για γίνουμε σκεύη που κρύβουν και φυλάγουν μέσα τους το θησαυρό της πίστεως και της ιερής ελπίδος εις τον Ιησούν Χριστόν ως Σωτήρα και Λυτρωτήν και Ευεργέτην, ο οποίος όλους μας αγιάζει, μας ελευθερώνει από τον κόσμο της κακίας και μας καθιστά ιούς και κληρονόμους της Βασιλείας Του. Γι' αυτό να αφιερώνετε περισσότερο χρόνο για την προσευχή και για τη θεία Λατρεία και στο σπίτι σας και στην Εκκλησία. Να προσευχόσθετε αδιαλείπτως και να παρακαλείτε τον Χριστό να σας δίνει δύναμη και σοφία για να διατηρείτε φρόνημα ουφηλό, ήθος άγιο και ιερό. Και να αγωνίζεσθε τον καλόν αγώνα της Πίστεως, τον οποίο μας εδίδαξε ο Αρχιποίμενας και Μέγας Αρχιερέας των ψυχών μας Ιησούς Χριστός, τον οποίο εύχομαι όλοι με χαρά και ανανεωμένη και πιο δυνατή την πίστη να φθάσουμε και να εορτάσουμε και την Αγίαν Ανάσταση. Σ' αυτόν ανήκει η Δόξα και το Κράτος και το Απειρον Ελεος εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Αγαπητοί μας αδελφοί και συνεργάτες στον Αμπελώνα του Κυρίου,

Μας καλεί και πάλιν η Εκκλησία να τιμήσουμε τη μνήμη των Τριών Ιεραρχών και Οικουμενικών Διδασκάλων, Βασιλείου του Μεγάλου, Γρηγορίου του Θεολόγου και Ιωάννου του Χρυσοστόμου, αλλά και τα Ελληνικά Γράμματα, με τα οποία οι Τρεις αυτοί Φωστήρες της Τριστούλιου Θεόπτοτος χάρισαν στον Ανθρώπο τα νάματα του Ελληνοχριστιανικού ιδεώδους που αποτελεί τη βάση και την κατάξιωση της ζωής μας.

Η αναφορά της Εκκλησίας και γενικώτερα του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας, ειδικώτερα δε της Ομογένειας στη Μεγάλη Βρετανία, στη ζωή και το έργο τους αποτελεί μέγα χρέος. Είναι όμως και ανάγκη πνευματική. Γιατί η ζωή και το έργο τους επηρέαζουν και συγκινούν το Βίο μας μέχρι σήμερα. Το έργο τους το πολύπλευρο και αθάνατο τρέφει και καθοδηγεί την Εκκλησιαστική και Πολιτιστική μας Κληρονομιά. Το ίδιο και η διαχρονική διάσταση της διδασκαλίας τους γύρω από τα βασικώτερα πράγματα της ανθρώπινης υπάρξεως. Σήμερα ιδιαίτερα, που όλα παγκοσμοποιούνται και η χριστιανική Ευρώπη σταδιακά ενοποιείται με τη νομιματική της ένωση, περισσότερο χρειάζεται ο κόσμος την αρετή, τη σοφία και την πίστη των Τριών Ιεραρχών.

Όπως τότε έτοις και σήμερα η Χριστιανωσύνη προσπαθεί να διαφυλάξει την αρετή, την πίστη, τη δικαιοσύνη, την ελευθερία. Να τονίζει την ιερότητα της εργασίας και να διαφυλάσσει την οικογένεια, τους νέους, τους εργαζομένους, όλους μας γενικά από την εκμετάλλευση και την παρεκτροπή σε έωλα και ποταπά πράγματα.

Οι μεγάλοι αυτοί Πατέρες επωτοπόρησαν στα ζητήματα της Παιδείας και της Θείας Λατρείας. Αγάπησαν τα Ελληνικά Γράμματα και είχαν το ψυχικό σθένος, τη διορατικότητα αλλά και την πνευματική δύναμη να τα μελετούν και να τα συστήνουν στους συγχρόνους τους και τη Νεολαία της εποχής τους. Η ελευθερία του ήθους και η ικανότητα να εκτιμούν και να διακρίνουν τα πρόσωπα από τα αιώνια, τους έπεισαν ότι η Ελληνική Προχριστιανική ειδωλολατρική παιδεία, φιλοσοφία, λογοτεχνία, ιστορία και σκέψη, αποτελούσαν σπουδαίο κεφάλαιο για την πρόοδο και την ευημερία του ανθρώπου. Γι' αυτό και την επεστράτευσαν εις την υπηρεσία του Χριστιανισμού και του Ευαγγελίου της σωτηρίας, της ελπίδος και της αγάπης.

Για το λόγο συνεπώς αυτόν εδανείστηκαν όλα τα εργαλεία του Έλληνα Λόγου και της Σκέψεως για να ντύσουν και να προαγάγουν και να προβάλουν τη νέα πίστη στους Λαούς. Ήταν έγραψαν αθάνατα έργα, μέσα στις σελίδες των οποίων διατύπωσαν την Ευαγγελική Διδασκαλία και το σωτήριο Μήνυμά της. Για τη στέρεωση της Χριστιανωσύνης εργάστηκαν με αποστολικό ζήλο και αφοσίωση. Για τη διατύπωση των δογμάτων της πίστεως ενήργησαν με σοφία και ευθύνη. Γι' αυτό και εθεολόγησαν με υψηλέτερα και προφητική ενόραση. Μάζι με τη Θεολογία και το Κήρυγμά τους, οργάνωσαν τη Θεία Λατρεία και άφησαν τα γραπτά μνημεία της ευεσεβείας τους αποτυπωμένα στις αθάνατες λειτουργίες που φέρουν το όνομα των Αγίων Ιωάννη Χρυσοστόμου και Βασιλείου του Μεγάλου, καθώς επίσης και οι ιδιαίτερα εμπνευσμένοι και απαράμιλοι θρησκευτικοί ύμνοι και τα ποιήματα του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου. Επιπρόσθετα, και με τον ίδιον ζήλο κι επιτυχία, τους απασχόλησαν η φιλανθρωπία και η θεραπεία των αναγκών των πτωχών, των ασθενών, των γερόντων, των απροστάτευτων και όλων εκείνων των εμπεριστάτων αδελφών μας, τους οποίους η σύγχρονή μας κοινωνία, ύστερα από 1600 χρόνια, προσπαθεί να περιθάλψει και να προστατεύει με την κρατική κοινωνική μέριμνα. Οι εορταζόμενοι Άγιοι Πατέρες επαίνεσαν την ιδιωτική πρωτοβουλία και την ενεθάρρυναν. Ετόνισαν δε

την ευθύνη και της Εκκλησίας και του κάθε Χριστιανού στο κεφαλαιώδες τουτό ζητημα, πράξεις και πρωτοβουλίες οι οποίες τα πρέπει να μας απασχολούν και να μας εμπνέουν σήμερα, ιδιαίτερα τους νέους μας.

Κάνουμε, λοιπόν, αγαπητοί αδελφοί, θερμή έκκληση και παρακαλούμε να καλλιεργηθεί συστηματικώτερα και σε βάθος η εθελοντική εργασία και προσφορά. Ο κάθε ένας και η κάθε μία Χριστιανή ομογενής πρέπει να μάθουμε να αφιερώνουμε συστηματικώτερα λίγο από το χρόνο, από την ησυχία και την άνεση μας για τους άλλους. Για τους Ναούς, τα Σχολεία, τα Ιδρύματα, τα Νοσοκομεία, τους Γέροντας, τη Νεολαία, τους φυλακισμένους, τους εμπερίστατους και αναξιοπαθούντας Αδελφούς μας, όπως είναι οι οικογένειες και τα άτομα που έχουν προβλήματα και χρειάζονται την ενθάρρυνση των άλλων για να τα έπερσσουν.

Επιβάλλεται, συνεπώς, να μελετούμε, να γνωρίζουμε και να μιμούμαστε το παράδειγμα των Τριών αυτών Μεγάλων Ιεραρχών και των άλλων Αγίων ανδρών και γυναικών. Ήτοι θα μπορέσουμε να συμβάλουμε και στη δική μας πνευματική ανανέωση, αλλά και θα συντελέσουμε ώστε να αποκτήσει η Εκκλησία, η Ομογένεια, η οικογένεια, η κοινωνία και το Γένος μας νέα διάσταση στους οραματισμούς και τα έργα τους. Ζούμε σε μια κοινωνία καταναλωτική και σε μια εποχή που είναι εν πολλοῖς εγκόσια και υλιστικά προσανατολισμένη. Γι' αυτό με τη νέα χρονιά και με τους ετήσιους πανηγυρικούς εορτασμούς των Τριών Ιεραρχών και των Ελληνικών Γραμμάτων θα πρέπει να στοχεύουμε στην αναβάπτιση της πνευματικότητάς μας. Ή δε πνευματική αυτή αναβάπτιση πρέπει να γίνεται με μέτρο και γνώμονα τις μεγάλες αξίες που εκαλλιέργησαν, εβίωσαν και εκήρυξαν οι Τρεις Ιεράρχες, οι οποίοι εργάστηκαν πρωϊκά για τη διάδοση του Ευαγγελίου και την θαυμάτερη διοργάνωση της Εκκλησίας και της διδασκαλίας της. Αυτές οι αξίες παραμένουν απαραίλητες, γιατί σπριζούνται στην αλήθεια, στο θέο και στην ιερότητα του ανθρώπου σαν εικόνα του Θεού του αοράτου. Η εορτή των Τριών Ιεραρχών μάς διδάσκει ακόμη τη σπουδαιότητα της οικογένειας και δη της Μητέρας. Γι' αυτό να ενισχύουμε με την προσευχή και το έμπρακτο μας ενδιαφέρον τον θεσμό της οικογένειας, μέσα στην οποία καλλιεργείται η αρετή, ο σεβασμός, η πίστη στο θέο και η ευσέβεια, στοιχεία τα οποία εκοσμούσαν τις μητέρες των Αγίων και των μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας μας. Για το λόγο δε αυτό φέτος η Σύνοδος του Οικουμενικού μας Πατριαρχείου ανεκήρυξεν αγίας μια μητέρα του Αγίου Βασιλείου Εμμέλεια και τη μητέρα του Αγίου Χρυσοστόμου Ανθούσαν (Η πρώτη τιμάται την 1η Ιανουαρίου και η δεύτερη την 13η Νοεμβρίου, ημέρες του θανάτου των ενδόξων αυτών και Αγών τέκνων τους).

Με αυτές τις σκέψεις σας απευθύνω τούτο το γράμμα μαζί με το πρόγραμμα των Πανηγυρικών Εορτασμών των Ελληνικών Γραμμάτων. Παρακαλώ θερμά και συμβουλεύω πατρικά όλους σας όπως, ο καθένας ξεχωριστά και όλοι μαζί, εργαστούμε για την επιτυχία των Εορτασμών. Με αγάπη και ζήλο να μεταφέρουμε εις εαυτούς και αλλήλους τη θαυμάσια και θεοπρεπή μηνύματα των Μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας. Από τη μελέτη και το στοχασμό της ζωής και των έργων τους να μυσταγωγηθούμε, μικροί και μεγάλοι, για να μείνουμε φύλακες και φρουροί των ιδεώδων και των μηνυμάτων που μας εκλέροδούσαν οι εορταζόμενοι και τιμώμενοι αυτές τις μέρες Αγίων Πατέρες, οι οποίοι εις το ονόμα του Τριαδικού Θεού και με αυταπάρνηση, αλλά και διορατικότητα προφητική, διακόνησαν όλη την Ανθρωπότητα και ιδιαίτερα την Εκκλησία και το Γένος μας.

Του Σωτήρος Χριστού η δόξα και το άπειρον έλεος στους αιώνες. Αμήν.

Ιανουάριος 1999

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΕΩΣ

(Πανηγυρική ομιλία, Καθεδρικός Ναός Αγίας Σοφίας Λονδίνου, Παρασκευή 29 Ιανουαρίου 1999)
υπό του Ηλία Β. Οικονόμου, Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- I. Πρόλογος
- II. Οι εορταζόμενοι και εμείς
- III. Τι παγκοσμιοποιείται;
- IV. Οι θεμελιώδεις θεολογικές αρχές της παγκοσμιοποίησεως
- V. Οι προδιαγραφές του οικουμενικού ήθους

Η θεοειδής δομή του ανθρωπίνου μεγαλείου
Το όργανο του ανθρωπίνου μεγαλείου: Ο νους
Η δομή της επιστήμης: Το δικαίωμα της ερωτήσεως
Η δομή της χριστιανικής παιδείας: Ή ελευθερία
Η εξουσία του ανθρώπου
Οι κοινωνικές δομές: Η συνύφανση πλούτου και αγάπης

VI. Περισκόπηση του οικουμενικού παρόντος
Ο απολογισμός του 20ού προαναγγέλει τον 21ο αιώνα
Τι προετοίμασε τον 20ό αιώνα; Τι κληροδοτεί ο 20ός στον 21ο αιώνα;
Οι απώλειες, οι νέες μάστιγες. Η ασθένεια του ανθρώπου. Τα καταπατούμενα δικαιώματα.
Ο δρόμος προς τη νέα εποχή. Τα κίνητρα και οι συλλογικές αξίες: Η Ήθική
Οι προτεινόμενοι φορείς των λύσεων

VII. Η δομική οικουμενικότητα και λειτουργική παγκοσμιότητα της Ορθοδόξου Εκκλησίας.
Ο θεανθρώπινος φορέας παγκοσμιοποίησεως
Η διοικητική αποκέντρωση και η ενότητα της Ορθοδόξου Εκκλησίας

VIII. Επίλογος: Ο χρόνος και το παγκόσμιο ήθος
Η δύναμη του ενός. Τα προς ημάς αυτούς καταλυτικά ερωτήματα.

I. Πρόλογος

Σεβασμιώτατε Αρχιεπίσκοπε της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας
Κύριε Πρέσβυτης της Ελλάδος!
Εκπρόσωπε της Υπάτης Αρμοστίας της Κύπρου!
Εντιμολογιώτατε Πρόεδρε των Ελληνορθοδόξων Κοινοτήτων!
Εντιμολογιώτατοι οφικιάλοι του Οικουμενικού Πατριαρχείου!
Εκλεκτή ομήγυρη των μετ' ευφροσύνης εορταζόντων!

Είναι γνωστόν ότι ο Ελληνισμός του Λονδίνου και της Μεγάλης Βρετανίας συνέβαλεν και συμβάλλει εμπράκτως και μεγαλοπρεπώς στην πραγμάτωση του οικουμενικού οικονομικού και πνευματικού Ελληνισμού. Για το λόγο αυτό, ευχαρίστως ανταποκριθήκα στην τιμητική πρόσκληση του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας να συμβάλω εις τον εορτασμόν των Ελλήνων και των Χριστιανικών Γραμμάτων και του πνεύματος. Η ευκαιρία αυτή είναι πρόξενος ιδιαιτέρας χαράς δια τον ομιλητήν σας. Και εκ μέσης καρδίας ευχαριστώ πάντας τους ευγενώς σκεφθέντας και αποφασίσαντας.

Δύναται να υποστηριχθή, ότι το πνεύμα έχει, μεταφορικώς, τις ιδιότητες του ύδατος. Το ύδωρ, σύμφωνα με τον συγγραφέα του 13ου αιώνος (1280μ.Χ.) Γεώργιον τον Κύπριον, είς το έργον του εγκώμιον εις θάλασσαν¹, είναι «μήτηρ» και «τροφός» («ιθηνή»). καθαρίζει, εκπλύνει τις κηλίδες και απαλλάσσει από τους μολυσμούς και τις δυσοσμίες². Αναλόγως

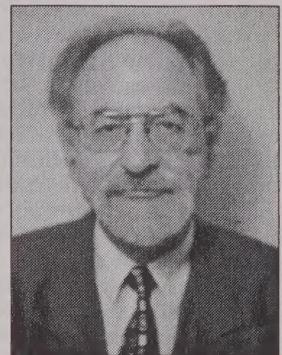
δρα το πνεύμα στον άνθρωπο· τον αναγεννά και τον τρέφει ως προσωπικότητα· τον καθαρίζει και τον απαλλάσσει από τους μολυσμούς των ιδεών του και από τις νοθεύσεις των διανοημάτων του. Το πνεύμα αποτελεί, όπως και οι θάλασσες, τις λεωφόρους επικοινωνίας μεταξύ των ηπείρων και των λαών³ συντελεί, όπως και οι θάλασσες, στην αλληλογνωριμία των ανθρώπων⁴ και στην κερδοφόρα ανταλλαγή⁵. Το πνεύμα, όπως και το νερό, διεισδύει παντού και μεταδίδει το γνώρισμά του⁶. Και, επειδή υπερέχει, όπως και το ύδωρ, όλων των άλλων πρωταρχικών στοιχείων, τους μεταδίδει την ποιότητά του, χωρίς να χρειάζεται τίποτε από όλα τα άλλα⁷. Είναι το ζωτικώτατο στοιχείο του ανθρώπου.

Το πνεύμα τιμάται σήμερα με την εορτή των Τριών Ιεραρχών και των Ελληνικών Γραμμάτων. Το ελληνικό και το χριστιανικό πνεύμα στην καταξιωμένη, αδιαίρετη και μοναδική τους σύνθεση και ακατάλυτη σύζευξη.

II. Οι εορταζόμενοι και εμείς. Εορτάζουμε σήμερα και προβάλλουμε τους Ιεράρχες Βασιλείο Καϊσαρείας, τον επωνομασθέντα και Μέγα, τον Γρηγόριο τον Ναζιανζηνό, τον επικληθέντα Θεολόγο, και τον Αντιοχέα Ιωάννη, τον χαρακτηρισθέντα ως Χρυσόστομο. Τους προβάλλουμε ως υποδείγματα και διδασκάλους οικουμενικού ήθους και ύφους, προτιθέμενοι να καταδείξουμε ότι αυτό το ήθος και αυτό το ύφος είναι τα ζητούμενα και τα ελλείποντα από τη σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησεως των οικονομικών και άλλων σχέσεων.

Η οικουμενικότητα και η παγκοσμιότητα φαίνονται έννοιες απολύτως συγγενείς και συνώνυμες. Ασφαλώς, είναι συγγενείς συνώνυμες, όχι. Ως οικουμενικότητα αντιλαμβανόμεθα την κίνηση από ένα γεωγραφικό ή νοητικό κέντρο προς την περιφέρεια, δηλαδή προς τα πέραστα της (κατ)οικουμένης περιοχής της γης, η οποία, αντιθέτως προς την «αοίκητη», προσδιορίζεται από τη φυσική παρουσία των ανθρώπων. Κατά συνέπεια, η οικουμενικότητα αναφέρεται στα σύνολο της φυσικής παρουσίας των ανθρώπων στη γη.

Οι παγκοσμιότητα αντιλαμβανόμεθα την πολυαξωνική δραστηριότητα εντός της παγκόσμιας σφαίρας και τη συνακόλουθη ανάδραση των ενδιαφερόντων, την οποίαν πραγματώνουν οι κατοικούντες τον πλανήτη μας άνθρωποι, πέρα από γεωγραφικά, οικονομικά, κρατικά, πολιτισμικά, θρησκευτικά και εθνικά όρια.

Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των εννοιών της οικουμενικότητος και της παγκοσμιότητος, οφείλεται στο διαφορισμό του αμέσου κέντρου ενδιαφέροντος. Η μεν οικουμενικότητα έχει ως κέντρον αναφοράς της όλους τους ανθρώπους, η δε παγκοσμιότητα τη διαπλοκή της δράσεως και των συμφέροντων τους. Η ανθρώπινη ποιότητα και το ήθος, αφ' ενός, και η ανθρώπινη δράση και το συμφέρον, αφ' ετέρου, συνιστούν την ειδοποιό διαφορά.

III. Τι παγκοσμιοποιείται; Οι σύγχρονοι Έλληνες Ορθόδοξοι, ακούοντες το περί «παγκοσμιοποίησεως της οικονομίας» σύνθημα, πρέπει να θέσουμε το ερώτημα «Τι πραγματικώς παγκοσμιοποιείται;» Η αποκλειστικώς οικονομική απάντηση, που περιέχεται στο σύνθημα είναι τουλάχιστον ανεπαρκής. Το αδιαμφισβήτητο γεγονός, ότι οι παγκοσμιοποιούμενες σχέσεις προσεγγίζουν οικονομικώς διάφορες και συχνά γεωγραφικώς απομακρυσμένες κοινωνίες προκαλεί την μετάθεση της διαδικασίας από το οικουμενικό πεδίο στο κοινωνικό, από τις οικονομίες των κοινωνιών στις ίδιες τις κοινωνίες.

Από τα οικονομικά ενδιαφέροντα πραγματοποιείται, ταυτοχρόνως, μετάβαση στα κοινωνικά ενδιαφέροντα, επειδή αυτά συνιστούν διαπλοκή των δραστηριοτήτων και των συνακολούθων συμφερόντων των προσώπων, που απαρτίζουν την κάθε εγγύς ή μακράν ευρίσκομένην κοινωνίαν. Αναβιβάζοντες τον συλλογισμό μας, κατά μία ακόμη βαθμίδα, φθάνουμε στον **άνθρωπο**, ως τον **τελικό σκοπό** της παγκοσμιοποίησεως. Τοιουτοτρόπως, η παγκοσμιοποίηση καταλήγει να συμπίπτει με την οικουμενικότητα.

Για το λόγο αυτό, ο ανθρώπινος παράγων της παγκοσμιοποίησεως - οικουμενικότητος πρέπει να αποτελέσει την αφετηρία της συνειδητοποίησεως της συγχρόνου πορείας της ιστορίας. Άριστοι εν προκειμένω οδηγοί ανθρώπων υπήρξαν οι τρεις «Φωστήρες» όπως ανυμνεί η Ορθόδοξη Εκκλησία μας τους Τρεις Ιεράρχες, επειδή ως λαμπροί διανοητές φωτίζουν με τη σκέψη τους τη διάνοια, η οποία ετοιμάζει την ορθή πράξη και ενεργοποιεί τη δραστηριότητα.

ΙΥ. Οι Θεμελιώδεις Θεολογικές αρχές της παγκοσμιοποίησεως. Ως πλοηγός άριστος της διερευνήσεως των βαθύτερων αιτίων της ροής προς την παγκοσμιοποίηση δύναται να χρησιμεύσει ο **Ιωάννης ο Χρυσόστομος**, επειδή διατύπωσε **τρεις θεμελιώδεις αρχές**, που προσδιορίζουν την αναγκαιότητα και τον χαρακτήρα των πανανθρωπίνων, δηλαδή των παγκοσμίων σχέσεων. Πρόκειται περί των αρχών της ανταλλαγής, της συζεύξεως των συμφερόντων και των υφισταμένων πολλαπλών δεσμών αγάπης μεταξύ των ανθρώπων.

Η **πρώτη** αρχή, δηλαδή η αναφερομένη στις **ανταλλαγές** μεταξύ των ανθρώπων, ισχύει παγκοσμίως και προξενεί αγαθά αποτελέσματα· «πανταχού -υπογραμμίζει ο Χρυσόστομος- το διδόναι και μεταλαμβάνειν αρχή πολλών εστιν αγαθών, επί σπερμάτων, επί μαθητών, επί τεχνών»⁸.

Στην ίδια αρχή, αλλά από άλλη όμως οπτική γωνία, αναφέρεται και ο Μέγας Βασίλειος, όταν διαπιστώνει ότι έκαστος άνθρωπος δεν είναι αυτάρκης ούτε για την εξυπηρέτηση των σωματικών αναγκών του⁹. Και επιγραμματικώς συμπεραίνει ότι για να αποκτήσουμε τα αναγκαία «**αλλήλων χρήζομεν**». Προβάλλει μάλιστα την **αλληλοεξάρτηση** των ανθρώπων ως θεϊκή προδιαγραφή, που αποσκοπεί στη συνάφεια των ανθρώπων: «του δημιουργού Θεού ορίσαντος χρήζειν ημάς αλλήλων, ...ίνα και συναπτώμεθα αλλήλοις»¹⁰.

Η **δεύτερη** αρχή αναφέρεται στην αναγκαστική

συζευξή του ατομικού με το συμφέρον του άλλου. Πρόκειται προφανώς περί της διαπλοκής των συμφερόντων. Οι άνθρωποι -σημειώνει Χρυσόστομος- θα ήταν αδιάφοροι ο ένας για τον άλλους, αν η πραγματοποίηση των επιδιώξεών του δεν διήρχετο, κατά θείο βούλημα, υποχρεωτικώς μέσω των συμφερόντων των άλλων: «δια τούτο ούτη συνέζευξεν ο Θεός και οικείον συμφέρονταν πρότερον επί τοικείον συμφέρονταν ελθείν, μη διά των αλλοτρίων συμφερόντων οδεύσαντες»¹¹. Το προσωπικό συμφέρον, υποστηρίζει ο Χρυσόστομος, είναι κατά θεία βούληση συνδεδεμένο με το συμφέρον του άλλου («εν τω του πλησίον συμφέροντι το του ετέρου δεδέσθαι»). Η σκέψη αυτή θα πρέπει, παρά την εγωκεντρική εκ νεότητος ροπή μας, να απασχολήσει τη σκέψη μας, δεδομένου ότι ο Χρυσόστομος προθεωρεί ως παγκοσμίου ισχύος αρχή: «και ο κόσμος άπαντα συνέστηκε»¹².

Η κοινωνική συμβίωση νοείται ως αγαθόν, που είναι υπέρτερον της απομονωμένης ζωής, επειδή ανταλλαγή υπηρεσιών και ενδιαφέροντα συμβάλλεται στην αύξηση των αγαθών και παρέχει ασφάλεια από τις εξωτερικές επιβούλες. Η προστασία που παρέχει ο ένας στον άλλο, με το ενδιαφέρον και την εγρήγορση, μειώνει τους κινδύνους, παραπέγεται είτε η χαλάρωση της προσοχής, είτε προσωρινή, προσωπική φυσική αδυναμία: «έχει δε καὶ πλείονα ἡ επί τοι αυτό ζωὴ αγαθά, ἀπέρ ου πράδια αριθμείσθαι πάντα. Πρός την τήρησιν των δεδομένων ημίν παρά του Θεού αγαθών προσωνέσσεως εστι χρησιμωτέρα και προς την φυλακή της έξωθεν επιβούλης του εχθρού ασφαλέστερος παρά των εγρηγορότων εξυπνισμός»¹³.

Ο **αφιδιαστικός βίος**, όπως ονομάζει τον εγωιστικό βίο ο Μ. Βασίλειος, έχει ως μοναδικό σκοπό την ικανοποίηση των προσωπικών μόνον αναγκών και εμφανώς, μάχεται τον νόμο της αγάπης: «προδῆλα μαχόμενόν εστι τως της αγάπης νόμω»¹⁴.

Αυτός που ζη μόνο με τον εαυτό του και για τον εαυτό του, αν έχει κάποιο προσόν, στερείται τη αξιοποίησεως του, επειδή η αξιοποίηση έχει πάντοτε αναφορά στους άλλους: «Ο μεν ουν καθ' εαυτόν ζειν τον τυχόν έχει χάρισμα, και τούτο ἀχρήστον ποιεί δια της αργίας, κατορύζειν εαυτών (Μαθ. 25, 18, 15). τραγουδιστής λ.χ. δεν αξιοποιεί το χάρισμά του τραγουδώντας για τον εαυτό του, ή ο εκπαιδευτικός διδάσκων τον εαυτό του. Ο «καθ' εαυτόν ζων», όπως τον χαρακτηρίζει ο Βασίλειος Καισαρείας¹⁶, στερείται και των πλεονεκτημάτων της ανταλλαγής μεταξύ των ανθρώπων και της προστασίας. Η δε ανταλλαγή των αγαθών και των υπηρεσιών εμπλουτίζει τους ανθρώπους: «...εν δε τη των πλειστών συμβίωσει και του ιδίου απολαύσει, πολυπλασιάζων αυτό το μεταδόσει και τα των άλλων ως εαυτού καρπούται»¹⁷.

Από τον **Μ. Βασίλειο** διατυπώθηκε και η θηλικώς με πρωθημένη, εφαρμοσθείσα δε, στις ορθόδοξες κοινωνίες, αρχή της προτάξεως του συμφέροντος των άλλων έναντι του προσωπικού¹⁸. Η αρχή αυτή προβλέπει ότι στις περιπτώσεις, που δεν υπάρχει σαφώς εκπεφρασμένη θέση της Αγίας Γραφής περί του πρακτέου, ο Χριστιανός δεν έχει το δικαίωμα να δράσει εγκεντρικά, αλλά ετεροκεντρικά. Να μπορεί καταφύγει δηλαδή σε υποκειμενική ερμηνεία του, δέοντος γενέσθαι, πράττων «...ότι νομίζει έκαστον καλόν», αλλά οφείλει, προς αποφυγήν ενδεχομένης αδικίας, να πράξει σύμφωνα με το συμφέρον του άλλου: «Μηδείς το εαυτού ζητείτω, αλλά το το ετέρου έκαστος»¹⁹.

Δεν πρόκειται ασφαλώς περί της διαπλοκής των συμφερόντων, αλλά περί της κοινής ή αμοιβαί-

αποδοχής ηθικής αρχής που συνιστά **αντιδιαπλοκή των συμφερόντων** και συμβάλλεται στην κοινωνική συνοχή, επειδή εξαπομικεύει την ευθύνη της προστασίας του άλλου από ενδεχόμενη αδικία.

Η τρίτη αρχή είναι, όπως σημειώθηκε προηγουμένων, η θεόθεν ύπαρξη πολλαπλών συνδέσμων αγάπης πεταξύ των ανθρώπων. Οι δεσμοί αυτοί εδραίωνουν την αναγκαστική εξάρτησή μας από τους άλλους· το «αλλήλων χρήζειν», κατά τον Μ. Βασίλειο, ή όπως πεισμαίνει ο Χρυσόστομος· «είδες πόσους συνδέσμους αγάπης ο Θεός ειργάσατο και αλλήλων χρήζειν κατεσκεύασεν, ίνα και ούτω ημάς συναγάγη...»²⁰.

Η αναγκαστική αλληλοεξάρτηση των ανθρώπων έχει ως κυρίαρχο σκοπόν την προσέγγιση των ανθρώπων· «ίνα... ημάς συναγάγη». Ο Χρυσόστομος επικαλείται, μάλιστα, την διαπίστωση ότι η υφισταμένη γεωγραφική διασπορά των παραγομένων αγαθών εκπληρεί την πρόθεση του Θεού να προκαλέσει την επικοινωνία, την ανταλλαγή και διά μέσου αυτών να ξεναγάσσει τους ανθρώπους να αναμειχθούν κοινωνικώς· «ίνα και εντεύθεν αλλήλους αναμείγνυσθαι αναγάκηση»²¹.

Οι θεολογικές εκτιμάσεις του ιερού Χρυσοστόμου και του ουρανοφάντορος Βασίλειου, καίτοι αναφέρονται καρχικώς στον κοινοβιακό βίο, επιτρέπουν, αναγωγικώς κατανοούμενες και διασταλτικώς ερμηνευόμενες, να αντιληφθούμεν την οικονομική παγκοσμιοποίηση ως θεόθεν προδιαγεγραμμένη. Όχι ως αυτοσκοπό, αλλά ως μέσο να οδηγηθούν οι ανθρώποι από την ανάγκη των οικονομικών σχέσεων στην παγκοσμιοποίηση της γηγάπτης μεταξύ των ανθρώπων, και διά μέσου αυτής στην συνοχή της Ανθρωπότητος και στην κατάργηση των αιματηρών συγκρούσεων.

Κεντρική ιδέα και διδακτική κατεύθυνση των τριών εραρχών παραμένει η χριστιανική προσδοκία. Αυτή είναι η ενότητα των ανθρώπων, υπέρ των οποίων πιέθανεν ο Ιησούς, και η διά της αγάπης παγκοσμιοποίηση του ανθρωπίνου ήθους. Όραμα που εμπειρικείται και αρχαίο ελληνικό πνευματικό αγαθό²².

5. Οι προδιαγραφές του οικουμενικού ήθους. Μετά την κατάδειξη ότι η οικονομική παγκοσμιότητα δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά προάγει την Ανθρωπότητα σε καταφανώς ανώτερο στάδιο επιγνώσεως και ζωής, στην παγκοσμιότητα των κοινωνιών, είναι αναγκαίο να αναζητήσουμε την ποιότητα, δηλαδή το ήθος και το υφος του οράματος του παγκοσμιοποιημένου ανθρώπου, δηλαδή τον αληθινό κοσμοπολίτη.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος «κοσμοπολίτης» κρησιμοποιείται από τους Έλληνες Πατέρες με την πρωτογενή σημασία του, δηλαδή πολίτης ολοκλήρου κόσμου, και όχι τη δευτερογενή, του επιδιδομένου σε κοσμικότητες.

Η οικουμενικότητα των τριών ιεραρχών οφείλεται αικριβώς στον κοσμοπολιτικό χαρακτήρα των θέσεων, των ιδεών και της δράσεως τους, αφού έζησαν, ζύλησαν και έπραξαν ως οικουμενικοί άνθρωποι και για τους ανθρώπους της Οικουμένης, όχι μόνον της πεποχής τους, αλλά της οικουμένης διαχρονικώς. Θέματα, όπως είναι: Ο άνθρωπος, ο άδρας, η γυναίκα, ο νους του ανθρώπου, το δικαίωμα της ερωτήσεως, δηλαδή η έρευνα· η παιδεία και η ελευθερία· η κοινωνικότητα, ο πλούτος (περιουσία) και η συναλληλία· η εργασία και η ανάπτυξη· η συνάρτηση οικονομίας και οικολογίας· η εξουσία, η μεσότητα κ.ά. αποτελούν όχι μόνο τις αξιολογικές παραμέτρους, αλλά, κάτι περισσότερο, τις δομές του οράματος της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας.

Είναι ευνόητον, ότι η αναφορά σε μερικές από τις

δομές αυτές θα είναι, ελλείψει χρόνου, βραχύτατη έως τηλεγραφική.

1. Η θεοειδής δομή του ανθρώπου. Τη θεμελιώδη δομή του ανθρώπου συνιστά **η ανθρώπινη ποιότητα**. Ο Μ. Βασίλειος προσδιορίζει ως «θεόπλαστο» το μυστήριο ον, που ονομάζεται ανθρωπός και είναι συγκροτέμενο κατ' αναλογίαν του Θεού ή «κατ' εικόνα Θεού», σύμφωνα με τη βιβλική διατύπωση. Ή ο «θεοειδής» και «θεοείκελος», σύμφωνα με την αρχαιοελληνική διανοητική πορεία και σημειολογία²³. Ο άνθρωπος, είναι σύμφωνα με τον Γρηγόριο το Θεολόγο²⁴, «επόπτης της ορατής κτίσεως, μύστης της νοούμενης... επίγειος και ουράνιος, πρόσκαιρος και αθάνατος». Συνέπεια αυτής της θεωρήσεως είναι ότι **Ο αληθινός και πλήρης κοσμοπολίτης άνθρωπος είναι ταυτοχρόνως και ουρανοπολίτης**. Είναι συμπαντικός, δηλαδή μέτοχος δύο κόσμων, του εκτενούς υλικού και του απέραντου πνευματικού.

Ο Χρυσόστομος προέβαλε, μαξιμαλιστικά, τη συμπαντική διάσταση του ανθρωπίνου γένους, όταν τόνισε με τη ρητορική δεινότητά του, ότι ο άνθρωπος είναι εκείνος για τον οποίο «...ουρανός ετανύσθη, και ήλιος φαίνει, και σελήνη τρέχει, και αήρ εξεχύθη και πηγαί βρύνουσι, και θάλασσα απλώθη και προφήται επέμβηθσαν... δί' ον ο μονογενής Υἱός του Θεού άνθρωπος εγένετο»²⁵.

Η ανθρώπινη συγκρότηση είναι μία, και ενιαία είναι η οξιά της, επειδή είναι κοινή η σύνθεση του ανθρώπου, δηλαδή **«εποίησεν (ο Θεός) εξ ενός αίματος παν γένος ανθρώπων»**²⁶.

Η διαφορά έγκειται στις ποιότητες, που ιστορικά απέδειξεν ότι φέρει κάθε έθνος με τις πανανθρώπινες, δηλαδή παγκόσμιες αποστολές που εξεπλήρωσε, ή με την παγκοσμιότητα του πολιτισμού που εδημούργησε.

Η ισότιμη ποιότητα της γυναικίας. Η γυναικία χαρακτηρίζεται ως ομότιμη και συμμέτοχη στη ζωή. Η θέση αυτή είναι κατωχυρωμένη θεολογικά πριν από 16 αιώνες με τη δημόσια συνηγορία των Τριών Ιεραρχών. Ο Χρυσόστομος τονίζει, ως στόμα Θεού, τρεις πτυχές· το ομότιμο της γυναικίας προς τον άνδρα, το δικαίωμα συμμετοχής στα της ζωής· ακόμη και στην εξουσιαστική ποιότητα του ανδρός: «Έγω εξ αρχής ομότιμόν σε εδημούργησα, και της αυτής αξίας εν άπασιν αυτώ κοινωνείν ηβουλήθην, και ώσπερ ανδρί, ούτα και σοί την κατά πάντων αρχήν ενεχείρησα»²⁷.

Ο Μ. Βασίλειος προέβαλε, αντιστοίχως, τις θηλικές και τις υλικές (οικονομικές) συνέπειες που έχει ταυτότητα της φύσεως ανδρός και γυναικός ως προς τις αμοιβές και τις ποινές: «Εκείνων, που η φύση είναι μία, δηλαδή κοινή, κοινές είναι και οι ενέργειες· εκείνων που το έργο είναι ίσο, ίδιος είναι και ο μισθός».

2. Το όργανο του ανθρωπίνου μεγαλείου: Ο νους. «Ο φιλόσοφος εν φιλοσόφοις», κατά τον χαρακτηρισμό του Γρηγορίου, Βασίλειος συνέδεσε νουν και ανθρώπινο μεγαλείο· ανέλυσε την κυριαρχική δομή και λειτουργία της διανοίας και ιδαιτέρως τη συμβολή της στην ανεύρεση της αλήθευσας. Συνέδεσε παραγωγικά την έλλογη προσωπικότητα προς την κατ' αναλογίαν του Θεού συγκρότηση του ανθρώπου, αποφανθείς· «καλόν τον νους, καλόν του νου η ενέργεια... εν τούτῳ έχομεν το κατ' εικόνα του κτίσαντος».

Για το λόγο αυτό, υπογράμμισε την κορυφαία θέση, που κατέχει στο ανθρώπινο σώμα, το κεφάλι: «Ἐπειτα την κεφαλήν επί των υψηλοτάτων θεις, εν αυτή τας πλείστας αξίας των αισθήσεων καθιδρύσατο»²⁸. Συναφώς, ένας άλλος, ο Μακάριος ο Αιγύπτιος (4ος μ.Χ. αι.)²⁹ είχε εξάρει τη σπουδαιότητα του νου, με τον χαρακτηρισμό του νου ως θρόνου του Θεού και αντιστοίχως το Θεό και Άγιο Πνεύμα ως θρόνο του νου: «ο θρόνος της θεότητος είναι ο νους μας, και

πάλι ο θρόνος του νου είναι η θεότητα και το πνεύμα».

Ο Βασίλειος παράγει το ανθρώπινο μεγαλείο από τη διανοητική ποιότητα: «**Μέγα άνθρωπος του νοείν και συνιέναι... δύναμις και εν τοις ανθρώποις υπάρχει**». Επεσήμανε την αδιάκοπη λειτουργία της ανθρώπινης διάνοιας. Ο νους είναι «**αεικίνητος**» και τα «**κινήματα του νου**» είναι διαρκή για το λόγο αυτό την ανθρώπινη δραστηριότητα χαρακτηρίζει η χρήση πολλών τρόπων, είναι «**πολυτροπώτατη**» και μεγάλης ποικιλίας, είναι δηλαδή «**ποικιλώτατη**».

Ως προς τη σχέση της νοητικής δυνάμεως προς την αλήθεια ο Καισαρείας Βασίλειος διατύπωσε την έμφυτη διπολικότητα. Διέκρινε δηλαδή μεταξύ αρνητικής και θετικής φοράς των νοητικών δυνάμεων: «**δίτται δυνάμεις παραπεφύκασι**». Η μεν θετική, όταν ο νους «**ευθυβόλως επί την αλήθειαν φέρεται**», η δε αρνητική, όταν «**φαντασιούται**» και θεωρεί ως υπαρκτά τα ανύπαρκτα.

Υπογράμμισε ότι ο νους του ανθρώπου επιδέχεται τρεις καταστάσεις:

(α) την αρνητική κατάσταση, που περιλαμβάνει τα «**πονηρά... του νου κινήματα**» από τα οποία προέρχονται τα «**πονηρά επιπτηδεύματα**».

(β) την μέση κατάσταση και η θικώς ουδέτερη κατάσταση: «**μέση τις της ψυχής η ενέργεια, ούτε κατεγνωσμένον τι έχουσα ούτ' επανετόν**» και

(γ) την αντικειμενική και παραγωγική κατάσταση του νου, την οποίαν προσδιορίζει η επιγνώση της θείας υφής και καταγωγής του νου. Η κατάσταση αυτή είναι το αποτέλεσμα και η συνέπεια όχι της **μεθέξεως**, αλλά της ανακράσεως του ανθρωπίνου νου με το θείο Πνεύμα: «... τη θεότητι του Πνεύματος ανακραθείς νους» αποκτά τη δυνατότητα να αντιληφθεί τα μεγάλα, θεία και τέλεια: «**τών μεγάλων εστί θεωρημάτων εποπτικός, και καθορά τα θεία κάλλη**».

Αυτήν την τελευταία κατάσταση της λογικής δυνάμεως του ανθρώπου συσχετίζει ο Γρηγόριος ο Θεολόγος με το Λόγο του Θεού και αναγορεύει τον νου «**κοινωνόν του βίου**», ως σύντροφο («**συνόμιλον**»), «**σύμβουλον αγαθόν**» και «**γηγεμόνα**» της τελείας ζωής.

Ο Μ. Βασίλειος υπογράμμισε την χρησιμότητα του νου στην πρακτική ζωή, επειδή προστατεύει τον άνθρωπο: «**Τοιούτος ημίν δέδοται και ο νους, φυλακτικός των αγαθών, προορατικός των επιβούλων**».

3. Η δομή της Επιστήμης: Το δικαίωμα της ερωτήσεως. Οι τρεις Ιεράρχες καταφάσκουν την επιστήμη, τόσο με την έξαρση της σπουδαιότητας της λογικής ποιότητος του ανθρώπου, όσο και με την προβολή του δικαιώματος της ερωτήσεως. Η κατάφαση της λογικής δυνάμεως του ανθρώπου εδράζεται στην πεποίθηση ότι αυτή εντάσσεται στην κατ' εικόνα Θεού συγκρότηση του ανθρώπου: «...εν τούτῳ έχομεν το κατ' εικόνα του κτίσαντος». Η ποιοτική αυτή σχέση περιέχει ελευθερία και μάλιστα της έρευνας, «**επειδή ἔδωκεν ημίν ο λόγος εξουσίαν του επερωτάν**».

Ο Μ. Βασίλειος προέτρεπε τους συγχρόνους του να μην αποφεύγουν, λόγω του απαιτουμένου μόχου, την έρευνα, ακόμη και για τις περί του Θεού αλήθειες: «**μην αποκνήσωμεν προς την έρευναν**». Και ζητούσε να την επιδιώξει η ψυχή «**πάντοθεν περισκοπούσα, ει πόθεν λάβοι αξίαν ἐννοιαν του Θεού**». Η προτροπή αυτή είναι χρήσιμη σε κάθε εποχή, αλλά ιδιαιτέρως σε εποχή, όπως η δική μας, η οποία δεν ταλανίζεται πλέον από τη μαχητική αθεΐα, αλλα ταλαιπωρεί τους νέους με τα εμφανή κρυπτοαθεϊστικά ερωτήματα και τρόπους ζωής.

Και πρέπει να εξαρθεί το γεγονός ότι ο Μ. Βασίλειος δεν υιοθετεί την αντίληψη, σύμφωνα με την οποία η διά της έρευνας εξήγηση των δυσερμηνεύτων προηγουμένων εκπληκτικών φαινομένων του κόσμου και της ζωής ελαττώνει το μεγαλείο τους, επειδή εξηγείται το τέως ανερμήνευτο. Όχι, δεν ελαττώνεται ο θαυμασμός για το μεγαλείον κάποιου φαινομένου, όταν διακριβώθηκε η διαδικασία που το παράγει. Παραμένει η έκπληξη για το μεγαλείο: «**ου γαρ ελαττούται η επί τοις μεγίστοις έκπληξις, επειδάν ο τρόπος καθ' ον γίνεται τι των παραδόξων εξευρεθή**», τονίζει.

Αυτή είναι η άριστη υπόδειξη προς τους ασχολουμένους με την έρευνα. Η εξήγηση των εκπληκτικών φαινομένων, ιδίως του μυστηρίου της ζωής, δεν πρέπει να μειώνει τον θαυμασμόν μας για το μεγαλείο τους· αντιθέτως, πρέπει να αυξάνει κατακορύφως τη συναίσθηση της ευθύνης μας και το σεβασμό μας.

4. Η δομή της Παιδείας: Η ελευθερία. Η ελευθερία είναι το κεντρικό, καίριο και διασπώμενο σε πολλές πτυχές ισόβιο ζήτημα του ανθρώπου. Δεν υπάρχει απολύτως τίποτε, θετικό ή αρνητικό, που να μην ανάγεται άμεσα ή έμμεσα στην επιδίωξη του ανθρώπου για ελευθερία. Η ελευθερία του ανθρώπου είναι η πλέον πολύτιμη και η πλέον παρεξηγημένη και πλέον κακοποιημένη ροπή του. Την απόλυτη και αιώνια ελευθερία ζητεί ο άνθρωπος με τη θρησκευτικότητα: την γνωστική και κοινωνική ελευθερία από τα δεινά της αμαθείας επιδιώκει με την παιδεία· την ελευθερία από την αυθαίρετη εξουσία αναζητεί με την πολιτική την ελευθερία από την υλική ανέχεια και στέρηση επιχειρεί να διασφαλίσει με την οικονομική δραστηριότητα. Κάθε στιγμή της ζωής του ανθρώπου είναι στιγμή εκφράσεως, αναζητήσεως ή προσβολής της ελευθερίας από τους άλλους ή από τον ίδιο, όταν επιλέγει την κακή χρήση της ελευθερίας του ή τη στέρηση της ελευθερίας του ή των άλλων. Συναφώς, οφείλουμε ως Έλληνες να θυμηθούμε την ιδιαίτερα διδακτική υπογράμμιση του Πλάτωνα³⁰, που ευστοχώτατα υπογράμμισε την αληθινή, αλλά πικρή αρχή, σύμφωνα με την οποία η άκρατη ελευθερία οδηγεί τόσο τα άτομα όσο και τα κράτη σε πολλή και άγρια δουλεία («**πλείστη και αγριώτατη δουλεία**»). Όπως και τη θλιβερή διαπίστωση ότι τα τυραννικά καθεστώτα προκύπτουν, υπό τον όρο της καταχρήσεως της ελευθερίας, από τα δημοκρατικά: «**Η γαρ ἄγαν ελευθερία ἔοικεν οὐκ εἰς ἄλλο τι ἡ εἰς ἄγαν δουλείαν μεταβάλλειν και ιδιώτη και πόλει. Εικός γαρ. Εικότως τοίνυν, είπον, οὐκ εξ ἀλλῆς πολιτείας τυραννίς καθίσταται ἡ εκ δημοκρατίας, εξ οίμαι της ακροτάτης ελευθερίας δουλεία πλείστη τε και αγριώτατη**».

Η ελευθερία του ανθρώπου εμπεριέχεται στην κατά την αναλογία του Δημιουργού συγκρότηση του ανθρώπου. Για τούτο και ο τελικός, αλλά θεμελιώδης στόχος της παιδείας του ανθρώπου και όχι της εκπαίδευσεως για την, όπως επικράτησε να λέγεται ο δευτερογενής στόχος, **αγορά εργασίας**, πρέπει να παραμένει η ανάπτυξη και εξέλιξη του ανθρώπου, που είναι συνεπής προς τις εγγενείς δυνάμεις του ανθρώπου, οι οποίες ονομάζονται συμβολικώς «**κατ' εικόνα θεού**». Οι τρεις Ιεράρχες υπογραμμίζουν ότι η κατ' αναλογίαν του Θεού συγκρότηση του ανθρώπου είναι περιεκτική και της εθελοντικής ανελίξεώς του και ομοιώσεώς του προς τον Δημιουργό Του.

Σε μία περιεκτική διατύπωση στην ερώτηση, τι είναι **Χριστιανισμός**; ο Μ. Βασίλειος απάντησε με πλήρη πρακτική σαφήνεια: «**Χριστιανισμός είναι η ομοίωση**

του ανθρώπου προς τον Θεό, δύο τούτο είναι δυνατό στη φύση του ανθρώπου³¹. Και πρόσθετες την προτροπή: «σπεύσε να γίνεις όμοιος με τον Θεό»· «επειχθητι γενέσθαι όμοιος Θεώ».

Αλλά η ομοίωση διά της πνευματικής και ηθικής ανελίξεως απαιτεί γνώση και η γνώση προϋποθέτει διδασκαλία³², υπογραμμίζει ο Μ. Βασίλειος, ο οποίος επραγματοποίησε την μεγάλη τομή στις σχέσεις της αρχαιοελληνικής πνευματικής κληρονομιάς, που διασώθηκε στα αρχαία κείμενα, και στο χριστιανικό τρόπο θεωρήσεως και βιώσεως.

Ο Πλάτων³³ είχε ήδη επισημάνει ότι εκπαίδευση χωρίς νου και δικαιοσύνη είναι ανελεύθερη και ανάξια να ονομάζεται παιδεία: «την δε εἰς τα χρήματα τείνουσαν (ενν. παιδείαν), ή τινα προς ισχύν ἡ και προς ἄλλην τινὰ ἀνευ νου και δίκης [=δικαιοσύνης] βάναυσον τ' είναι και ανελεύθερον και οὐκ αξίαν παιδείαν καλείσθαι».

Αυτήν τη διδυμή κληρονομία πρέπει να σέβεται κάθε αξία του ονόματός της Ελληνική Παιδεία.

5. Η εξουσία του ανθρώπου. (α) Δομική αρχή της σκέψεως των Τριών Ιεραρχών αποτελεί η απόρριψη της βίας, η προβολή της ελευθερίας επιλογής, της «προαιρέσεως». Αναγκαστική αρετή δεν υπάρχει. «Θέω τοίνυν ου το πναγκασμένον φίλον, αλλά το εξ αρετής κατορθούμενον. Αρετή δε εκ προαιρέσεως και οὐκ εξ ανάγκης γίνεται. Προαιρέσις δε το εφ' ημίν ἥρτηται»³⁴. Ο Θεός –τονίζουν– δεν αγαπά ό,τι είναι προϊόν βίας.

(β) Προβάλλεται ως προτιμήτεα επιλογή κατευθύνσεως η χρήση της (αριστοτελικής) μεσότητας και της συμμετρίας. Ο Μ. Βασίλειος αποδέχεται ως κανόνα ζωής την απόρριψη αμφοτέρων των άκρων, της υπερβολής και της ελλείψεως. Χαρακτηρίζει τη μεσότητα και τη συμμετρία αρετή: «Μεσότης γαρ και συμμετρία τις αρετή· αἱ δὲ εφ' εκάτερα την εκβαίνουσαι υπερβολήι και ελλείψεις, αμετρία και αίσχος»³⁵. Ο δε Γρηγόριος ο Θεολόγος δεχόμενος ότι η αλήθεια ευρίσκεται στη μεσότητα, την ονομάζει αλήθεια: «Μεσότητα δε ὅταν είπω, τὴν αλήθειαν λέγω...»³⁶. Αρετή, λοιπόν, και αλήθεια είναι η αποφυγή των άκρων και ακροτήτων στον πρακτικό βίο.

(γ) Δομική, επίσης, αρχή έναντι της κρατικής εξουσίας είναι η υπακοή σ' αυτήν, υπό τον περιοριστικό όρο της μη παρεμποδίσεως επιτελέσεως της «εντολής του Θεού»³⁷, δηλαδή της ακωλύτου εκδηλώσεως της θρησκευτικότητος, νοούμενης ως πίστεως, λατρείας και ηθικής συμπεριφοράς.

6. Οι κοινωνικές δομές: Συνύφανση πλούτου και αγάπης. Η παγκοσμιοποίηση της ανθρώπινης οικονομικής δραστηριότητος διά των ποικίλων ανταλλαγών απαιτεί την επαναφορά στη μνήμη αυτονόητων αρχών, καταχρηστικώς παραποιουμένων. (α) Δεν υπάρχει αμφιβολά ότι η βασικότερη δομή της ατομικής και κοινωνικής επιβιώσεως, συνοχής και πολιτιστικής προαγωγής είναι ο θεσμός της Εργασίας. Ο θεσμός της εργασίας, η βιβλική εντολή «εργάζεσθαι» ως αρχετυπική εντολή της οικονομικής δραστηριότητος και παραγωγής, είναι –όπως και η ισόκυρη, αρχετυπική επίσης εντολή προστασίας του περιβάλλοντος, η βιβλική επίσης εντολή «φυλάσσειν» – όρος συνοδευτικός της εγκαταστάσεως του ανθρώπου στον κήπο της Εδέμ [=Ευδαιμονία]³⁸. Πρόκειται περί δραστηριότητος που είναι σύμφωνη με την ανθρώπινη φύση, τονίζει ο Χρυσόστομος: «κατά φύσιν εστί το εργάζεσθαι, παρά φύσιν δε το αργείν». Αντιθέτως, η ανεργία και η πολυπραγμοσύνη αποτελούν για διαφορετικούς λόγους εκάστη εξ

αυτών, την **Παθολογία** της εργασίας. Η ανεργία χαρακτηρίζεται ως παρά φύσιν κατάσταση, για τούτο έχει αλυσιδωτές ψυχολογικές, βιολογικές και κοινωνικές συνέπειες. Σε τελευταία ανάλυση, η ανεργία μετασχηματίζεται ως προς τις συνέπειες από προσωπική σε ασθένεια που μολύνει και διαβρώνει το κοινωνικό σώμα, αφού αναιρεί την κοινή ανθρώπινη ποιότητα και αξία.

Η πολυπραγμοσύνη παραβιάζει την ανθρώπινη ικανότητα και ροπή προς την τελειότητα των έργων. Επισημαίνεται ότι είναι καλλίτερον να παράγεται ένα έργο τέλειο, αφού ένα έργο παραγόμενο με ενδιαφέρον είναι χρησιμότερο από την παραγωγή πολλών και ατελών. Η πολυπραγμοσύνη, το «πολλών ατελώς εφάπτεσθαι» αποκαλύπτει ελαφρότητα ήθους, σημειώνει πάλιν ο Μ. Βασίλειος³⁹.

(β) Η δομική κατάφαση του πλούτου. Οι Ιεράρχες, ζώντες σε μια απέραντη και οικονομικώς ανεπτυγμένη κοινωνία, όπως ήταν η βυζαντινή, ασχολήθηκαν με το ηθικό ζήτημα του πλούτου. Και αντίθετα προς τις απλουστεύσεις, που συχνά προβάλλονται σήμερα, η απόκτηση πλούτου χαρακτηρίστηκε επιτρεπτή, παρά τους προβληματισμούς ως προς την ουσιαστική εκ του πλούτου ωφέλεια του πολλά κατέχοντος και την έντονη υπογράμμιση της τεραστίας δυσχερείας που παρουσιάζει η συνύφανση πλούτου και λιτώρεσων⁴⁰. Η θέση αυτή κατέστη λειτουργική, επειδή στηρίχθηκε στην τομή μεταξύ καλού και κακού τρόπου πλουτισμού. Η διαφορά έγκειται στη λειτουργικότητα της αποκτήσεώς του: στον καλό δια της εργασίας ή στον κακό δια της αρπαγής τρόπο κτήσεως του πλούτου. Ο Χρυσόστομος μάλιστα αποφαίνεται με έμφαση: «ου κελεύομεν μη πλουτεῖν, αλλά κακώς μη πλουτεῖν. Εξεστι γαρ πλουτεῖν, αλλά χωρὶς αρπαγῆς» [=Δεν διατάσσουμε να μην αποκτά πλούτο με ανήθικο τρόπο. Επιτρέπεται βεβαίως να πλουτίζει κάποιος, αλλά χωρὶς να αρπάζει απ' τους άλλους]. Η αρπαγή του πλούτου από τους άλους και όχι ο πλούτος είναι η απαγορευομένη στους χριστιανούς συμπεριφορά.

Η απόκτηση πλούτου είναι επιτρεπτή στον χριστιανό, επειδή αυτός είναι ο αληθινά πλούσιος⁴¹. Ιδιαίτερη σημασία δεν διετάς στον πλούτο, αλλά στον τρόπο, όπως σημειώθηκε, αποκτήσεως, και στον τρόπο χρήσεως. Η καλή χρήση του πλούτου από τον πλούσιο αναβιβάζεται σε ειδικό θρησκευτικής υφής λειτουργήμα.

(γ) Το θρησκευτικοοικονομικό λειτουργήμα του πλουσίου. Ο πλούσιος, σύμφωνα με τον Μ. Βασίλειο, αποκτά μαζί με τον πλούτο, αυτοδικαίως, αλλά απύπως, θρησκευτικό λειτουργήμα. Γίνεται «οικονόμος», δηλαδή διαχειριστής, του Θεού⁴². Ως διαχειριστής έχει δύο όψεις ασκήσεως του θεϊκής επινεύσεως έργου του. Αρνητικώς μεν, είναι η αποφυγή της παθητικής αρπαγῆς, όπως την υπονοεί ο Χρυσόστομος: «εάν ο ενδεδυμένον απογυμνών λέγεται λωποδύτης, ο τον γυμνόν μη ενδύων, δυνάμενος τούτο ποιείν, ἀλλης τινός εστι προσηγορίας ἀξιος;» Θετικώς δε η παροχή των αναλισκομένων αγαθών σε ενδεείς. Ο Βασίλειος εννοεί, προφανώς, διάθεση τροφών και ενδυμάτων στους ενδεείς: «Συμμεριστάς ποίησον των σητών τους αδελφούς· το αύριον σηπόμενον σήμερον μετάδος των δεομένων» [=Κάμε συμμετόχους στις τροφές τους αδελφούς· αυτό που σαπίζει αύριο δώσε σήμερα σ' εκείνον που το έχει ανάγκη]⁴³.

Είναι προφανής η σημασία της χριστιανικής αντιλήψεως περί αποκτήσεως και χρήσεως του πλούτου σε μια παγκόσμια κοινωνία· τη θέλει **κοινωνία**

προσώπων καὶ ὅχι κοινωνίᾳ γυμνῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων.

(δ) Η συναλληλία προς τους αδυνάτους και η υπέρ αυτών πρόνοια. Η συναλληλία, σύμφωνα με χριστιανική διατύπωση έγκειται όχι εις την κατάργηση της διακρίσεως μικρών και μεγάλων, σπουδαιών και αστήμων, αλλά στην συνειδητοποίηση της αμοιβαίας αναγκαιότητάς τους: «Οι μεγάλοι δίχα των μικρών ου δύνανται είναι, ούτε οι μικροί δίχα των μεγάλων»⁴⁴. Η επί μέρους αρχή αυτή παράγεται από την γενικότερη και προαναφερθείσα, δηλαδή την αρχήν της αμοιβαίας αναγκαιότητος, δηλαδή «αλλήλων χριζειν ημάς».

Και αυτής της αρχής η συνειδητοποίηση απαιτείται να συνυφίσταται, και μεταξύ των μικρών και των μεγάλων κρατών, σε μια θηικώς, δηλαδή με δικαιοσύνην και αλήθεια παγκοσμιοποιημένην κοινωνία. Ας θυμηθούμε συναφώς, ότι σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα (1990), 1 εκατομμύριο άνθρωποι ζουν κάτω από το όριο απόλυτης πτώχειας με ετήσιο εισόδημα κάτω των 370 δολλαρίων, δηλαδή 106.000 δραχμών, δηλαδή 9.000 δραχμών μηνιαίως. Και θα εύρωμεν πεδίον εφαρμογής της παγκοσμιοποιημένης ιθικής ειθμύνης.

(ε) Η ανάπauση και η apόλauση. Δικαίωμα συστοιχό προς το δικαίωμα της εργασίας είναι το δικαίωμα της αναπauσεως. Αλλά η ανάπauση έπειται του κόπου· δεν προηγείται τούτου και δεν είναι αυτοτελής απόλauση, αλλά θεραπεία του μόχθου και τον δικαιούνται μόνον οι μοχθόυντες: «καθάπερ γαρ τω φαρμάκω ο τραυματισθείς, ουχ ο υγιαίνων, κέχρηται, ούτω και των προς την άνεσιν του σώματος επινοουμένων, ουχ ο τρυφών, αλλ' ο χρήζων της ανέσεως απολαύει»⁴⁵. Η απόλauση του πλούτου συστοιχείται προς την εν μέτρω άνεση, όπως τονίζεται από τον Γρηγόριο τον Θεολόγο: «...οι κωλύω την άνεσιν, αλλά κολάζω την αμετρίαν...»⁴⁶.

Αυτές είναι περιληπτικώτατα οι δομές της ορθοδόξου οικουμενικής σκέψεως.

Άρα γε υπήρξε ή υπάρχει σύγχρονο κοινωνικό άρθροισμα που τις πραγμάτωσε σε οικουμενική διάσταση; Αλλά, πριν επιχειρηθεί να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, ας σκιαγραφήσουμε τη σύγχρονη κατάσταση της οικουμένης.

ΥΙ. Η περισκόπηση του οικουμενικού παρόντος. Η εποχή μας χαρακτηρίζεται ως χαοτική! Και πράγματι, μια παγκόσμια περισκόπηση δίδει την εντύπωση του χάος, ιδίως στον οικονομικό και τον κοινωνικό τομέα, αφού τίποτε πλέον δεν φαίνεται σταθερόν ή δυνάμενον να προβλέψεθει (προβλέψιμον). Και δεν είναι τυχαίον ότι τον αιώμα μας προβάλλεται και η «επιστήμη του χάος»⁴⁷.

Ο απολογισμός του 20ού προαναγγέλλει τον 21ο αιώνα. Διανύουμε το τελευταίο έτος του 20ού αιώνα και της 2ας μετά Χριστόν χιλιετίας και ένας βραχύτατος απολογισμός είναι αναγκαίος. Άλλα ο απολογισμός αυτός είναι ιδιαιτέρως σύνθετος και διαμετρικώς αντίθετος της αρχής του⁴⁸. Υποστηρίζεται ότι ο λήγων αιώνας θα προσδιορίσει και το χαρακτήρα του πρώτου, τουλάχιστον, αιώνος της νέας χιλιετίας, της 3ης μετά Χριστόν. Αυτή η εκτίμηση επιβάλλει την βραχύτατη συντερούμηνση στους 20ό

Τι προετοίμασε τον 206 αιώνα; Είναι εύλογο να διερωτηθούμε σήμερα, τι προπαρασκεύασεν τον εικοστό αιώνα; Ποιες ιδέες και ποιες πρακτικές τον διαμόρφωσαν; Τι παραμέριστηκε ή υποτιμήθηκε από το συνειδητό οικονομικό, πολιτισμικό και ιστορικό νίνεσθαι;

Είναι βέβαιον ότι την πορεία της Ανθρωπότητος κατά του 20ό αιώνα προστέμασαν:

(1) Το πολιτισμικόν κίνημα της Αναγεννήσεως των Γραμμάτων και των Τεχνών, οφειλόμενο στη μελέτη της μεταφυτεύσης από το Βυζαντιον αρχαιοελληνικής Παιδείας. (2) Η θρησκευτική διάσπαση της δυτικής Ευρώπης (15-16ος αιώνας), διά της μεταρρυθμίσεως του Λουθήρου. (3) Ο οξύτατος διχασμός πίστεως και γνώσεως, Εκκλησίας και Επιστήμης διά του Διαφωτισμού του 18ου αιώνος. Και (4) η επικράτηση της ιδιοκτησιακής έναντι της διαχειριστικής περὶ της φύσεως αντιλήψεως του ανθρώπου με την ανάπτυξη των επιστημών και της τεχνολογίας. Και με τη συνακόλουθη κατανόηση του ανθρώπου ως κατασκευαστού του κόσμου (*factor mundi*) και όχι ως διαβάτη του κόσμου (*viator mundi*), ως κυρίου και όχι οικονόμου της Φύσεως.

Τι κληροδοτεί ο 20ός στον 21ο αιώνα; Την αυθαίρετη και αλόγιστη μεταπήδηση από τη συνετή κατανόηση του ανθρώπου ως διαβάτη του αισθητού κόσμου (*viator mundi*) στον αλαζονικό άνθρωπο, που θεώρησε τον εαυτό του κατασκευαστή του κόσμου (*factor mundi*) και έθεσε τον άνθρωπο και το φυσικό του περιβάλλον σε τροχιά καταστροφής.

Είναι πλέον διαπιστωμένο ότι τον αιώνα μας προκλήθηκαν πολλές, ιδιαίτερα σημαντικές απώλειες, που είναι καταστρεπτικές των συνεκτικών αξιών της ανθρώπινης κοινωνίας, όπως:

(1) Η μερική απώλεια της θρησκευτικότητας, λόγω και της μεθοδευμένης κρατικής αθεϊστικής επιβουλής από τη δεύτερη έως την όγδοη δεκαετία του αιώνα μας.

(2) Η απώλεια των θηικών αξιών, ως συνέπεια της απωλείας της θρησκευτικότητας.

(3) Η μείωση του αισθήματος ευθύνης και της αυτονομίας του προσώπου στην οποία συνέβαλε μερικώς και η κρατική πρόνοια. Στις συνέπειες των ανωτέρω υπολογίζονται: η κοινωνική απειθαρχία, οι βανδαλισμοί, η βία, που θεωρείται καὶ «σήμα κατατεθέν της εποχής».

Νέες μάστιγες εμφανίστηκαν και προσδιορίζουν τον 20ό αιώνα, όπως: (1) Το έγκλημα, (2) η βία, (3) ο καταναγκασμός, που οργανώνεται από το κράτος, (4) ο καταναγκασμός που οργανώνεται από ιδιώτες (Α.χ. η Μαφία κ.λπ.), (5) το εμπόριο των ναρκωτικών με κέρδη που υπερβαίνουν τα κέρδη της βιομηχανίας πετρελαίου, και (5) το Είτζ.

Η ασθένεια του ανθρώπου. Ο ανθρωπος αναδεικνύεται και συνειδητοποιείται ότι είναι ο εχθρός της Φύσεως και της Ανθρωπότητος. Δεν διαλέγεται, με συνέπεια να επικρατούν συγκρούσεις. Η νέα γενεά αγνοεί τι είναι βασικό στις παραδόσεις και τις αξίες της κοινωνίας της και τι συνιστά την τυπική τους έκφραση. Τούτο έχει ως συνέπεια να απορρίπτει τα πάντα και να δημιουργεί νέες «φυλές» (ποδοσφαιρικές, μουσικών συγκορετημάτων, καταναλωτικών συαθμών κ.ά.)

Τα καταπατούμενα δικαιώματα. Καταπατώνται τα απαραίτητα και προσδιοριστικά της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας δικαιώματα, όπως: (1) Η ελευθερία, (2) Τα ανθρώπινα δικαιώματα, (3) οι ανθρώπινες ευθύνες, (4) η οικογενειακή ζωή, (5) τα ίσα δικαιώματα ανδρών και γυναικών, (6) η φροντίδα για τους ηλικιωμένους και αναπήρους, (7) ο σεβασμός των άλλων, (8) η ανεκτικότητα, (9) ο σεβασμός της ζωής και της ειρήνης, και (10) η αναζήτηση της αληθείας.

Ο δρόμος προς τη νέα εποχή. Αναζητείται ως απολύτως αναγκαίος ένας νέος δρόμος προς τη νέα εποχή, που πρέπει να είναι δομημένος στις θετικές και αποτελεσματικές αρχές και πρακτικές της ανθρώπινης ιστορίας και λυτρωτικής εμπειρίας. Υποστηρίζεται ότι απαιτείται Μία Νέα Βάση για ηθικές και πνευματικές αξίες. Ταυτοχρόνως επικρατεί σύγχυση ως προς την άνωση των ποσάδων και την ανάπτυξη των

κοινωνιών. Αυτή καθίσταται ανάγλυφη στον οξύ διαφορισμό μεταξύ των αποκλειστικώς οικονομικών κριτηρίων της Διεθνούς Τραπέζης (IMB) και των ευρυτέρων του Ο.Η.Ε (Δείκτης ανθρωπίνης αναπτύξεως, HDI).

Τα Κίνητρα και οι συλλογικές αξίες: Η θική. Διαπιστώνεται η επείγουσα ανάγκη υπάρξεως πολικών κανόνων στους εξής τομείς δράσεως και συμπεριφοράς: (1) Στον τομέα της φύσεως (Ηθική της φύσεως), (2) στον τομέα της ζωής (Ηθική της ζωής), (3) στον τομέα της αναπτύξεως (Ηθική της αναπτύξεως), (4) στον τομέα του χρήματος (Ηθική του χρήματος), (5) στον τομέα των εικόνων (Ηθική των εικόνων), και (6) στον τομέα της κοινωνικής αλληλεγγύης (Ηθική της αλληλεγγύης).

Οι προτεινόμενοι φορείς των λύσεων. Ως φορείς λύσεων προτείνονται τα ακόλουθα, ουσιαστικώς επικουρικά και όχι καίρια μέσα: Η πρόκληση της μαθήσεως. Άλλα υπάρχει πληθώρα γνώσεων, που είναι αναχρονιστικές ή και ακατάλληλες. Τονίζεται η συμβολή της επιστήμης και Τεχνολογίας, η βασική έρευνα, οι έρευνες για τη λειτουργία του φυσικού συστήματος του πλανήτη, και οι έρευνες που οδηγούν σε τεχνολογικές καινοτομίες. Ως φορείς σωτηρίας από τα προβλήματα του ανθρώπου προβάλλονται δηλαδή η Επιστήμη και η Τεχνολογική Ανάπτυξη.

Και ενώ ασθενής είναι ο άνθρωπος, αναζητείται έκκεντρη λύση στην γνωσιακή (επιστημονική) και εκμεταλλευτική (τεχνολογική) σχέση με τον φυσικό του χώρου. Ανακηρύσσονται δηλαδή ως φορείς τα πέριξ και όχι τα ένδον του ανθρώπου.

YII. Η δομική και λειτουργική οικουμενικότητα και παγκοσμιότητα της Ορθοδόξου Εκκλησίας

a. Ο Θεανθρώπινος φορέας της παγκοσμιοποίησεως. Η Ορθόδοξη Εκκλησία αποτελεί σεβάσμιον δείγμα οικουμενικότητος και παγκοσμιοποίησεως των εθνών, χωρίς αλλοίωση της εθνικής ταυτότητος των Ορθοδόξων χριστιανών. Σε παγκόσμιο ορίζοντα των 200 περίπου κρατών της Υφηλίου λατρεύεται ο τριαδικός Θεός από το πολύχρωμο, πολυφυλετικό και ποικίλης οικουμενικής και μορφωτικής στάθμης πλήρωμα της Ορθοδόξου Εκκλησίας, ανυμνούμενος με ποικιλία γλωσσών και εθίμων.

Από τον 20 μ.Χ. αιώνα υπάρχει μαρτυρία περί της εγγενούς λαμπράς παγκοσμιοποίησεως της χριστιανικής πίστεως και της Εκκλησίας της. Οφείλεται στον Ειρηναίο τον επίσκοπο Λουγδούνων, τη σημερινή Λυών της Γαλλίας:

«...και μολονότι οι διάλεκτοι που υπάρχουν στον κόσμο είναι ανόμοιες, η δύναμη της παραδόσεως είναι μία και ίδια. Και ούτε οι ιδρυμένες στη Γερμανία εκκλησίες έχουν πιστεύει διαφορετικά, ή διαφορετικά έχουν μεταδόσει την παράδοση, ούτε οι Εκκλησίες της Ιβρίας, ούτε της Κελτίας, ούτε οι προς ανατολάς Εκκλησίες, ούτε αυτές που είναι στην Αίγυπτο, ούτε αυτές που είναι στη Λιβύη, ούτε αυτές που έχουν ιδρυθεί στη μέση του κόσμου· αλλά όπως ο ήλιος, το κτίσμα αυτό του Θεού, είναι σ' ολόκληρο τον κόσμο ένας και ο ίδιος· έτσι και το κήρυγμα της αληθείας φωτίζει παντού, και φωτίζει όλους τους ανθρώπους, που θέλουν να γνωρίσουν την αλήθεια.»

8. Η διοικητική αποκέντρωση και η ενότητα. Η οικουμενική πληρότητα της Ορθοδόξου Εκκλησίας φαίνεται στην τοπική Εκκλησία⁴⁹, που εξουδετερώνει την περιθωριοποίηση του περιφερειακού έναντι του κεντρικού και ελαχιστοποιεί τον απάνθρωπο

συγκεντρωτισμό.

ΥIII. Επίλογος: Ο Χρόνος και το παγκόσμιο ήθος. Ο ιεράρχης Γρηγόριος ο Θεολόγος διετύπωσε συνοπτικά τη θεμελιώδη για τη ζωή φράση: «χρόνων γαρ από Θεού τεμνόμεθα»⁵⁰. Ο χρόνος αποτελεί το όριο μεταξύ Θεού και ανθρώπου, ή την διαχωριστική γραμμή, μεταξύ του Αιωνίου Θεού και του προσωρινού ανθρώπου, αλλά και την υπό όρους υπέρβαση της οποίας επαγγέλλεται η Σάρκωση του Θεανθρώπου. Η σημερινή μαθηματική επιστήμη του χάσους αυτοπροσδιορίζεται ως «στοχαστική (δηλαδή, ελεύθερη) συμπεριφορά, που εκδιπλώνεται σε ένα ντετερμινιστικό, δηλαδή ανελεύθερο σύστημα»⁵¹. Η θέση αυτή ανταποκρίνεται και επαναφέρει το ερώτημα της χριστιανικής Ηθικής: «Ελευθερία ή ανάγκη δίεπει την ανθρώπινη συμπεριφορά;». Ο άνθρωπος ως μεθοριακό ον, μεταξύ υλικού και πνευματικού, έχει ελευθερία δράσεως εντός των τεθειμένων ορίων. Η στοχαστική διερώπηση περί των ορίων της ελευθερίας προάγει την ελευθερία. Αν το χάρος ορισθεί ως «συμπεριφορά χωρίς τάξη που όμως καθοδηγείται ολοκληρωτικά από κάποιο νόμο»⁵², τότε ο Θεός είναι ο Νομοθέτης του. Όπως οι νόμοι της φύσεως φαίνονται μαθηματικοί, επειδή εκφράζονται με τα μαθηματικά, αλλά δεν είναι. Έτσι, και ο Δημιουργός του κόσμου Θεός φαίνεται ως Γεωμέτρης, επειδή ο κόσμος διέπεται από τα γεωμετρικά σχήματα, αλλά δεν είναι. Ο άνθρωπος της Ορθοδόξου θρησκευτικής και πολιτισμικής παραδόσεως που αντιλαμβάνεται τη σημερινή κατάσταση του κόσμου ως χαοτική, τόσο ως προς τη σχέση των κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων, όσο και ως προς τις προοπτικές αυτών των σχέσεων, έχει συλλάβει την Ορθοδόξια στατικά και όχι δυναμικά· ως οικοδόμημα πνευμάτικο και όχι ως πορεία πνεύματος που διαμορφώνει την ιστορία. Λημονεί, ή λησμονούμε ότι η ζωή μας εκτυλίσσεται με τη ζεύξη δύο ελευθεριών: την ελευθερία του ανθρώπου, δηλαδή με τον ανθρώπινο στοχασμό και δράση και την ελευθερία του Θεού, ο Οποίος από το χάρος παράγει το φως, την τάξη και τη λειτουργικότητα της δημιουργίας.

Ανάλογος είναι η ισχύς των θρησκευτικών νόμων. Δεν είναι προϊόντα βίας και ανελευθερίας, αλλά εκπηγάζουν από την αδίακτη και αποκλειστικώς ολοκληρωτική αγάπη προς τον Θεό («Αδίακτη η προς τον Θεόν αγάπη», κατά τον Μ. Βασίλειο), τον κόσμο και τον άνθρωπο και το εγώ. Πρόκειται περί της πρώτης εντολής: «αγαπήσεις Κύριον τον θεόν σου εξ όλης της καρδίας σου και εξ όλης της ισχύος σου και εξ όλης της διανοίας σου»⁵³ και της ισότιμης προς αυτήν, που εξισώνει τον άλλο με το εγώ· «καὶ τὸν πλησίον σου ως σεαυτόν»⁵⁴. Η δύναμη του ενός είναι προφανής.

Η δύναμη του ενός. Η εποχή της παγκοσμιοποίησεως της οικονομίας, της παραγωγής, της διακινήσεως, της αγοράς και της πωλήσεως εξαπλώνται ταχύτατα. Δεν εξαπλώνται όμως, αντιστοίχως, και το απαιτούμενο παγκόσμιον ήθος. Αυτό προϋποθέτει διάπλαση συνειδήσεως κοσμοπολίτου με τη θεολογική έννοια του όρου, δηλαδή προσώπου, που έχει συνειδηση της ευθύνης του για τους άλλους, παγκοσμίως, επειδή παγκόσμιες είναι οι συνέπειες των ενεργειών και του ενός.

Η αρχή συλλογικών συνεπειών δράσεως του ενός και της ευθύνης του είναι πρωτογενώς κεντρική θεολογική πεποίθηση. Κορυφαία πρόσωπα με συμπεριφορά, που είχε παγκόσμιες αρνητικές συνέπειες για την Ανθρωπότητα, υπήρξαν οι προπάτορες Αδάμ και Εύα. Η δράση του Ιησού με την προσωπική θυσία Του

συνίσταται ακριβώς στην ως προς τα θετικά αποτελέσματα ανατροπή των παγκοσμίων συνεπειών της συμπεριφοράς των Πρωτοπλάστων. Αυτό υπογραμμίζει ο Απ. Παύλος⁵⁵ «...ώσπερ γαρ διά της παρακοής του ενός ανθρώπου (δηλ. του Αδάμ) αμαρτωλοί κατεστάθησαν οι πολλοί, ούτω και διά της υπακοής του ενός (δηλ. του Ιησού) δίκαιοι καταστάθησαν οι πολλοί».

Η διαπίστωση ότι ατομικές ή τοπικές δράσεις έχουν ή προκαλούν παγκόσμιες συνέπειες συνειδητοποιήθηκε πρακτικώς μεν μέσω των οικολογικών καταστροφών, θεωρητικώς δε μέσω της μαθηματικής Επιστήμης, που προβάλλεται σήμερα με την επιστήμη του «χάους», νοούμενο όχι με την τρέχουσαν έννοιαν της ακαταστασίας. Ο φυσικός κόσμος δεν συνειδητοποιείται πλέον ως ωρολογιακός μηχανισμός, κατά την αντίληψη του Νεύτωνα, επειδή η Κβαντομηχανική μετέβαλε σε τυχαιούτη διάταξη, τι επιστεύετο ότι ήταν αυστηρά προσδιορισμένο από φυσικούς νόμους. Η ελευθερία και η από ανθρωπίνης σκοπιάς απροσδιοριστία κυριαρχεί εκεί όπου νόμιζαν ότι κυριαρχούσε η άτεγκτη ανάγκη και η νομοτέλεια.

Τα προς ημάς αυτούς τελικά και κατλυτικά ερωτήματα. Η παγκόσμια ευθύνη προϋποθέτει την οικουμενική, πανανθρώπινη συνείδηση, όπως αυτή που δίδαξαν οι τρεις Ιεράρχες. Και προκύπτει η διερώθηση μας και απασχόληση μας με το ενδιάμεσο ερώτημα: **υπάρχει συγκεκριμένος λαός, που έδρασε ιστορικά, πριν από την εποχή μας, «πολλών δ' ανθρώπων ίδεν άστεα και νόον ἔγνω...» κατά τον Όμηρο⁵⁶, και αναπτύχθηκε πολιτισμικά με άξονες την οικουμενικότητα και την παγκοσμιότητα;**

Μήπως είναι αυτός, που πριν από 25 περίπου αιώνες, δηλαδή μεταξύ 5ου και 4ου προ Χριστού, είχε συνειδητοποιηθεί από τον Ισοκράτη ως πνευματική, παρά ως βιολογική οντότητα; Ας θυμηθούμε ότι στον Ισοκράτη οφείλουμε την προβολή της παγκοσμιότητος της ελληνικής συνειδήσεως ως παιδείας και φρονήματος: «...οι μαθητές της (τ.ε. της Ελλάδος) έγιναν διδάσκαλοι των άλλων, και ότι (αυτό) έκαμε ώστε το όνομα Ελληνες να μη δηλώνει πλέον την καταγωγή, αλλά τον τρόπο σκέψεως, και να ονομάζωνται Ελληνες εκείνοι μάλλον που μετέχουν στη δῆμας παιδεία ή στην κοινή καταγωγή μας»⁵⁷.

Η ευρεία αντίληψη της ελληνικότητας δεν κατέστησε δυνατή την, παρά την πολεμική αρχικώς, φιλική συμπλοκή με τον Χριστιανισμό;

Θα πρέπει να προστεθεί η παρεπόμενη τελική ερώτηση ελέγχου της ελληνικής αυτοσυνειδήσιας:

Μπορεί ο λαός αυτός να ανακτήσει τη συνείδηση των πατρογονικών, ελληνικών και χριστιανικών, αρχών και δομών της οικουμενικότητος και της παγκοσμιότητος, ώστε να ασκήσει, κατά την τρίτη χιλιετία μετά Χριστόν, υποδειγματικό ρόλο; Να διδάξει όχι μέσω της υλικής δυνάμεως, αλλά διά της δυνάμεως του νου και του δομικού της ζωής παραδείγματος τις οικουμενικές προϋποθέσεις, την ειρηνική και δικαία παγκοσμιοποίηση;

Το πνέυμα της τριανδρικής εορτής προσφέρεται στη διάνοια για περαιτέρω εξεργασία και εξειδίκευση τόσο στην ελληνική παιδεία, προς συνειδητή εμβάθυνση στην οικουμενικότητά της, όσο και στην επιχειρηματική ιδιοφυΐα για την ενίσχυση και την επίταση της πανανθρώπινης αποστολής της.

Σας ευχαριστώ θερμά!

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. P.G. 142, 433, 2. P.G. 142, 440C, 3. P.G. 142, 440D, 4. P.G. 142, 440D, 5. P.C. 142, 441B, 6. P.C. 142, 441D-444A, 7. P.C. 142, 444BC
8. Χρυσοστόμου, ομιλία 10 εις την Α. προς Κορινθίους. Ε.Π. 61, 84

πρβλ. ομιλ. 52 εις το κατά Ματθ. παραγρ. 4 και ομιλ. 15 εις Β. προς Κορινθίους, παρ. 3. Ε.Π. 61, 514., 9. «...ότι ουδέ προς τας του σώματος χρείας έκαστος ημών εαυτών αυτάρκης, αλλ' εν τω πορισμώ των αναγκών αλλήλων χρήζομεν». Μ. Βασιλείου, 'Οροι κατά πλάτος, ερ. Ζ. ΒΕΠΕΣ53, 157., 10. Μ. Βασιλείου, 'Οροι κατά πλάτος, ερώτ. Ζ., ΒΕΠΕΣ 53, 157, 11. Χρυσοστόμου, Ομιλία 25 εις την Α. προς Κορινθίους, Ε.Π. 61, 211, 12. Ομιλία 25 εις την Α. προς Κορινθίους, Ε.Π. 61, 210, 13. Μ. Βασιλείου, 'Οροι κατά πλάτος, ερ. Ζ. ΒΕΠΕΣ 53, 158-59. Πρβλ. και Χρυσοστόμον, ομιλ. 25 εις την Α προς Κορινθίους. Ε.Π. 61, 212 «...και ο στρατώτης, ουχ ίνα εσαύτον διασώση παρατέπτεται προς κινδύνους», 14. Μ. Βασιλείου, 'Οροι κατά πλάτος Ζ, ΒΕΠΕΣ 53, 157. Την αρχήν αυτήν παράγει από την Α' Κορινθίους 10, 33 «...μη ζητών τα εαυτού συμφέρον, αλλά το των πολλών, ίνα σωθώσιν», 15. Μ. Βασιλείου, 'Οροι κατά πλάτος, ερ. Ζ. ΒΕΠΕΣ 53, 158, 16. Μ. Βασιλείου, ΒΕΠΕΣ 158-59, 17. Βλ. προηγούμενη υποσημείωση, 18. Βλ. Ηλία Β. Οικονόμου, Θεολογική Οικολογία, Αθήνα 1994, 53, 19. Μ. Βασιλείου, 'Οροι κατ' επιτομήν. ΒΕΠΕΣ 53, 231, 20. Χρυσοστόμου, ομιλ. 34 εις την Α. προς Κορινθίους, Ε.Π. 61, 290, 21. Βλ. αν. Χρυσοστόμον, Ε.Π. 61, 290

22. Vgl. H.C. Baldry, *The Unity of Mankind in Greek Thought*, Cambridge 1965., 23. Πλάτωνος Πολιτεία ΣΤ 501b «...Ομῆρος εκάλεσεν εν τοις ανθρώποις εγγινόμενον θεοειδές και θεοίσκελον», πρβλ. Θεάτητον 176ab «Σωκράτης: Άλλ' ούτ' απωλέθαι τα κακά δυνατόν, ..., πην δε θυητήν φύσιν και τόνδε τον τόπον περιπολεί εξ ανάγκης, διό και πειράθαι χρη ενθέδες εκείσες φεύγειν ότι τάχιστα. Φυγή δε ομοίωσις θεών κατά το δυνατόν: ομοίωσις δε δίκαιον και ούσιον μετά φρονήσεως γενέσθαι», 24. Λόγος Θεολογικού δεύτερος 22. Ε.Π. 36, 56. Εις Θεοφάνεια Ε.Π. 36, 231-4. Εις Πάσχα, Ε.Π. 36, 632. Λόγος Απολ. 2,75.Ε.Π. 35,481. Και Ιωάννου Χρυσοστόμου, Εις Ψαλμούς 48,7. Ε.Π. 55,233, 25. Χρυσοστόμου, Ε.Π. 48,1029.
26. Από τη δημηγορία του Αποστόλου Παύλου στην «Πύνα» των Αθηνών (Πράξεις Αποστόλων 17,26). Πρβλ. Αράτον, Φαινόμενα 5.
27. I. Χρυσότομος, Ε.Π. 53,115, 28. Μ. Βασ. ομιλ. εις το «πρόσεχε σεαυτώ» 8, Ε.Π. 31,216, 29. Μακάριος Αιγύπτιος, ομιλίαι πνευματικαί, ΒΕΠΕΣ 41,185, 30. Πολιτεία Η. 564Α, 31. Μ. Βασιλείου, Ε.Π. 30,33B, 32. «ομώνισας δε ουκ ἀνέν γνώσεως; ή δε γνώσις, ουκ εκτός διδαγμάτων». Μ. Βασιλείου, 33. Νόμοι 644Α, 34. Μ. Βασιλείου, 'Οτι ουκ εστίν αίτιος των κακών ως Θέος, ΒΕΠΕΣ 54,95
35. M. Βασιλείου, Ερμηνεία εις Ησαίαν, ΒΕΠΕΣ 56,178, 36. Γρηγόριος ο Θεολόγος, λόγος 20,7 Ε.Π. 35,1072Β, 37. M. Βασιλείου, Ηθικά ΒΕΠΕΣ 53,125 «Οτι δε εξουσίας υπερχρόνους πυτάσσεθαι εν αις αν εντολή Θεού μη εμποδίζηται» πρβλ. τις εξουσίες που παρεμποδίζουν την εντολή του Θεού στο βιβλίο της Αποκάλυψεως (Ηλ. Οικονόμου. Εξουσίες και πολίτες στην Αποκάλυψη του Ιωάννου, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ, Αθήνα 1999), 38. Γεν. 2,15
39. Βασιλείου Καισαρείας, 'Οροι κατά πλάτος, ΜΑ. ΒΕΠΕΣ 53,202 «Ουδέ γαρ η φύσις ημών πολλά κατορθούν επιτηδέυμάτα δύναται· και το μίαν φιλοπόνων εκτελείν ή του πολλών ατελώς εφάπτεσθαι χρησιμώτερον. Ο γαρ εις πλειόνα μερισμός και η ἄλλοτε επ' ἄλλο μετάβασις προς το μηδέν τελείουν των ἔργων, ἔτι και ήθους ελαφρίαν ή προϋπάρχουσαν ελέγχειν ή και μη ούσιον εμποτείοις».
40. Βλ. Κλήμεντος Αλεξανδρέως, Τις ο σωζόμενος πλούσιος, 9,604Ε., 41. Βλ. Κλήμεντος Αλεξανδρέως, 'Οτι μόνος πλούσιος ο χριστιανός. Παιδαγωγός, λόγος τρίτος. Ε.Π. 8, 604 εξ., 42. Μ. Βασιλείου, P.G. 31,261-277., 43. Μ. Βασιλείου, ο το «καθέλω μου τας αιτοθήσαι», ΒΕΠΕΣ 54,64, 44. Α. επιστολή Κλήμεντος Ρώμης, 7,4, 45. Μ. Βασιλείου, Ασκητικό, ΒΕΠΕΣ 53,133, 46. Γρηγόριος ο Θεολόγος, P.G. 35,849, 47. Βλ. Ian Stewart, Παιζει ο Θεός ζάρια; Η επιστήμη του χάους, μετάφρ. Κ. Σαμαρά, (Εκδ. Κωσταράκη), Αθήνα 1991, 48. King Steiner, *Limits of Growth*, 1972, *The first global Revolution*, 1992. Από το δεύτερο αξιοποιώ τις εκτιμήσεις και ομαδοποιήσεις των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των 200ιών αύωνα.
49. Eglise Locale et Eglise Universelle / Τοπική και κατά την Οικουμένην Εκκλησία / [Les Etudes Theologiques de Chambesy] Chambesy-Genève 1981 [Editions du Centre Orthodoxe du patriarcat Oecuménique], 50. Γρηγόριος του Θεολόγου, Θεολογικός Πέμπτης (ΑΔ), Δ. ΒΕΠΕΣ 59,268, 51. Ian Stewart, Παιζει ο Θεός ζάρια; σελ. 30 52. Ian Stewart, ένθ. αν. σελ. 30, 53. Ματθ. 26,37-8
54. Ματθ. 26,39
55. Ρωμ. 5,19
56. Ομήρου, Οδύσ. Α.
57. «...οι ταύτης μαθήσαι των άλλων διδάσκαλοι γεγονόναι και το των Ελλήνων ονόμα πεποίησε μηκέτι του γένους αλλά της διανοίας δοκείν είναι, και μάλλον Ελλήνας καλείσθαι τους της παιδεύσεως της ημετέρας ή τους της κοινής φύσεως μετέχοντας», Ισοκράτους, Πανηγυρικός 4,50.

ΤΑ ΠΕΝΗΝΤΑΧΡΟΝΑ ΤΟΥ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

1948 - 1998

Το Σάββατο, 30 Ιανουαρίου 1999, κυριώνυμο ημέρα των Τριών Ιεραρχών, και μέσα στα πλαίσια των καθιερωμένων, ετησίως, εορτασμών των Ελληνικών Γραμμάτων που οργανώνει η Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, τελέσθηκε Μέγας Εσπερινός στον Καθεδρικό Ναό των Αγίων Πάντων Λονδίνου προεξάρχοντος του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου κ. Γρηγορίου.

Στη συνέχεια μίλησε ο Καθηγητής κ. Χάρης Μεττής, Διευθυντής του Γραφείου Παιδείας, Τύπου και Πληροφοριών της Αρχιεπισκοπής, με θέμα «Η ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου και η απαρχή της νέας δομής της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας».

Την όλη εκδήλωση οργάνωσαν από κοινού ο Σύνδεσμος Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων Μ. Βρετανίας και η Επιτροπή του Ναού των Αγίων Πάντων. Σημειώθεν ότι η εκδήλωση αυτή είχε προγραμματισθεί να συμπέσει τόσο με την Εορτή των Ελληνικών Γραμμάτων όσο και με τη συμπλήρωση πενήντα χρόνων από της ίδρυσεως της Κοινότητος και του Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου.

Τον κ. Μεττή εισήγαγε στο βήμα ο Πρόεδρος των Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων κ. Διαμαντής Πατέρας, μετά δε το τέλος της ομιλίας τον ευχαρίστησε ο Σεβασμιωτάτος Αρχιεπίσκοπος κ. Γρηγόριος, ο οποίος, ως γνωστόν, άρχισε την διακονία του στη Μ. Βρετανία το 1959 ως εφημέριος και στη συνέχεια Ιερατικώς Προϊστάμενος του Ναού των Αγίων Πάντων και μάλιστα σε μια από τις σπουδαιότερες περιόδους στην ιστορική πορεία της ομώνυμης Κοινότητος.

Σπήν ομιλία του ο κ. Μεττής, χρησιμοποιώντας εν πολλοίς άγνωστο αρχειακό υλικό, ανέλυσε τη συμβολή του Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου τόσο στον καθαρά εκκλησιαστικό, όσο και στον εθνικό τομέα της δραστηριότητος των νεομεταναστών Ελληνοκύπριων, οι οποίοι με τη μαζική έλευσή τους στη Μ. Βρετανία είχαν δώσει νέα πνοή και δημιουργική ζωτικότητα στην Μητρόπολη και μετέπειτα Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας. Με λογικό δε και φυσιολογικό αποτέλεσμα, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, στη δικαιοδοσία του οποίου υπάγεται η Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, να εκτιμήσει δεόντως τη νέα αυτή κατάσταση και όχι μόνο να προβιβάσει σε Επίσκοπο Τροπαίου (1970) αλλά στη συνέχεια να εκλέξει παμψήφει σε Αρχιεπίσκοπο (1988) και Προκαθήμενο της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας τον άλλοτε Προϊστάμενο του Ναού των Αγίων Πάντων και σημερινό Αρχιεπίσκοπο κ. Γρηγόριο Θεοχάρους.

Πράλληλα, όμως, η Αρχιεπισκοπή κατόρθωσε ν' αυξήσει κατακόρυφα τον αριθμό των οργανωμένων Εκκλησιαστικών Κοινοτήτων της σε ολόκληρη τη Μ. Βρετανία από τέσσερις που υπήρχαν πριν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Αγίας Σοφίας Λονδίνου, Αγίου Νικολάου Λίβερπουλ, Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Μάντσεστερ και Αγίου Νικολάου Κάρδιφ), σε 115 σήμερα.

Μετά και τον χαιρετισμό του Σεβασμιωτάτου κ. Γρηγορίου, η Κοινότητα των Αγίων Πάντων, με πρωτοστάτες τον Ιερατικώς Προϊστάμενο του Ναού Αρχιμ. Νικηφόρο Κυκκώτη, τον Πρόεδρο των Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων Μ. Βρετανίας κ. Διαμαντή Π. Πατέρα, τον Πρόεδρο των Αγίων Πάντων κ. Ιάσονα Λουκιανό, τον ομιλητή κ. Χάρη Μεττή και τον Οικου. π. Γεώργιο Ζαφειράκο.

Ναού Οικονόμο Γεώργιο Ζαφειράκο, τον Πρόεδρο της Εκκλησιαστικής Επιτροπής Ιάσονα Λουκιανό, την Πρόεδρο της Βοηθητικής Αδελφότητας Ιωάννα Καραπατέα και τα Συμβούλια τους, προσεφέρθησαν πλούσια εδέσματα προς όλους όσοι παρέστησαν στον Εσπερινό και στην ομιλία του κ. Μεττή, την οποία δημοσιεύουμε πιο κάτω.

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΚΑΙ Η ΑΠΑΡΧΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΟΜΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Η ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων και της ομώνυμης Κοινότητος στην περιοχή του Camden Town του Λονδίνου το 1948 (η προεργασία είχε αρχίσει ένα χρόνο νωρίτερα) υπήρξε και αδήριτη ανάγκη, αλλά και αποτέλεσμα τριών κυρίων παραγόντων: της απότομης και κάθετης αύξησης των Ελληνοκυπρίων μεταναστών στο Ηνωμένο Βασίλειο τόσο πριν, πολύ όμως περισσότερο μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, της παρουσίας στο Λονδίνο, το 1947, δύο πρώην καθηγητών του Παγκυπρίου Γυμνασίου Λευκωσίας –του Διακόνου Παρθενίου Κυρμίτη και του φιλολόγου Χρηστάκη Χαραλάμπους—, αλλά και του διακόνου Ιεροθέου Κυκκώτη, ο οποίος μόλις τότε είχεν εκδιωχθεί από την Αγία Σοφία ως ύποπτος κρυφοκομμουνιστής. Και τρίτο, της ένθερμης υποστήριξης από μέρους του Μητροπολίτη Θυατείρων Γερμανού Στρηνόπουλου, χωρίς την άδεια και τις ευλογίες του οποίου θα ήταν ασφαλώς αδύνατη η επιτυχία ενός τέτοιου μεγαλεπίβολου στόχου.

Οι Ελληνοκύπριοι που είχαν αρχίσει να εγκαθίστανται στο Λονδίνο ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1920 εξεύρισκαν δωμάτια ως επί το πλείστον πλησιόχωρα προς το Κεντρικό Λονδίνο ώστε να ευκολύνονται στη μετάβαση στους χώρους εργασίας τους που ήταν συνήθως τα μεγάλα ξενοδοχεία κι εστιατόρια, στα οποία προσλαμβάνονταν και απασχολούνταν, λόγω γλώσσας, σε κατώτερες δουλειές στις κουζίνες. Γ' αυτόν δε ακριβώς τον λόγο και ιδρύθηκαν στην περιοχή του Σόχο του Λονδίνου ή πολύ πλησίον αυτού τόσο η Κυπριακή Αδελφότητα, όσο και οι πρώτες

Ο Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μ. Βρετανίας κ. Γρηγόριος περιστοιχίζομενος (από δεξιά) από τον Ιερατικώς Προϊστάμενο του Ναού των Αγίων Πάντων Αρχιμ. Νικηφόρο Κυκκώτη, τον Πρόεδρο των Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων Μ. Βρετανίας κ. Διαμαντή Π. Πατέρα, τον Πρόεδρο των Αγίων Πάντων κ. Ιάσονα Λουκιανό, τον ομιλητή κ. Χάρη Μεττή και τον Οικου. π. Γεώργιο Ζαφειράκο.

τάξεις διδασκαλίας της Αγγλικής Γλώσσας στους νεοαφικνουμένους Κυπρίους στο Pulteney Institute στην καρδιά του Σόχο, όπου άλλωστε δίδαξαν και οι πρώτοι ιδρυτές της Αδελφότητος, πρώτα ο άλλοτε καθηγητής του Παγυπρίου Γυμνασίου Άγγελος Ζεμενίδης και, μετά από τη στυγή δολοφονία του στις αρχές Ιανουαρίου 1933, ο δικηγόρος Σωτήρης Τερεζόπουλος, ο οποίος και επέπρωτο για είκοσι περίπου χρόνια (1935-1953) να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στην όλη δομή της Κυπριακής μεταναστευτικής πολιτικής των αποικιακών αρχών της Κύπρου. Παράλληλα όμως με τους δύο αυτούς παράγοντες –την Αδελφότητα, δηλαδή, και το Pulteney Institute– υπήρξε κι ένας τρίτος αποφασιστικός παράγοντας για την εγκατάσταση των περισσότερων Κυπρίων, είτε στο Σόχο είτε στο Camden Town και άλλες πλησιόχωρες περιοχές. Και ο παράγων αυτός ήταν ένα ελληνοκυπριακό καφενείο στην οδό Berwick του Σόχο, όπου στεγάζονταν τα γραφεία του Κυπριακού Κομμουνιστικού Κόμματος Αγγλίας, τη διεύθυνση του οποίου έδιδαν, μάλιστα, οι πλείστοι Κύπριοι κατά την είσοδό τους στα λιμάνια της Βρετανίας, μια διεύθυνση που τους είχε ασφαλώς δοθεί είτε από τα ταξιδιωτικά γραφεία είτε από το ΑΚΕΛ στην Κύπρο.

Έτσι η περιοχή του Camden Town έγινε σταδιακά κέντρο ζωής και κατοικίας πλείστων όσων Ελληνοκυπρίων, μια μικρή Κύπρος όπου ξεχώριζαν τα ήθη και έθιμα, η γλώσσα και η νοοτροπία των νεομεταναστών Ελλήνων Ορθοδόξων, οι οποίοι όμως για τις θρησκευτικές τους ανάγκες ήταν υποχρεωμένοι να μεταβαίνουν στον μεγαλοπρεπή Ναό της Αγίας Σοφίας στην περιοχή Bayswater, μια περιοχή επίσης που δεν απειχε και πολύ από το Camden Town. Όμως η Αγία Σοφία εθεωρούνταν ως η Εκκλησία των εφοπλιστών, οι οποίοι και έβλεπαν με δυσφορία τους απλοίκους Ελληνοκυπρίους να κατακλύζουν “τον ναό τους” και να δίνουν μια νέα μορφή στο παλαιό εκκλησίασμα, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου ήταν άλλωστε σχεδόν πλήρως Αγγλοποιημένο. Επιπλέον, πολλοί από τους Ελληνοκυπρίους του Λονδίνου είχαν, και πριν, αλλά κυρίως μετά την έναρξη του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα, εκδηλώσει την ανοιχτή τους συμπάθεια προς το αντάρτικο, κι αυτό προκαλούσε την άμεση αντίδραση και της Ελληνικής Πρεσβείας του Λονδίνου, αλλά και των ιθυνόντων στην Αγία Σοφία. Άμεσο δε αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής διάστασης υπήρξε και η αποπομπή του Ιερόθεου Κυκκώτη από τον Ναό, στον οποίο υπηρετούσε για οχτώ περίπου χρόνια ως διάκονος, με την πρόφαση ότι υπήρχε πληθώρα κληρικών εκεί (ας σημειωθεί ότι έκτοτε δεν διορίστηκε πια κανένας διάκονος στην Αγία Σοφία, ακόμα και όταν ο προϊστάμενός του είχε γίνει Επίσκοπος, όπως ο Απαμείας Ιάκωβος Βίρβος και ο Μιλητούπολεως Τιμόθεος Κατσίγιαννης). Λέμε «με την πρόφαση», γιατί σήμερα έχουμε στα χέρια μας γραπτές μαρτυρίες που αποδεικνύουν την παρέμβαση της Ελληνικής Πρεσβείας στο θέμα Κυκκώτη και τη συγκατάθεση του Μητροπολίτη Γερμανού στην τελική παύση του Ιερόθεου από τα διακονικά του καθήκοντα στην Αγία Σοφία. Στη συνέχεια, με την έλευση στο Λονδίνο για μεταπτυχιακές σπουδές των προμηνυμενούσεντων καθηγητών του Παγυπρίου Γυμνασίου, του Διακόνου Παρθένου Κυρμίτη και του φιλολόγου Χρηστάκη Χαραλάμπους (ιδίως του δευτέρου), αλλά προπάντων η ωρίμανση στη συνείδηση και του Μητροπολίτη Γερμανού και των Ελληνοκυπρίων, αναγνωρίστηκε από δύος η αναγκαιότητα της άμεσης δημιουργίας και δεύτερου Ελληνορθόδοξου Ναού στο Λονδίνο για τις θρησκευτικές αλλά και τις κοινωνικές ανάγκες των

νεομεταναστών από την Κύπρο. Η δε πιο πρόσφορη περιοχή όπου να ιδρυθεί ο Ναός αυτός ήταν φυσιολογικά το κέντρο των ιδίων των Ελληνοκυπρίων, δηλαδή το Camden Town.

Για να πραγματοποιηθεί όμως το έργο αυτό χρειαζόταν οπωσδήποτε ο κινών νους και αυτός δεν μπορούσε ασφαλώς να είναι ο ίδιος ο Μητροπολίτης Γερμανός λόγω και γήρατος και ιδιοσυγκρασίας, αλλά και λόγω των πολλαπλών ευθυνών, με τις οποίες τον επεφόρτιζε συνεχώς το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο και εκπροσωπούσε σε όλα σχεδόν τα συνέδρια και σε όλες τις υπεύθυνες αποστολές παγκοσμίων. Εκτός όμως από την αδυναμία αυτή του Γερμανού ν' αναλάβει οιανδήποτε πρωτοβουλά και να πρωτοστατήσει στην ίδρυση νέου ναού για τους νεομετανάστες (πράγμα που δεν έπραξε, άλλωστε, στα 30 σχεδόν χρόνια της αρχιερατείας του ως Ποιμενάρχης της Μητροπόλεως Θυατείρων και Ευρώπης Δυτικής και Κεντρώας), αφήνοντας έτσι το όλο έργο στα χέρια των ιδίων των Κυπρίων, υπήρχε κι ένα άλλο εξίσου σοβαρό κώλυμα –η αντίδραση των οργανωμένων Ελληνοκυπρίων Κομμουνιστών, οι οποίοι έβλεπαν – και δικαιολογημένα – την ίδρυση ενός τέτοιου Ναού για τους συμπατριώτες τους ως σοβαρότατη απειλή εναντίον των δικών τους συντονισμένων προσπαθειών για αύξηση, σε βαθμό μονοπαλίου, της επιρροής τους πάνω σε όλους τους Κυπρίους της Αγγλίας. Κάποια, επίση, αντίδραση είχαν προς στιγμή προβάλει και μέλη της Κυπριακής Αδελφότητος Λονδίνου, οι οποίοι φοβόντουσαν ότι με την ίδρυση του Ναού θ' αποδυναμώνταν η Αδελφότητα και ο μέχρι τότε μονοπαλιακός ρόλος της πάνω στους μη κομμουνιστές Ελληνοκυπρίους.

Υπήρξε συνεπών τη στήριξαν και αποφασιστικής σημασίας –και οφείλουμε να το τονίζουμε αυτό πάντοτε– η ακούραστη επιμονή και διορατικότητα κυρίων του Χρηστάκη Χαραλάμπους, αλλά και των δύο συνεργατών του διακόνων, του Παρθενίου Κυρμίτη και του Ιερόθεου Κυκκώτη, οι οποίοι κατόρθωσαν να υλοποιήσουν τις επιθυμίες και των λοιπών Ελληνοκυπρίων που διακατέχονταν από γνήσια και βαθειά θρησκευτική συνείδηση κι έτσι, μετά και από την εξασφάλιση της κανονικής έγκρισης και των ευλογιών του Μητροπολίτη Γερμανού, να εξασφαλίσουν αφ' ενός την άδεια για δημιουργία Ελληνορθόδοξου Ναού για τους Ελληνοκυπρίους του Λονδίνου, από μέρους των Αγγλικών Εκκλησιαστικών Αρχών, και αφ' ετέρου την συγκατάνευση των Αρχών αυτών για παραχώρηση, προσωρινά στην αρχή και επί ενοικίω, του Ναού των Αγίων Πάντων στην περιοχή του Καμ登 Town, τον οποίο τελικά ο Ελληνοκυπρίος και απέκτησαν ως ιδιόκτητη περιουσία (1974) χάρη στις ενέργειες και την αποφασιστικότητα του Ελληνορθόδοξου Ποιμένιου και των ηγετών του Ναού.

Όταν η προσωρινή επιτροπή που σχημάτισαν οι πρωτεργάτες αυτοί της κίνησης για την ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου ζήτησαν την επίσημη έγκριση και τις ευλογίες του Μητροπολίτη Γερμανού για το έργο που αναλάμβαναν, το μόνο που αυτός τους είχε ζητήσει να κάνουν σαν έμπρακτη απόδειξη του ειλικρινούς τους ενδιαφέροντος ήταν να εξευρεθεί και κατατεθεί σε τραπεζικόν λογαριασμό το ποσό των 1000 λιρών, ένα ποσό που σήμερα, βέβαια, θεωρείται σαν μηδαμινό, αλλά την εποχή εκείνη, με τα γλίσχρα μεροκάματα που εισέπρατταν οι πλείστοι Ελληνοκυπρίοι να βρίσκονται στην κατώτατη κλίμακα των ημερομισθίων ανειδίκευτων υπαλλήλων, το ποσό εκείνο ήταν ασφαλώς υπέρογκο. Και όμως, τούτο συνελέγη στην πρώτη γενική τους συνέλευση που πραγματοποιήθηκε σε προτεσταντικό ναό –που

αλλού;— στην καρδιά του Σόχο. Κι έτσι τ' όνειρο εγένετο πραγματικότητα, ο Μητροπολίτης Γερμανός, αφού προηγουμένως είχε επικοινωνήσει —όπως έπερπε— με την προϊσταμένη του Αρχή, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, έδωσε την έγκριση και τις ευλογίες του, προφανώς δε, επίσης όπως δείχνουν τα έγγραφα, σε ανεπίσημες συνεννοήσεις που είχε κάνει ο Γερμανός με τον Χαραλάμπους, απεφασίσθη εκ των προτέρων και η ανάθεση της θέσεως του πρώτου ιερατικώς προϊσταμένου του Ναού, όχι στον Ιερόθεο Κυκκώτη —όπως αναμενόταν από τους πιο πολλούς— αλλά στον πρώην συνάδελφο του Χαραλάμπους στο Παγκύπριο Γυμνάσιο, τον διάκονο Παρθένιο Κυρμίτη, ο οποίος άλλωστε και κατείχε και περισσότερα ακαδημαϊκά προσόντα από τον Ιερόθεο (ήταν πτυχιούχος Θεολόγος κι έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Λονδίνο, ενώ ο Ιερόθεος ουδέποτε μπόρεσε να λάβει πτυχίο Θεολογίας και γιατί έφυγε από την Ελλάδα στο μέσο των σπουδών του λόγω της δικτατορίας Μεταξά, αλλά και γιατί στο Kings College του Λονδίνου όπου είχε εγγραφεί δεν προχώρησε ποτέ στην απόκτηση πτυχίου).

Ο κυριώτερος, όμως, λόγος για την μη ανάθεση της προϊσταμενίας των Αγίων Πάντων στον Ιερόθεο ήταν και πάλιν οι υποτιθέμενες φιλοκομιουνιστικές του αποκλίσεις (στην πραγματικότητα ο Ιερόθεος ουδέποτε υπήρξε κομμουνιστής, ο αδελφός του όμως, ο Εύδωρος Ιωαννίδης, γνωστότερος σαν Δώρος Άλαστος, όχι μόνο διετέλεσε Κομμουνιστής, αλλά και υπήρξεν ο ιδεολογικός θεμελιωτής του Κυπριακού Κομμουνιστικού Κινήματος στην Αγγλία, γι' αυτό και οι Άγγλοι στον κατάλογο των εξορίστων της Κύπρου μετά το αποτυχημένο κίνημα του 1931 συμπεριελάμβαναν και τον Εύδωρο Ιωαννίδη, ο οποίος βρισκόταν μεν εγκατεστημένος τότε στην Αγγλία, αλλά σύμφωνα με τον περί εξορίστων νόμο δεν μπορούσε να επανέλθει στην Κύπρο. Ο Παρθένιος Κυρμίτης, όμως, ο οποίος ήταν ευθύς και τίμιος κληρικός επέπρωτο τελικά να μην τα πάει καθόλου καλά με τον Χαραλάμπους, ίδια όταν ο τελευταίος ανέλαβε ως έμισθος δάσκαλος στο αρτισύστατο σχολείο της Εκκλησίας, το οποίο ως γνωστόν και για πολλά χρόνια βρισκόταν κάτω από τον έλεγχο της Κυπριακής Αδελφότητος, προτού το αναλάβει η νεοίδρυτη Κοινότητα.

Αυτά όλα οφείλουμε να τα έχουμε υπόψη μας προκειμένου ν' αντιληφθούμε σε βάθος την όλη δομή που επρόκειτο να λάβει η Μητρόπολη και αργότερα Αρχιεπισκοπή Θυατείρων με τις πάμπολλες νέες κοινότητες που ιδρύονταν όχι μόνο εντός του Λονδίνου αλλά και στην Επαρχία λόγω της ραγδαιοτάτης αύξησης και μάλιστα κατά χιλιάδες των νεοαφικουμένων Ελληνοκυπρίων μεταναστών που εγκαθίσταντο πια σε όλα τα μήκη και πλάτη του Ηνωμένου Βασιλείου. Γιατί οι νεοπαγείς αυτές Κοινότητες, οι οποίες αποτελούνταν σχεδόν εξ ολοκλήρου από Ελληνοκυπρίους, είχαν την αναφορά τους, τουλάχιστον κατά το πρώτο στάδιο της δημιουργίας τους, τόσο στο Καταστατικό, όσο και στους ηγέτες του Ναού των Αγίων Πάντων και μάλιστα όταν αρκετοί από τους εγκατεστημένους πια στην Επαρχία είχαν ζήσει προηγουμένως στο Λονδίνο και είχαν άμεση σχέση με τα πρώτα βήματα οργάνωσης και λειτουργίας του Ναού των Αγίων Πάντων. Όπως ήταν, λοιπόν, φυσικό στις νεοπαγείς αυτές Κοινότητες μεταφυτεύτηκε όχι μόνο ο ζήλος και η αφοσίωση, αλλά δυστυχώς και τα αρνητικά εκείνα στοιχεία που συνοδεύουν τον Έλληνα, από οπουδήποτε και αν κατάγεται, στις κατά τα άλλα ευγενείς του προσπάθειες να οργανωθεί όχι μόνο

πολιτικά και πολιτιστικά, αλλά και εκκλησιαστικά. Το τελευταίο μάλιστα, ακριβώς επειδή στην αλλοδαπή οι Ελληνοκύπριοι, παλαιότερα τουλάχιστον, δεν είχαν πρόσβαση σε πολιτικά κόμματα με τις συναφείς μ' αυτά δραστηριότητες, εκτονώνονταν κάποτε τρόπον τινά με πολιτική παραθρησκευτική νοοτροπία στη διοίκηση και τη λειτουργικότητα του Ναού και των Συμβουλίων του.

Στην εισαγωγή που έγραψε στο Λεύκωμα για την εικοσαετηρίδα του Ναού των Αγίων Πάντων ο τότε ιερατικώς Προϊστάμενος της ομωνύμου Κοινότητος Αρχιμανδρίτης και σημερινός Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μ. Βρετανίας κ. Γρηγόριος περιγράφει πολύ εύστοχα την ίδρυση του Ναού αυτού ως εξής:

Η ίδρυσις και η λειτουργία του Ιερού Ναού Αγίων Πάντων είς το Λονδίνον κατά το έτος 1948, αμέσως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμον, αποτελεί το σημαντικότερον γεγονός της Εκκλησιαστικής ζωής της Ομογενείας εν Αγγλίᾳ.

Το μεταναστευτικόν ρεύμα το οποίον παρετηρήθη εις Αγγλίαν κατά την τελευταίαν εικοσαετίαν, αι ποικίλα θρησκευτικά και μορφωτικά ανάγκαι των Νεομεταναστών επέβαλον την σύμπτηξιν της Αγίας Τραπέζης και την ίδρυσιν του Ελληνικού σχολείου εις την περιοχήν του CAMDEN TOWN η οποία απετέλει το κέντρον διαμονής του μεγίστου μέρους των αφικουμένων Ελλήνων, ίδια εκ Κύπρου.

Η διαρρεύσασα εικοσαετία εδικαίωσε την πρωτοβουλάν εκείνων οι οποίοι επρωτοστάτησαν εις την δημιουργίαν του Ναού των Αγίων Πάντων, ο οποίος απετέλεσε το επίκεντρον των δραστηριοτήτων και ενεργειών του Μετανάστου κατά την χρονική περίοδον της παρουσίας μας εις το Άστυ του Λονδίνου.

Το κτιριακόν συγκρότημα των Αγίων Πάντων, το οποίον ανήκει εις την Αγγλικανικήν Εκκλησίαν και το οποίον από απόψεως συγκοινωνίας είναι κατάλληλον διότι ευρίσκεται εις την καρδίαν της περιοχής εγκαταστάσεων των Παροίκων μας, ήτο φυσικόν να συμβάλῃ εις την εδραίωσιν, την ανάπτυξιν και την πρόοδον του Ναού.

Κατά το διαρρεύσαν χρονικόν διάστημα, τον Ναόν υπηρέτησαν ολόκληρος πλεάς Κληρικών, αφοσιωμένων και ικανών, οι οποίοι με ζήλον αφιέρωσαν πολλούς κόπους και θυσίας διά το καλόν και την προκοπήν της Κοινότητας.

Εκατοντάδες λαϊκών, Ανδρών και Γυναικών, με αυταπάρνησιν και προσωπικάς θυσίας και συναίσθησιν καθήκοντος προς την εκκλησίαν και αγάπην προς τον Ναόν και φόβον Θεού προσέφεραν πολυτίμους υπηρεσίας και παρεκίνησαν και άλλους προς μήσην.

Χιλιάδες ευσεβούς πιστού Λαού εύρων πνευματικήν παραμυθίαν και ανακούφισιν διά των Μυστηρίων της Εκκλησίας και του Θείου κηρύγματος. Πλήθος παιδιών εδιδάχθησαν την πάτριον γλώσσαν και εγαλουχήθησαν με την Ορθόδοξον Χριστιανικήν μας πίστιν.

Ισως, βέβαια, η πρώτη παράγραφος του εν λόγω κειμένου, ότι δηλαδή «η ίδρυσις και η λειτουργία του Ιερού Ναού Αγίων Πάντων... αποτελεί το σημαντικότερον γεγονός της Εκκλησιαστικής ζωής της Ομογενείας εν Αγγλίᾳ» να ηχεί σαν μία κάπως υπερβολική αποτίμηση του ρόλου του Ναού στη γενικότερη ιστορική πορεία του Ελληνισμού στο Ηνωμένον Βασίλειο. Και τούτο γιατί το ίδιο θα μπορούσε —και δικαιολογημένα— να λεχθεί και για την ίδρυση του Ναού της Αγίας Σοφίας το 1877 στο Bayswater του Λονδίνου, ο οποίος Ναός απετέλεσε το κέντρο όχι μόνο της καθαρά εκκλησιαστικής ζωής της Ομογενείας Ηνωμένου Βασιλείου και κατά το δέκατο

ένατο αιώνα, και κατά τον εικοστό, αλλά και της ευρύτερης εθνικής και κοινωνικής δραστηριότητας των Ομογενών που έζησαν και ζουν και προοδεύουν στη Μ. Βρετανία. Επίσης δεν πρέπει, αλλά ούτε και μπορούμε να παραβλέψουμε την πολύ μεγάλη σημασία του ρόλου που διαδραμάτισε η Μητρόπολη και μετέπειτα Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας στον τομέα της οργάνωσης, προστασίας και καθοδήγησης των Ελλήνων Ορθοδόξων Χριστιανών που είτε ζούσαν ήδη στη Μ. Βρετανία πριν από το 1922 –το έτος ίδρυσης της Μητροπόλεως– αλλά και των νεοαφικουμένων μεταναστών, οι πλείστοι των οποίων προέρχονταν από την Κύπρο.

Εν τούτοις, η ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων το 1947-1948 υπήρξε κατά τούτο μεγίστης και μοναδικής σημείας τόσο για την καθαρά εκκλησιαστική όσο και για την γενικότερη πολιτιστική και εθνική επιβίωση και πρόσδο της Ομογένειας στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η δημιουργία του επετεύχθη κατά την περίοδο του εθνοκτόνου εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα, ο φοβερός απόχοις του οποίου είχε φτάσει και στην Αγγλία και χώριζε σε δύο αλληλομισούμενα στρατόπεδα τους Ελληνοκυπρίους κυρίως, οι πλείστοι των οποίων την εποχή εκείνη προέρχονταν από την εργατική και αγροτική τάξη της Κύπρου, στις οποίες τάξεις είχε κατορθώσει να υπεισέλθει το κομματικοπολιτικό σαράκι και το τυφλό μίσος εναντίον και της Εκκλησίας και του Έθνους. Γι' αυτό άλλωστε, όπως είπαμε, και αντέδρασαν σθεναρά οι οργανωμένοι Ελληνοκυπρίοι Κομμουνιστές της Βρετανίας στην ίδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων, επειδή ακριβώς γνώριζαν ότι αυτός θα αποτελούσε τροχοπέδην στα σχέδιά τους. Όπως και πράγματι εγένετο.

Βέβαια η πόλωση αυτή συνεχίστηκε για τρεις σχεδόν δεκαετίες, όμως η ουσιαστικά βαθύτατη θρησκευτική συνείδηση του λαού της Κύπρου είχε γερά και απράταχτα ερείσματα, με τελικό και παρήγορο αποτέλεσμα η συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων της Αγγλίας και όχι μόνο του Λονδίνου να θεωρούν τον Ναό των Αγίων Πάντων ως το θρησκευτικό και πνευματικό τους κέντρο, ακόμη και όταν πολλοί από αυτούς θεωρούσαν τους εαυτούς των ή θεωρούνταν από τους άλλους ως δήθεν αθέους, αντιχρίστους κ.τ.λ. Το τονίζουμε δε αυτό γιατί η ύπαρξη του Ναού των Αγίων Πάντων επρόλαβε και τελικά απέτρεψε το βαθύτατο χάσμα που παρατρείται, για παράδειγμα, στον Ελληνισμό στην Αμερική και την Αυστραλία. Και εξηγούμει:

Οι κατά καιρούς εκκλησιαστικές επιτροπές των Αγίων Πάντων, έχοντας υπόψη τους και την εικοσαετή εμπειρία της Κυπριακής Αδελφότητος που είχε ίδρυθεί, ως γνωστόν, αρχικά το 1927 από τον Άγγελο Ζεμενίδη, ουσιαστικά όμως το 1934-1939 από τον Μέγαν Αρχιμανδρίτη και Προϊστάμενο του Ναού της Αγίας Σοφίας Λονδίνου Μιχαήλ Κωνσταντινίδη (τον μετέπειτα Αρχιεπίσκοπο Αμερικής) και στη συνέχεια από τον Αρχιμ. Ιάκωβο Βίρβο (και οι δύο αυτοί Αρχιμανδρίτες είχαν παρά το πλευρό τους τον σημερινό Πρόεδρο του Ναού ως αντιπρόσεδρο της Αδελφότητος κ. Ιάσονα Λουκιανό), αντιλήφθηκαν και πολύ ορθά ότι για να μπορέσει ο Ναός να εδραιωθεί και να επιτύχει στην αποστολή του έπρεπε, παράλληλα με τις καθαρώς θρησκευτικές του δραστηριότητες, να αποτελέσει και κέντρο εκπαιδευτικό και εθνικό. Εκπαιδευτικό, γιατί χωρίς την ελληνοπρεπή διαπαιδαγώγηση των παιδιών και των νέων είναι αδύνατο να επιβιώσει η Ομογένεια στην ξενητεία. Εθνικό, γιατί την περίοδο εκείνη –δηλαδή ευθύς μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο– η Κύπρος επεδίωξε με τον πιο δυναμικό και έντονο

τρόπο την αποτίναξη της αγγλοκρατίας και την ελευθερία της.

Και στον μεν εκπαιδευτικό τομέα, ο ναός των Αγίων Πάντων επέτυχε πράγματι πολλά: ίδρυσε σε κάθε περιοχή του Λονδίνου, όπου υπήρχαν αρκετοί Ελληνοκύπριοι, Ελληνικά Σχολεία, τα οποία στη συνέχεια και αποτέλεσαν τις εστίες για τη δημιουργία Τοπικών Κοινοτήτων, όπως στο Wood Green, στο Holloway, στο Haringey, στο Camberwell, στο Croydon και σε άλλες περιοχές της βρετανικής πρωτεύουσας. Άλλα και σε άλλες πόλεις, όπου από καιρού εις καιρό μετέβησαν και λειτούργησαν ιερείς των Αγίων Πάντων, οι οποίοι και έθεσαν τα θεμέλια για την ίδρυση τοπικών Σχολείων και στη συνέχεια Κοινοτήτων με κέντρο τον ιερό τους Ναό. Έτσι στη Μ. Βρετανία, σε αντίθεση με την Αμερική και την Αυστραλία, ο θεσμός των κοινοτήτων απέκτησε καθαρά εκκλησιαστικό σχήμα, με κέντρο πάντοτε της οργανώσεως και των εν γένει δραστηριοτήτων των Ομογενών τον Ελληνορθόδοξο Ναό και τα Εκκλησιαστικά του Συμβούλια.

Στον εθνικό τομέα, είναι γνωστή η κοσμοσυρροή και ο ασυγκράτητος ενθουσιασμός των χιλιάδων Ελληνοκυπρίων που κατέκλυζαν τον Ναό και τους γύρω χώρους κάθε φορά που τον επισκέπτονταν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και άλλοι ιεράρχες της Κύπρου, τόσο όταν το σύνθημα του αγώνα της Κύπρου ήταν η Ένωσις και μόνο Ένωσις, όσο και αργότερα, κατά τα πρώτα τουλάχιστον στάδια της Ανεξάρτητης Κυπριακής Δημοκρατίας. Κατά τη διάρκεια, μάλιστα, του επικού αγώνα της ΕΟΚΑ, ο Ναός των Αγίων Πάντων, ακριβώς επειδή αποτελούσε το ουσιαστικό κέντρο και τον οικονομικό και θητικό συμπαρατάτη των εθνικών δραστηριοτήτων της Κυπριακής Αδελφότητος και του Γραφείου Εθναρχίας στην Αγγλία, οι Αγγλικές Αρχές, συνεχίζοντας το παράδειγμα της εξορίας του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, του Μητροπολίτη Κηρυνείας Καλλιανού, του παπά-Σταύρου και του Πολύκαρπου Ιωαννίδη στις Σεύχελλες, αποφασίζουν και εξορίζουν από την Αγγλία (1956) τον τότε Ιερατικός προϊστάμενο του Ναού των Αγίων Πάντων Αρχιμ. Καλλίνικο Μαχαιριώτη, τον μετέπειτα Χωρεπίσκοπο Αμαθούντος της Κύπρου, ο οποίος όμως, όπως τελικά και η ηγεσία του Ναού των Αγίων Πάντων, βρέθηκε στο αντίθετο στρατόπεδο προς τον Αρχιεπίσκοπο και Πρόεδρο της Κύπρου Μακάριο. Άλλα αυτό είναι μια άλλη ιστορία, την οποία προτιμώ ν' αντιπαρέλθω.

Θα επιμείνω όμως στη σημασία που απέκτησε ο Ναός των Αγίων Πάντων στην καρδιές και τη συνείδηση όχι μόνο των Ελληνοκυπρίων, αλλά και της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων, ιδίως κατά τη διάρκεια του Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959, αλλά και πριν από τα τραγικά γεγονότα του 1974. Συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, όταν το πηδάλιο της Μητροπόλεως και αργότερα Αρχιεπισκοπής Θυατείρων είχε αναλάβει ο Αθηναγόρας Α' ο Καββάδας, η αντίδραση των Αγγλικών πολιτικών αλλά και εκκλησιαστικών Αρχών στην έντονη εθνική δραστηριότητα των Ελληνοκυπρίων με επίκεντρο τον Ναό των Αγίων Πάντων και τη συνεπακόλουθη εξορία του Καλλίνικου Μαχαιριώτη ανάγκασε τον Αθηναγόρα να ενδώσει στις αξιώσεις των Αγγλών να εγκαταλείψει το Ναό στο Pratt Street και να μεταφερθεί αλλού και να πείσει μάλιστα το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο και τη Γενική Συνέλευση των μελών του Ναού να δεχθούν εναλλακτική λύση. Έτσι ο μεν Αρχιεπίσκοπος Αθηναγόρας Καββάδας ιδρύει αμέσως τον σχεδόν παραπλήσιο Ναό του Αποστόλου Ανδρέα το 1957 στο Kentish Town Road, ενώ εμμένει στην απομάκρυνση της Κοινότητος του

Ναού των Αγίων πάντων σε άλλη περιοχή. Την απόφαση αυτή κληρονόμησε και ο Αρχιεπίσκοπος Αθηναγόρας Β' Κοκκινάκης, ο οποίος είχε διαδεχθεί τον Αθηναγόρα Καββάδα το 1963-64 (ο Κοκκινάκης εξέλεγε Μητροπολίτης Θυατείρων το 1963, ανέλαβε όμως καθηκόντα τον Φεβρουάριο του 1964, ενώ ο Καββάδας είχε πεθάνει το 1962, η δε Αρχιεπισκοπή Θυατείρων επί ένα και πλέον έτος διοικήθηκε από τον τοποτηρητή Επίσκοπο Απαμείας Ιάκωβο Βίρβο, ο οποίος και ανέμενε ότι θα ήταν ο φυσιολογικός διάδοχος του Καββάδα, αφού μάλιστα είχε διακονήσει την Ομογένεια Ηνωμένου Βασιλείου για 25 και πλέον έτη).

Η περίοδος πάντων αυτή, δηλαδή από του 1957 και εξής, αποτελεί μια από τις πλέον ενδιαφέρουσες περιόδους στην ιστορία και του Ναού των Αγίων Πάντων και της Ελληνοκυπριακής Ομογένειας της Μ. Βρετανίας, ότε είχε παρατηρηθεί μια πρωτοφανής και αξιοθαύμαστη ενεργητικότητα, η οποία και οδήγησε στην τελική απόκτηση της πλήρους ιδιοκτησίας του Ναού από την Κοινότητα των Αγίων Πάντων. Και σε τούτο οφείλουμε να αναγνωρίσουμε την αποφασιστική επέμβαση του Προέδρου πλέον της Κύπρου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, χάρη στην οποία πειθαναγκάστηκαν οι Άγγλοι να εγκαταλείψουν τα προσχήματα ότι δήθεν ήθελαν τον Ναό είτε για να τον μετατρέψουν σε αίθουσα αθλοπαιδιών του γειτνιάζοντος Αγγλικού τους Σχολείου, είτε να τον κατεδαφίσουν και να μετατρέψουν τον χώρο σε γήπεδο για το σχολείο αυτό. Ήταν τελικά η επιμονή και η επιθυμία των Ελληνοκυπρίων να παραμείνουν στον Ναό τους δικαιώθηκε πλήρως. Το δεύτερο, όμως, πολύ μεγάλης και αποφασιστικής σημασίας γεγονός στην ιστορία του Ναού, αλλά και στην ουσιαστική αναδιάρθρωση της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων ήταν η ανάθεση της πρωτοσυγκελίας (1964) της Μητροπόλεως Θυατείρων στον Ιερατικώς προϊστάμενο του Ναού και σημειρινό Αρχιεπίσκοπο κ. Γρηγόριο, χάρη στην εγνωσμένη εργατικότητα και πλήρη αφοσίωση του οποίου στο έργο και τις μακροπρόθεσμες επιδιώξεις και στόχους της Ορθοδόξου Ελληνικής Εκκλησίας στο Ηνωμένο Βασίλειο κατόρθωσε ο αείμνηστος Αθηναγόρας Κοκκινάκης να οικοδομήσει αυτό που ονομάζουμε σήμερα Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας.

Και δεν ήταν ασφαλώς τυχαίο το γεγονός ότι ο Αθηναγόρας Κοκκινάκης επέλεξε τον Αρχιμ. Γρηγόριο Θεοχάρους ως το δεξί του χέρι για να θεμελιώσει το θαυμαστό αυτό εκκλησιαστικό, πνευματικό και πολιτιστικό οικοδόμημα. Ο διορατικότατος και πολύπειρος εκείνος Ιεράρχης διείδε εις τον νέο του Πρωτοσύγκελλο την πραγματική εικόνα του πολυπληθούς φιλοθέου και φιλογενούς ποιμνίου που το Σεπτέμβριο της Ορθοδοξίας τον είχε επιλέξει για να ποιμάνει κι έτσι μπόρεσε, στα δεκαπέντε χρόνια της Αρχιερατείας του, να οργανώσει το ποιμνιό του που βρισκόταν διάσπαρτο στα τέσσερα σημεία του Ηνωμένου Βασιλείου σε Ελληνορθόδοξες Κοινότητες και να αναχαιτίσει έτσι σε ένα πολύ μεγάλο και αξιοθαύμαστο βαθμό τον αφελληνισμό χιλιάδων Ομογενών που βρίσκονταν ανοργάνωτοι σε μικρές και μεγάλες πόλεις της Μ. Βρετανίας. Όταν δε το 1970 το Οικουμενικό Πατριαρχείο εξέλεξε δύο βοηθούς Επισκόπους για την Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, ένας από αυτούς ήταν φυσικών τω λόγω και ο πρώην Ιερατικώς Προϊστάμενος των Αγίων Πάντων Αρχιμ. Γρηγόριος Θεοχάρους, ο οποίος ήταν επίσης και ο πρώτος Ελληνοκύπριος Επίσκοπος του Κλίματος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στη Διασπορά.

Να, λοιπόν, γιατί δεν μπορούμε, ούτε και μας επιπρέπει να απορρίψουμε άρδην τη διαπίστωση του τότε Αρχιμ. Γρηγορίου Θεοχάρους ότι «η ίδρυσις και η λειτουργία του Ιερού Ναού Αγίων Πάντων εις το Λονδίνον κατά το έτος 1948 αποτελεί το σημαντικότερον γεγονός της Εκκλησιαστικής ζωής της Ομογένειας εν Αγγλίᾳ», η οποία μάλιστα διαπίστωση εγένετο προτού ο σεμνός εκείνος Αρχιμανδρίτης προεβιβάζετο από το Οικουμενικό Πατριαρχείο αρχικά σε Επίσκοπο Τροπαίου (1970) και 18 χρόνια αργότερα (16 Απριλίου 1988) σε Αρχιεπίσκοπο της βιβλικής Επαρχίας των Θυατείρων και Μ. Βρετανίας. Και όχι μόνο δεν την απορρίπτουμε, αλλά και την προσυπογράφουμε σήμερα, όταν βλέπουμε παντού γύρω μας τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία στο Ηνωμένο Βασίλειο να θαυματουργούν και να αποτελούν αξιολογότατο παράδειγμα προς μίμηση για τον υπόλοιπο Ελληνισμό που ζει και προοδεύει στα τέσσερα σημεία του ορίζοντος.

Σπιγιέστυο από την εκδήλωση για τα Πεντητάχρονα του Καθεδρικού Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου.

Διακρίνονται μεταξύ άλλων (από αριστερά) ο Ιερατικός Προϊστάμενος του Καθεδρικού Ναού Αγίων Σοφίας Λονδίνου Αρχιμ. Παντελέμων Κουλούρης, ο κ. Σάββας Καραγάννης, ο Αρχιμ. Ησαΐας Σιμονοπετρίτης, ο Διευθυντής των Γυμνασίου-Λυκείου της Ελληνικής Πρεσβείας κ. Στέφανος Βαρδάμης, ο Σύμβουλος Εκπαίδευσης της Ελληνικής Πρεσβείας κ. Γιώργος Ρεπούντης, ο κ. Δαμασκηνός Ιωαννίδης, ο κ. Ανδρέας Αγγοντής, ο Γιατρός κ. Φίλιππος Κουντουράς, και ο Προϊστάμενος της Κυπριακής Αποστολής κ. Πολυβιος Πολυβίου.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Το απόγευμα της Κυριακής, 7 Φεβρουαρίου 1999, οργανώθηκε, στις αίθουσες τελετών της Κοινότητος Αποστόλου Βαρνάβα Wood Green B. Λονδίνου, από το Γραφείο του Κεντρικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου (Κ.Ε.Σ.) της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, ειδικό Σεμινάριο, στο οποίο εξετάστηκε το τρίπτυχο Εκκλησία - Σχολείο - Οικογένεια, με εισηγητές τον Θεοφίλεστατο Επίσκοπο Ζηνούπολεως κ. Αρίσταρχο, τους Προϊσταμένους των Εκπαιδευτικών Αποστολών της Ελλάδος κ. Γεώργιο Ρεπούση και της Κύπρου κ. Πολύβιο Πολυβίου, και την υπεύθυνη του Γραφείου του Κ.Ε.Σ. στο Β. Λονδίνο κα Έλλη Παπαφώτη.

Οι εργασίες του Σεμιναρίου άρχισαν με προσευχή, την ανάγνωση του Πατριαρχικού Μηνύματος (που δημοσιεύουμε πιο κάτω), και το καλωσόρισμα από τον Αρχιερατικών Προϊστάμενο της φιλοξενούσης Κοινότητος Θεοφίλ. Επίσκοπο Τροπαίου κ. Αθανάσιο. Στη συνέχεια μίλησε ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος κ. Γρηγόριος και ακολούθησαν οι τέσσερις εισηγήσεις του προγράμματος: «Ο Εκκλησιασμός της οικογένειας και η σημασία του για το ελληνόπουλο της Ξενητειάς», «Ο ρόλος της Ελληνίδας μητέρας στη Διασπορά», «Γονείς και ανατροφή του παιδιού μέχρι την ηλικία των 12 χρόνων», και «Ψυχολογικά προβλήματα της εφηβείας στο σχολικό χώρο».

Στη συνέχεια μελετήθηκαν, σε έξι ομάδες, διάφορα ειδικότερα θέματα σχετικά με τις ως άνω εισηγήσεις, τα δε προσμάτα τους συνοψίστηκαν από τον Αρχιεπίσκοπο, ο οποίος και τόνισε ότι υπάρχει υπέρτατη ανάγκη ενίσχυσης του θεσμού της οικογένειας καθώς και της συνεργασίας σχολείου οικογένειας, οπότε επιβάλλεται όπως περισσότεροι γονείς συμμετέχουν στα κοινά της Ομογένειας στην Ξενητειά. Πρέπει επίσης, είπε, να εξευρεθεί τρόπος συνεχούς επιμόρφωσης των σπηλειριών γονιών με την οργάνωση τοπικών εκπαιδευτικών σεμιναρίων, να υπάρχει δε συντονισμένη προσπάθεια των δασκάλων στο θέμα της κατ' οίκου εργασίας που να είναι ανάλογη με την ηλικία και τις ικανότητες των παιδιών.

Όσον αφορά τα σχολεία της Ομογένειας, ο Σεβασμιώτατος τόνισε ότι σ' αυτά πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη το ποιόν των μαθητών, έτσι ώστε το ελληνικό σχολείο να αποτελεί τόπο χαράς που να ελκύει και όχι να απωθεί τα παιδιά, και σ' αυτό οφείλουν γονείς - δάσκαλοι - κοινοτικοί παράγοντες - εκκλησία - εκπαιδευτικοί οργανισμοί να συνεργασθούν στενά και συντονισμένα προκειμένου να υπάρξουν καλά και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα.

Στο Σεμινάριο πήραν μέρος αρκετοί δάσκαλοι των Παροικιακών Σχολείων, εκπρόσωποι Κοινοτικών Συμβουλίων του Μείζοντος Λονδίνου και της Επαρχίας, και Γονείς. Μετά δε το τέλος των εργασιών του Σεμιναρίου, η φιλοξενούσα Κοινότης εδεξιώθη όλους τους παρευρισκομένους.

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ Α.Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Ιερώτατες Αρχιεπίσκοπες Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας, υπέρτιμε και έξαρχε Δυτικής Ευρώπης, εν Αγίῳ Πνεύματι αγαπητέ αδελφέ και συλλειτουργέ της ήμων Μετριότητος κύριε Γρηγόριε, χάρις είη τη υμετέρα Ιερότητη και ειρήνη παρά Θεού.

Μετά χαράς πολλής και ικανοποίησεως ανέγνωμεν το από της γ' παρελθόντος Δεκεμβρίου γράμμα της

υμετέρας αγαπητής Ιερότητος, δι' ού προαναγγέλλετε τη ημετέρα Μετριότητη την διοργάνωσιν εν τη θεοσάστω επαρχίᾳ υμών πολυημέρων εορτασμών επί τη εορτή των Τριών Ιεραρχών και των Ελληνικών Γραμμάτων.

Είναι όντως αξιά εξάρσεως και μιμήσεως η υπό των Τριών Ιεραρχών χρησιμοποίησις των Ελληνικών Γραμμάτων προς υποστήριξην και βοήθειαν των πιστών της εποχής αυτών, η οποία συνεχίζεται δια των αθανάτων συγγραμμάτων αυτών και προς τους πιστούς όλων των αιώνων. Η ανθρωπίνη γνώσις και δη η των Ελληνικών Γραμμάτων δεν είναι, βεβαίως, προϋπόθεσης της σωτηρίας του ανθρώπου, είναι όμως χρησιμωτάτη διπτώς. Πρώτον, διότι καλλιεργεί τον νουν και καταρτίζει αυτόν, καθιστώσα αυτόν ικανόν να συλλαμβάνῃ και κατανοή διαυγέστερον τας εννοίας, όταν μάλιστα και η καρδία του σκεπτομένου είναι καθαρά από των παθών και, δεύτερον, διότι και η γνωστική ικανότης του ανθρώπου είναι δύσκολον του Θεού, και πρέπει να καλλιεργηθῇ και επαιξηθῇ, όπως όλα τα θεία τάλαντα και χαρίσματα, και να επαναπροσφερθῇ εις τον Θεόν ηυξημένον και βελτιωμένον διά της ευλογημένης ανθρωπίνης προσπαθείας, ώστε να δυνάμεθα να είπωμεν και περί αυτής προς τον Κύριον «τα σα εκ των σων Σοι προσφέρομεν».

Αυτό έπραξαν και οι Άγιοι Τρεις Ιεράρχαι, οι οποίοι εχρησιμοποίησαν την ανθρωπίνη γνώσιν, και ίδια την γνώσιν των Ελληνικών Γραμμάτων και της ελληνικής φιλοσοφίας, προς δόξαν Θεού. Ο γλαφυρώτατος Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος την ρητορικήν, ο βαθυνούστατος Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος την φιλοσοφίαν και την λογοτεχνίαν, και ο σοφώτατος Άγιος Μέγας Βασίλειος τας παντοειδείς γνώσεις, και πάντες ομού παν ορθόν και αγαθόν και χρήσιμον στοιχείον της τότε επιστήμης, η οποία εξεπροσωπείτο κυρίως υπό της ελληνικής γνώσεως, σκέψεως και τέχνης. Διά τούτο πολύ ορθώς η Αγία ημών Εκκλησία συνεορτάζει από μακρού την εορτή των Τριών Ιεραρχών μετά της εορτής των Ελληνικών Γραμμάτων.

Ημείς δε σήμερον, οι κληρονόμοι και συνεχισταί της Ελληνορθοδόξου Παραδόσεως, οφείλομεν να αγαπήσωμεν, ως οι Τρεις ούτοι Άγιοι Ιεράρχαι, τα Ελληνικά Γράμματα και να καταβάλωμεν τον μικρόν εκείνον κόπον, τον οποίον απαιτεί η παιδεία, διά να παραγάγῃ τους αγλαούς και γυλκείς αυτής καρπούς. Μάλιστα δε, έχοντες ως προνόμιον να ομιλώμεν την ελληνική γλώσσαν ως μητρικήν γλώσσαν και επομένως να δυνάμεθα με ολίγην προσπάθειαν να τελειοποιηθώμεν εις αυτήν, πρέπει να εκπλήρωσωμεν με προθυμίαν αυτό το χρέος, ώστε να μην ύστερώμεν άλλων, οι οποίοι, χωρίς να έχουν αυτό το προνόμιον, εξ αγάπης προς την ελληνικήν, την τροφοδότριαν γλώσσαν της επιστήμης και της τέχνης παγκοσμίως, αναδεικνύονται ελληνομαθέστεροι πολλών εξ ημών.

Ταύτα προτρεπτώμενοι πατρικώς, συγχαίρομεν υμίν επί ταις εορταίας ταύταις εκδηλώσεοι, και περιπτωσόμενοι αδελφικώς την υμετέραν Ιερότητα, επιδαψιλεύομεν πάσι τοις μετέχουσιν εις αυτάς ολόθυμον την πατρικήν και Πατριαρχικήν ημών ευλογίαν, δεόμενοι του Κυρίου όπως χαρίζηται αυτοίς φιλομάθειαν και ευμάθειαν και ευρυμάθειαν και πολυμάθειαν και παν αγαθόν. Αμήν.

1999 Ιανουαρίου κα'

Ο Κωνσταντινούπολεως αγαπητός εν Χριστώ Βαρθολομαίος

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ μακ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ

του Γιαννάκη Γιάννα, Προέδρου της Κοινότητας Αγίου Παντελεήμονος Harrow
Πέμπτη, 25η Φεβρουαρίου 1999, 2.00 μ.μ.

Αγαπημένες μας και πολυσέβαστε αδελφέ Παναγιώτη.

Σε μένα έλαχε ο κλήρος και η τιμή να σου απευθύνω αυτό τον ύστατο χαιρετισμό. Η Κοινότητά μας θρηνεί σήμερα την αδόκητη κοίμησή σου, την κοιμήση ενός σημαντικού και αφοσιωμένου μέλους της, μάλιστα δε από την εξαιρετική χορεία των ιδρυτικών μελών της. Θρηνεί

αλλά και προσεύχεται, «υπέρ αναπαύσεως» της αγαθής και αγγελικής ψυχής σου.

Πενθεί σήμερα και το Εκκλησιαστικό και Κοινοτικό Συμβούλιο μας, και αποχαιρετά με θλίψη, τον επί μακράν σειράν επών Αντιπρόεδρο του. Τον Επίτροπο της Εκκλησίας μας, που όλοι θαυμάζαμε για την εντιμότητά του, την ευθύτητά του, την καλωσύνη, την ανεξικακία, την εσωτερική και πηγαία ευγένειά του, την ευπρέπεια και την αξιοπρέπειά του.

Σεβασμιώτατε Ποιμενάρχα μας,

Επιτρέψτε μου –στο σημείο αυτό– να αναφερθώ με λίγα λόγια στην ζωή και τα έργα του μακαριστού αδελφού μας. Ο μακαριστός Παναγιώτης Παρασκευά γεννήθηκε στο Λευκόνοικο, στις 15 Ιουλίου 1923, και ήλθε στην Αγγλία τον Σεπτέμβριο του 1947. Στις 30 Ιανουαρίου 1955 παντρεύτηκε την φιλτάτη και αντάξια σύζυγό του Μαρία, η οποία κατάγεται από Χιώτικη οικογένεια και έχει γεννηθεί στην ιστορική Ελληνική Κοινότητα του Κάρδιφ στη Νότια Ουαλία.

Ο Παναγιώτης επαγγέλονταν την ραπτική. Όταν ζούσε στην Κύπρο και πριν να έλθει στην Αγγλία, είχε δικό του ραφείο. Στο Λονδίνο δε, εργάζονταν ως Διευθυντής Παραγωγής, σε μεγάλες βιοτεχνίες Γυναικείων Ενδυμάτων.

Αφότου πήρε την σύνταξή του ασχολούνταν με το σπίτι του και με τον κήπο του, τον οποίο ευαρεστούνταν να καλλιεργεί. Επίσης δε, ασχολούνταν και με θέματα που αφορούσαν την αγαπημένη του πατρίδα την Κύπρο, και έσπευδε όπου μπορούσε να προσφέρει την δική του βοήθεια για την εξασφάλιση δίκαιης λύσης στο μεγάλο εθνικό μας πρόβλημα.

Όμως πέρα και πάνω από όλα αγαπούσε και λάτρευε οτιδήποτε είχε σχέση με την Εκκλησία και την Κοινότητά μας. Ήταν από τους πρώτους που συνέβαλαν στην ίδρυση της Κοινότητας, και από τότε παρέμεινε πάντοτε πλήρως αφοσιωμένος και με μεγάλη και ουσιαστική συμμετοχή στα Εκκλησιαστικά και Κοινοτικά δρώμενα.

Εκτός από την ιδιαίτερα τιμητική θέση του Αντιπροέδρου που κατείχε, ήταν κάθε Κυριακή ο πρώτος Επίτροπος που έφθανε στον Ιερό Ναό. Είχε αναλάβει με πολλή χαρά την αρμοδιότητα του Παγκαριού, το οποίο τροφοδοτούσε με κεριά και οτιδήποτε άλλο χρειάζονταν οι πιστοί, όπως καρβουνάκια, λιβάνι κ.λπ. Επίσης δε, ήταν ο αρμόδιος Επίτροπος για το Εκκλησιαστικό μας Βιβλιοπωλείο, και με ιδιαίτερη ευχαρίστηση ετοίμαζε κάθε χρόνο τα κοινοτικά ημερολόγια τοίχου για το νέο έτος.

Όλοι οι εκκλησιαζόμενοι θα θυμούνται πάντα την ευγένεια και την αγάπη με την οποία εκφράζονταν προς τον καθένα. Επίσης, μικροί και μεγάλοι δεν θα ξεχάσουν

ποτέ το γνήσιο πνεύμα διακονίας που τον διέκρινε. Εξυπηρετούσε τους γέροντες με χαρά, χαμογελούσε δε και αστειεύονταν με τους νέους και τα παιδιά. Ιδιαίτερα αυτά τα τελευταία τα αγαπούσε πολύ. Τα περίμενε στην πόρτα, τα καλωσόριζε, και στις μεγάλες εορτές τους μοίραζε ωραίες εικονίτσες.

Επίσης, Σεβασμιώτατε, ο μακαριστός Παναγιώτης ήταν ο πρώτος Επίτροπος που σας περίμενε πάντα στην εξώθυρα της Εκκλησίας μας, όταν επρόκειτο να επισκεφθείτε τον Ιερό Ναό μας. Κι όταν σας έβλεπε να έρχεστε από μακριά, ειδοποιούσε αμέσως τους συναδέλφους του Επιτρόπους και τον Ιερέα και κατόπιν ελάμβανε την ευλογία σας και βοηθούσε στη μεταφορά των ιερών αμφίβων σας στο Ιερό Βήμα.

Σήμερα όμως ο Παναγιώτης Παρασκευά δεν σας υποδέχθηκε στην εξώθυρα. Κι αυτό όχι γιατί δεν το ήθελε, αλλά γιατί τώρα πια κοιμάται ήρεμος τον ύπνο του δικαίου. Ακράδαντη είναι μάλιστα η πίστη μας πως βρίσκεται ήδη σε περίοπτη θέση μέσα στον ευλογμένο χώρο της θριαμβεύουσας Εκκλησίας μας.

Πιστεύω πως αυτή τη στιγμή διερμηνεύω όλων τα συναισθήματα, λέγοντας πως η Εκκλησία μας και η μεγάλη Κοινοτική μας οικογένεια επτώχευσε σήμερα, από την αναχώρηση του αληθινού φίλου μας Παναγιώτη. Ένας σπουδαίος άνθρωπος και ευλαβέστατος Ορθόδοξος Χριστιανός ζήσε και πέρασε ανάμεσά μας.

Αγαπημένες μας φίλες, συμπατριώτη και συνάδελφες, εσύ είσαι ένας απ' αυτούς για τους οποίους ελέχθη το:

«Μακάριοι οι καθαροί τη καρδία
ότι αυτοί τον Θεόν όφονται».

Ο Άγιος Θεός σε κάλεσε κοντά Του, κι εσύ δέχθηκες ταπεινά το θεϊκό κάλεσμά Του. Και ήδη, ευρισκόμενος προ των πυλών της Βασιλείας των Ουρανών, ακούεις την αλλάνθαστη φωνή του Κυρίου:

«Ευ δούλε αγαθέ και πιστέ!

Επί ολίγα ης πιστός, επί πολλών σε καταστήσω.

Είσεθε εις την χαράν του Κυρίου σου».

Αγαπημένες μας αδελφέ Παναγιώτη, αιωνία σου η μνήμη!

ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ KINGSTON

Μέσα σε πανηγυρική ατμόσφαιρα και με αθρόα τη συμμετοχή των ενοριτών και άλλων συμπατριώτων από το Λονδίνο εορτάσθη και φέτος από την Κοινότητα Αγίου Γεωργίου - Kingston η τελετή του Αγιασμού των Υδάτων παρά τον ποταμό Τάμεση, με την ευκαιρία των θεοφανειών.

Την θεία Λειτουργία και σε συνέχεια τον Αγιασμό των Υδάτων ετέλεσε ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Κυανέων κ. Χρυσόστομος συμπαραστατούμενος από τον ιερατικής προϊστάμενο της Κοινότητας Οικονόμο π. Χαράλαμπο Λέοντα. Παρέστησαν ο Αγγλικανός Επίσκοπος του Kingston Peter Price, ο ιερέας της τοπικής Αγγλικανικής Εκκλησίας Ray de Vial, ο Σύμβουλος Εκπαίδευσης της Ελληνικής Πρεσβείας κ. Γεώργιος Ρεπούσης, και ο διευθυντής της εφημερίδας «Ελευθερία» κ. Μιχάλης Ελληνας.

Την εκδήλωση ακολούθησε δεξίωση στο «Nick's Restaurant» του ζεύγους Νεοκλή και Στέλλας Παπαϊωάννου, Ταμία της Κοινότητας και Προέδρου της Βοηθητικής Αδελφότητας Κυριών αντιστοίχων.

CATECHETICAL HOMILY AT THE BEGINNING OF HOLY AND GREAT LENT

+ Bartholomew by the grace of God Archbishop of Constantinople, New Rome and Ecumenical Patriarch to all the fullness of the Church may grace and peace be with you all from our Saviour Christ, and from ourselves prayers, blessings and forgiveness

Dear brethren and children in the Lord,

Through the grace of our all-good God and Saviour Jesus Christ, the sacred period of the Holy and Great Lenten fast has come round once more: "The time has come for us to begin our spiritual contests, to gain victory over the demons, and to put on the invincible armour of abstinence" (Cheese-fare Sunday, Doxastikon at Lauds).

Today, Cheese-fare Sunday, we commemorate the casting out of the Firstformed man, Adam, from the delight of Paradise. Exceedingly great his fall; great his wound. The divine image shattered. The first-created beauty blackened. But not utterly abolished. "Adam sat lamenting before Paradise, beating his hands upon his face and saying to his Creator and Maker, I am fallen: merciful Lord, have mercy on me".

Brethren and most beloved children in our Lord,

"We have all sinned and gone astray in Adam and are far from the glory of God and we all feel the weight of our many sins. Let us therefore turn an attentive ear to the invitation of the Church: "The arena of the virtues has been opened. Let all who wish to struggle for the prize now enter, girding themselves for the noble contest of the Fast" (Cheese-fare Sunday, Sticheron at Lauds).

We are summoned by our Holy Church to enter the arena of the virtues with joy and spiritual zeal. We are summoned to cast off the lethargy of our fallen human nature and to launch ourselves into intense exercise. Let us imitate our Ancestor Adam not only in his fall, in which we inescapably follow him, but also in his repentance and tears. And let us seek in repentance and contrition of heart the mercy of our loving Heavenly Father.

Let us not despair on account of the multitude of our transgressions. We have been taught by Him of His infinite love towards every prodigal son. We are comforted by the fact that He, first of all, awaits us at the gates of Paradise to bestow on us again that first gift of adoption. Only He awaits the voluntary return on our part.

A sign of our desire for our willing return in love and freedom to the Father's house is the ascetic endeavour to which we devote ourselves from tomorrow. The ascetic struggle to purify ourselves of our passions and obtain the holy virtues, to overcome death and to enter into the joy of the Holy Resurrection of the Lord: "Let us joyfully begin the all-hallowed season of abstinence; and let us shine with the bright radiance of the holy commandments of Christ our God, with the brightness of love and the splendour of prayer, with the purity of holiness and the strength of good courage. So that clothed in the raiment of light we may attain to the Holy Resurrection on the third day" (Kathisma from Matins of Clean Monday).

Lest we struggle in vain, beating the air, as it were, let us say a few words about the character of our holy Orthodox fasting and asceticism.

Orthodox asceticism, as practiced by our Holy Fathers, is not an end in itself, but a means. The aim of spiritual exercise is always our purification from passions so that we may be receptive to our union with God in Christ, that is, to our becoming God by grace. Asceticism is the path to the theosis. It would be a great error, however, to see our salvation as dependent on our ascetic efforts as such and not on the Grace and infinite mercy of God. Saint Diadochos of Photiki writes, "Fasting, while of value in itself, is not something to boast of in front of God, for it is simply a tool for training those who desire self-restraint. The ascetic should not feel proud because he fasts; but with faith in God he should think only of reaching his goal" (Ch. 47, Philokalia Vol. 1, p. 267). Self-justification, whether it is expressed as moralism or as legalism, lies outwith the bounds of Orthodox spiritual life. It heralds a fall from salvation.

Orthodox asceticism also constitutes an expression of our free cooperation with divine will. God wills our salvation, but the devil "walketh about as a roaring lion seeking whom he may devour" (1. Peter 5, 8) and our weak human nature responds not simply with carelessness, laziness and lethargy, but very often with a clear inclination to evil. For this reason we Christians must freely and continually exercise ourselves in the holy commandments and orient our will towards the All-holy will of God which is our salvation and felicity.

In like manner, Orthodox ascesis is a work subject to the canons of the Church and in no way something pursued according to the individual whim of each person. First of all, the God-making exercise in the commandments of Christ is such only within the dogmatic and canonical bounds of our Orthodox Church. Moreover, all of us, clergy and laity, monastics and others, obey the divine commandments as one body, as the Church. For this reason we do not decide on the questions of ascetic endeavour as seems fit to us, but as is defined by the sacred canons of the Church and as we are counselled by our spiritual fathers. By obedience to them we are able to eschew the extremes of rigour and laxity which have serious consequences for our spiritual lives. We all enter this ascetic struggle as called by our Holy Baptism, and monastics, more especially, as called by their holy and angelic habit. This is why monks and nuns are found at the outposts of this spiritual expedition.

Orthodox asceticism does not constitute disdain for, or animosity towards, the human body. The Church condemned many heresies because they introduced such false teachings about asceticism. "The beginning of contrition and repentance is alienation from evils and restraint of passions", as we are taught by the hymn-writer of the Triodion. "We have been taught to kill our passions and not our bodies", was the wise reply of the old ascetic as recorded in the Wisdom of the Desert Fathers (Gerontikon).

Furthermore, Orthodox asceticism has an eschatological character. Mixed in with the fatigue and toil of fasting is the foretaste of the joy of the Resurrection and of the heavenly Kingdom. Thus ascesis and lamentation become joy-giving. At the beginning of the Triodion we sing, "We abstain from foods and passions as subjects of Christ so that we may eagerly

behold his Resurrection".

The aim and fruit of Orthodox asceticism is perfect obedience to the will of God, and the consequences of such holy obedience are the subjection of our irrational passions to sanctified and ruling reason, and thereafter the subordination of our irrational nature to sanctified man. We experience the tragedy of the multiform fragmentation of our harmonical relationship with God, with our fellow man, with material creation and with our own selves. Whence the anxiety, the crisis in personal relationships, the tyrannical exploitation of nature and the responding threat which nature poses to us through numerous natural phenomena. Orthodox asceticism aims at the healing of such fragmentations, and the acceptance of the reconciliation between God and the world offered to us through our Lord Jesus Christ. It seeks our union with one another and with God. The attainment of these things comes through blessed and exalting humility, which, according to Saint Isaac the Syrian, is respected and revered as a divine and royal robe by men and beasts and by the whole irrational creation, but is feared and shunned by the wicked demons. Accordingly, any asceticism which nurtures vain-glory is harmful and leads away from God. The hymn-writer warns us, "The cunning enemy lays snares for the righteous and strips them of their prize by vain-glory".

The final glorious fruit of sacred Orthodox asceticism is also the crown of the virtues, namely, love. Love is the fulfillment of the law. And every act of ascesis is in effect the result of love for God, but also a preparation for further love. Perfect love is the fruit of the perfect and complete observation of the divine commandments.

It is clear that Orthodox asceticism has nothing to do with the various contemporary forms of asceticism of an eastern mystical (Buddhist) type or with western psychosomatic gymnastics, which aim at the luciferic self-justification and self-salvation of man, and as such offer no redemption for suffering man, nor do they lead to his theosis and ontological fulfillment - just as Adam did not achieve this when he desired, accepting the deceptive words of the serpent, to become like God by his own means and not by the means which God had indicated as leading to his theosis.

With these thoughts, dear children in the Lord, we encourage you all to tread unwaveringly the path of fasting which lies before us. May we bear well the fatigue of abstinence and of guarding our minds from impassioned thoughts. May we dissolve with love and fraternity all injustice. May we cultivate friendship. May we cast off the most evil rancour. May we be freed from hypocrisy and irrational jealousy. May we forgive one another in the holy kiss of peace. May we increase our love for all. May we subdue the body and give obedience to the divine Services of Holy Lent. May we keep our mind strong and steadfast for the longer and more fervent prayers. "For such sacrifices are pleasing to God".

Let us not shrink back from the undertaking. Let us not faint from the toil. It is not our achievement, but that of the divine Grace working with us. Having such a cloud of Martyrs, Hierarchs and Holy Fathers around us, let us review the outcome of their lives, let us imitate their faith, their patience and their hope, so that we may enjoy with them, and with all the Saints, the blessed hope of our calling, even the unsettling sun of the Holy Resurrection of our Lord and God and Saviour Jesus Christ. To whom be all glory and power unto the ages. Amen.

THE DEFROCKING OF A DEACON

VARTHOLOMAEOS,

by the Grace of God Archbishop of Constantinople,
New Rome, and Oecumenical Patriarch.

Protocol no. 1141.

If a Presbyter or a Deacon, having shown contempt for his own Bishop, places himself outside the Church and forms his own gathering, setting up an altar and being disobedient, neither heeding nor obeying his Bishop although repeatedly summoned so to do, the sacred canons direct that such a one should be completely unfrocked [Apost. xxxi; IV Oecum. Council xviii; Antioch v; Gangra VI; Carthage x].

Since therefore the Deacon Eleftherios Evangelou, a member of the clergy of the Holy Archdiocese of Thyateira and Great Britain, has been shown to be one who despises his own Bishop, having rebelled against his canonical ecclesiastical authority, contrary to canon law, and having formed his own conventicle where he teaches and propagates doctrines and beliefs which are foreign not only to the Orthodox Faith but to Christianity in general, our Humility, together with our most holy and highly-honoured Metropolitans, our beloved brothers in the Holy Spirit and concelebrants, having considered and synodically deliberated on the conduct of this unworthy cleric which we have found to be insubordinate and divisive towards his Bishop, we decree, in accordance with the sacred canons, to impose on him the supreme penalty of dismissal from Holy Orders and to demote and return him to the status of a layman.

Consequently, we declare in the Holy Spirit that the said Deacon Eleftherios Evangelou, on account of his above-mentioned anti-canonical, insubordinate and soul-corrupting transgressions and his unrepentant persistence in them, is from this time forth dismissed from the rank of Deacon and stripped of all grace and function. From henceforth, he is a mere layman and is to be acknowledged as such by all.

Let none of the Holy Clergy ever dare to associate or collaborate with him nor let any person from the laity receive or honour him as a Deacon or cleric or kiss his hand, on penalty of suspension without pardon and irrevocable excommunication from the Lord Almighty.

In witness of the above, the present Act of the unfrocking of the said cleric was made, drawn up and signed in the Sacred Codex of our Holy and Great Church of Christ, and sent without change or alteration to the Holy Archdiocese of Thyateira and Great Britain for the customary reading in Church and subsequent deposition in its Archives.

On the twenty second day of the month of September in the Year of Salvation 1998, 7th Indiction.

- + Patriarch Vartholomaeos,
Archbishop of Constantinople affirms
- + Chrysostomos of Ephesus
- + Iоakeim of Chalcedon
- + Hieronymos of Rhodopolis
- + Photios of Imbros and Tenedos
- + Symeon of the Princes' Islands
- + Gabriel of Colonia
- + Evangelos of Perga
- + Callinicos of Lystra
- + Constantinos of Derkoi
- + Athanasios of Helioupolis and Thyra
- + Germanos of Tranoupolis
- + Meliton of Philadelphia

ENCYCLICAL
BY HIS EMINENCE ARCHBISHOP OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN GREGORIOS
ON THE OCCASION OF LENT, 1999

"Brethren, let us not pray like the Pharisee, for whoever exalts himself will be humbled. Let us humble ourselves before God, like the Publican and through fasting crying out: God, be merciful to us sinners"

Dear Brothers and Sisters,

With God's help we have begun Holy Lent. The Church provides us with examples which can sustain us, inspire us to pursue virtue, to set our sights high, to struggle with enthusiasm, and with confidence to aspire to the holy examples of the Saints and Martyrs who glorified God with their sacrifice and obedience to His will.

As we know, the Church prescribes fasting for Lent. She calls on the faithful to avoid certain kinds of food and to practice prayer and asceticism with increased fervour. What the Church offers, in other words, is an array of holy prescriptions by means of which Christians are reborn spiritually, delve deeper into the mystery of life and death, cultivate their spiritual world, and create new bases and open spiritual paths to their Creator. In this way they are reborn in God, consummated as icons of the invisible God, and confirmed as divine creations. As such creations they have theosis (deification) as their purpose, the securing of Paradise, union with God, sanctification, and liberation from egoism and arrogance because of which Adam and Eve rebelled against the will of God and became a prey to the devil. The Church invites us to put on God's panoply so that we can withstand the tricks of the devil. "Put on the full armour of God, that you may be able to stand against the wiles of the devil" (*Eph.6.11*); "Behold, now is the acceptable time, behold, now is the day of salvation" (*2 Cor.6.2*).

We shall enumerate some of the holy virtues and therapeutic means which Christians must use if they are to strengthen and improve their spiritual and intellectual condition and, in particular, their relations with God and their fellow human beings. Such holy virtues are deep faith, prayer, sobriety, fasting, reverence, humility, gentleness, patience, repentance, and the constant remembrance of God. For this reason the Church, especially at this time, puts emphasis on sincere prayer, prayer free from the arrogance of the Pharisees. It recommends humility and repentance as these are exemplified by the Publican and the Prodigal Son in the Gospel. As the Church hymnographer most aptly says, the Pharisee was defeated by his vanity and boasting. For this reason he was deprived of the benefits of divine love. The Publican, by contrast, with repentance as his criterion and aim, drew near to God, humbled himself before Him, and with tears, spiritual as well as real, sought the support of Christ's love. He was thus judged worthy of the gifts of God's love and pardon.

The period of Lent, therefore, lays special emphasis on repentance and implores God for salvation: "Open Thou to me the gates of repentance, O Giver of Life." The sinful soul, acknowledging her fallen nature and weakness, trembles before divine Justice. At the same time, however, she draws courage and confidently hopes for God's mercy. As the psalm expresses it: "Have mercy on me, O God, according to Thy great mercy."

St Chrysostom who, more than the other great Fathers of the Church, emphasized in his sermons repentance, humility, and a return to God, advises Christians not to take advantage of God's patience, nor to base their sinful thoughts on those who, remaining unrepentant, continue to lead sinful lives with impudence and apathy. On the contrary, he advises the faithful to repent, to alter their way of living, to cease from perpetrating injustice against God's will and their fellow human beings, to take refuge in God with a broken and contrite spirit and to seek forgiveness as the Publican and the Prodigal in the Gospel. "Do not become indolent because of God's surpassing patience, do not wish constantly to hold yourself fast in pleasure, do not say to yourself 'I can still indulge my desires, I can still enjoy my youth, the time for repentance is not yet nigh, I shall repent tomorrow, I shall secure my life when I am old.' Such reflections are in vain, your deliberations stemming from desire are rotten, pleasure is a wicked advisor to employ." Let us pay attention to the words of the Apostle who counsels: "Therefore take up the full armour of God, that you may be able to withstand in the evil day." (*Eph.6.13*).

With much love, respect, and admiration, therefore, I address this letter to all the faithful who attend our Churches in large numbers on Sundays and on the great feast days, and actively and reverently participate in prayer and holy worship, in this way affirming the fact that the Church is a community at prayer. These are the faithful who with childlike confidence entrust themselves and their daily problems to the providence and love of God, and never give up or despair because of life's misfortunes or the obstacles interposed by the Fall and human inadequacy. But full of hope and certain of divine love continue with their lives in ceaseless prayer, entreating God with humility, and asking for His mercy and love. Our Church stresses, especially in Lent, the importance of prayer, communal prayer as well as personal, public and in the home. Because it is only through prayer that we can gain strength to communicate with God, that we can face our fellow human beings with courage, that we can become vessels wherein is hidden and kept safe the treasure of the faith and the holy hope in Jesus Christ as Saviour, Redeemer, and Benefactor who sanctifies us, frees us from the world of evil, and makes us children and heirs of His Kingdom. You should, therefore, devote more time to prayer and to divine worship, both in church and in your homes. You should pray constantly and you should ask Christ to grant you the strength and wisdom to maintain a high morale and a holy disposition. And you should fight the good fight of the Faith, taught to us by the High Shepherd and High Priest of our souls, Jesus Christ, whose Holy Resurrection I pray that we all celebrate with joy and a renewed and stronger faith. To Him belongs the glory and the power and the infinite mercy for ever and ever. Amen.

February 1999

Gregorios, Archbishop of Thyateira and Great Britain

ENCYCLICAL

BY HIS EMINENCE ARCHBISHOP OF THYATEIRA AND GR. BRITAIN GREGORIOS ON THE OCCASION OF THE CELEBRATION OF GREEK LETTERS (24th January - 7th February 1999)

Beloved brethren and co-workers in the vineyard of the Lord!

Once again the Church calls us to honour the memory of the Three Hierarchs and Ecumenical Teachers, Basil the Great, Gregory the Theologian and John Chrysostom, and at the same time to celebrate the tradition of Greek Letters through which those "Three Luminaries of the Trisolar Divinity" nourished mankind with that Christian ideal which forms the foundation and goal of our life.

The commemoration of their life and work is a sacred duty for the Church and also for Greeks throughout the world, and specifically for the Greek Church in Great Britain. It is, however, also a spiritual necessity, because their life and work affect and influence our life down to the present day. Their many-sided and immortal work nourishes and guides our Ecclesiastical and Cultural Tradition, as does their timeless teaching concerning the most fundamental aspects of human existence. More especially today, at a time when everything is undergoing "globalisation" and Christian Europe is being gradually unified with the monetary union, the world requires the virtue, the wisdom and the faith of the Three Hierarchs.

Now as then, Christianity attempts to defend virtue, faith, justice and freedom; to emphasise the sacredness of work; to safeguard the family, the young, working people and indeed all of us from exploitation and from degradation into base and vile things.

These great Fathers of the Church opened up new paths in matters of Education and Worship. They loved the tradition of Greek Letters and they had the strength of character, the vision and the spiritual power to study this tradition and to commend it to their contemporaries and to the youth of their time. Their freedom of mind, and their ability to evaluate and discriminate the ephemeral from the eternal, convinced them that the preChristian, pagan Greek education, philosophy, literature, history and thought constituted invaluable capital for the progress and welfare of mankind. For this reason, they employed it in the service of Christianity and of the Gospel of salvation, hope and love.

Accordingly, they borrowed all the refinement of Greek language and thought in order to propagate the new faith to the world. They wrote immortal works in whose pages they set out the Gospel teaching and its saving message. They worked with apostolic zeal and commitment for the establishment of Christianity. They acted with wisdom and responsibility for the formulation of the dogmas of the faith. Their theology was characterised by a sublime and prophetic vision. Apart from their theological writing and preaching, they organised Divine Worship, leaving written monuments of their piety in the immortal liturgies which bear the names of Saint John Chrysostom and Saint Basil the Great and also in the profoundly inspired and unsurpassed hymns and poetic compositions of Saint Gregory the Theologian. In addition, with the same zeal and success they devoted themselves to serving the needs of the poor, the sick, the aged, the unprotected and all their brethren in distress - those same people whom our contemporary society, 1600 years later, is attempting to

protect and care for through state social services. The holy Fathers whom we are celebrating praised and encouraged individual enterprise and initiative. They emphasised the responsibilities of the Church and of each individual Christian to find ways of serving others.

They themselves took many initiatives, which should be an inspiration to us, all, especially to the young, today.

Therefore, dear brothers and sisters, we fervently ask and pray that voluntary work and service be cultivated more systematically among you. Each one of us must learn to dedicate regularly a portion of our time and leisure to others: for the benefit of the Churches, the schools, the hospitals, the old, the young, the imprisoned, those with family problems or with disabilities and all those who need the encouragement of others in order to overcome their difficulties.

We must study, learn from and imitate the example of the Three Great Hierarchs and of the other saints. Thus we will contribute to our own spiritual rejuvenation and also help our Church, community and family to obtain a new dimension to its work and vision. We live in a consumer society and in an age which is orientated very largely towards worldly and material things. With the advent of the New Year and the annual celebration of the Three Hierarchs and Greek Letters we should aim at the rebaptism of our spirituality. This spiritual rebaptism must be effected in accordance with the values which were cultivated, lived out and preached by the Three Hierarchs who worked heroically for the spreading of the Gospel, for the better organisation of the Church and for the profounder articulation of her teaching. These values remain unshaken because they are founded on Truth, on God and on the sacredness of man as an image of the uncreated Godhead. The feast of the Three Hierarchs also teaches us the importance of the family and especially of the Mother. Let us therefore reinforce the institution of the family with our prayers and with our active concern. It is in the family that virtue, respect, faith in God and piety are cultivated. These characteristics adorned the mothers of the Saints and of the great Fathers of our Church. This is why the Synod of our Oecumenical Patriarchate this year proclaimed the mother of Saint Basil, Emmeleia, and the mother of Saint John Chrysostom, Anthousa, as saints. [The former is celebrated on the 1st January, and the latter on the 13th November, the days of the commemorations of their glorious and saintly children.]

With these thoughts, I send you this letter and would ask that we each make every effort to ensure that the Festival is a success. With love and zeal, let us share with one another the wonderful and divine teachings of the Great Fathers of the Church. As we study and reflect on their lives and works, may we be led to become guardians of the ideals and teachings which were left to us by the Holy Fathers who, in the name of the Triune God, selflessly and with prophetic vision served the whole of mankind and especially our Church. May the glory and infinite mercy of our Saviour be unto all ages. Amen.

January 1999.

Gregorios
Archbishop of Thyateira and Great Britain

THE SUNDAY OF ORTHODOXY

Sermon by His Eminence Archbishop Gregorios of Thyateira and Great Britain
Panorthodox Vespers at the London Serbian Church of St Sava, 28 February 1999

Today we celebrate the spiritual and ecclesiastical victory of orthodoxy over the Iconoclasts who troubled, tormented the first Christian Empire, Byzantine Christendom, which had as its Capital the great City of Constantinople from its foundation in 330 AD until its Fall in 1453. Our Mother Church has dedicated the first Sunday of Great Lent, to Orthodoxy, to the Holy Icons, to those who spiritually, theologically and in practice protected, defended its teaching about the Holy Icons, the Holy Images, which were questioned by some Emperors and by other Christians of the Byzantine Empire in the eighth and ninth centuries. This great spiritual event affected the Body of the Church and the minds of the people not only in the Capital, but in the whole of eastern christendom.

As we enter Great Lent, the Church invites us to pray, to fight against the powers of evil, of darkness, to fast and exercise our spiritual potentialities and prepare our souls, minds and bodies in order to be ready to celebrate in spirit and in truth the great feast of the Passion and the Resurrection of our Lord Jesus Christ.

For the last 1156 years, the Orthodox Church continuously celebrates the events which took place in Constantinople on the 8-3-843 where the then Patriarch Methodios the Confessor, with the assistance of Empress Theodora, the wife of the Iconclast Emperor Theophilos, and her son Michael, convened a local Synod which brought back into force the decisions of the 7th Ecumenical Council of Nicaea of 787. At that Synod, it was decided that to honour the Holy Icons is not idololatry, but it is within the Praxis and Tradition of the Holy Orthodox Church.

The Church distinguished between worship, which is given only to the Triune God, and the relative/comparative human, honorary reverence, that we offer to the Saints, the Mother of Jesus, our Lady Virgin Mary, the Holy Cross, the relics of the Martyrs and the objects used by Holy Men and Women in their earthly life, and all the Liturgical objects. The Church followed, in this respect, the teaching of St Basil the Great and that of St John of Damascus who was the main defender of the Holy Icons during the first iconoclastic period. They declared that the honour and veneration given to the icon is transmitted to the person depicted on the Icon. We honour the person who was sanctified by the Grace of God, by our Lord Jesus Christ, who humbled Himself, accepting human nature; who emptied Himself and became a Man in order to sanctify us, and cleanse us with Baptism and the gifts of the Holy Spirit sharing in the redemptive life; united with Him, we shall have a place in His Kingdom. The Fathers of the Church, the faithful, the Iconophiles as they are known in history, were right in their faith and conviction that they continued a very long and ancient sound Christian tradition; a tradition which was fully within the framework of the apostolic teaching. So, they fought a good and sacred fight against the Iconoclasts, who, in their heresies, in some way, denied the humanity, the incarnation of Christ, the Son of God, "Who for us and for our salvation became Man" in order to raise us to Heaven and make us sharers in and inheritors of the Kingdom of God. It seems that the enemies of the Holy Icons, had been influenced by the old heretics, like Arius and his successors who denied the divinity of Christ.

Many people and students of the conflict about the Holy Icons, known as Iconomachia, - that is the struggle for the place of the Holy Images in the Church, - think up to this

day that the Iconoclasts were influenced by Muslim and Jewish teaching, which, in accordance with the Commandments of Moses, does not permit the painting of Images of Holy persons. But they forget, or they don't understand, or rather they don't want to know, that Moses wrote more than 1500 years before Christ; that Moses wished to protect his people from Idols and Idololatry which was practised and prevailed in that part of the world, where they, the Jewish people came to live after their deliverance from the bondage of the Pharaohs. They were the only Nation, which believed in one God, they believed in the living God revealed to them in various ways from Abraham, their forefather, up to Moses, to whom God revealed himself and gave the Ten Commandments.

Now, after the coming of Christ, we worship the Triune God, Who was revealed in the person of Christ, the Son of God, Who became Man. He willingly accepted human nature, human flesh, to save Man. So, when we paint the icon of the image of Christ, we paint a real person, we paint and proclaim His humanity. We don't paint something which doesn't exist. The same applies when we paint a holy person, man or woman; we paint real persons, who offered a witness in their lives and their spiritual struggles, to the message of the Gospel. They are living witnesses of their faith and followers of Him who left for us an abiding example to imitate.

Unfortunately, the Iconoclasts and their followers, up to this day, confuse these things. They insist on calling us Idololaters, forgetting, or refusing to recognise that when we paint Christ, we declare His humanity, we remind ourselves that Christ is one of us as St Paul says in the letter to the Hebrews: "ch. B, 13-18). The importance of the Holy Images is unique. It is not only an object for veneration and honour, it is also an open book, which is read so easily by the faithful in their spiritual exercise to approach and understand and know better the mystery of our salvation, which "has been known to us in these days". As we try to learn about our faith, we need always to see, to touch, to read, to hear, to worship and share in the life and the world of Christ, being a man, and His friends who dedicated themselves and in many ways offered sacrifice for His glory, for His sake, for His love.

The role of Iconography in the orthodox Church is theological, apocalyptic, dogmatic, didactic and it is interwoven and in some way existentially connected with Salvation and its spiritual future. The Holy Icons manifest a celestial world which has an eschatological character. In a way expressing the Beauty and Holiness of the Divine. On the other hand, the Church, the ark treasuring and safeguarding the message of Christ in our planet, in the whole Creation, always protected and respected the activities of Man: the arts, music, science, education, painting, poetry, architecture and all these important sacred functions which distinguish Man from the rest of the living world. Not only do we respect them but we also use them for the Glory of the living God. He inspires us to do such wonderful things which help us to see and approach the unseen and the unapproachable. We are educated in the Mystery of Divinity and the world God created and entrusted to us. It seems that the Iconoclasts were, in some way people, who were against progress. They assumed, as some fanatical Christians and other religious groups, do, that artistic activities are against God. They stick to the

letter of the Law of God and not to the spirit of the Word. The Iconophiles, supported progress and in that way not only did they support the tradition of the Church, but they opened a new window promoting the redemptive work of Christ.

Christ being Himself the Logos, the Word of God who created the Cosmos, adorned the Creation with all that we see and do not see; with God's Grace, we enjoy then and share the beauty of the world with Him and all the other creatures. For this reason we must protect the Creation, everything created by Him, visible and invisible. In some way, Man is the priest who celebrates the Eucharist and prays always for the sanctification of the whole world. He also invites all Humanity to praise the Triune God, Father, Son and Holy Spirit, who in the last times was revealed through His Son, who created the world. In addition, Iconography is the art of praising our Lord, who sanctifies us all with His Humanity; it is a continuous unsleeping glory and hymn which glorifies His name, it teaches Man the mystery of our Salvation and it reminds us of His Providence and Mercy, sending down to earth His only and beloved Son to preach the good news, that is His love and concern for us all.

The struggle for the position and the importance of the Holy Icons in the Service of the Church it was a spiritual movement which tormented the Great Church of Constantinople and the whole Byzantine Empire for many years. It was a movement which was an existential event of Byzantine Christianity, and as such must be seen; for this reason it continues to be studied by theologians, historians, artists and students of Byzantine Civilisation. It remains a spiritual event of immense importance and influence.

To this day, no conclusive answer has been given regarding its cause and the factors which have created it. But whatever its origin, the result of the victory of the Iconophiles and the triumph of the Holy Icons and their use in the life of the Church, was the creation of a unique art, which enriched humanity with work which we continue to admire and study. It is a real sacred art which endures and survives all changes and ephemeral fashions up to this day. This sacred art offers to many joy, peace, inspiration, education and uplifting to the world of God in such a way as to fulfil its spiritual diversity and help us to ascend to the Heavens. The feast of Orthodoxy is also a blessed commemoration of those who fought for the Holy Icons, who died for the Holy Icons, who wrote in the defence of the Holy Icons and those who painted the Holy Icons, of students of this unique art, and of all those millions and millions of faithful who see in the Holy Icons a blessing, a way to feel the presence of the Triune God and the lives of Our Lady, of the Holy Martyrs and of the Saints who have been worthy to serve the cause of the Gospel of our Salvation for the Glory of the Incarnate Son of God and His Rising in Glory from the Dead.

In the Service of the feast of Orthodoxy, (the feast of the Victory of the Church, the feast of the Holy Images), we read among other hymns, the following: "The Church today rejoices, because of you loving Lord, who are the Bridegroom and its Creator. You have redeemed the Church from the deception of Idols, You have redeemed us with your blood. And now, we glorify and praise You in manifold ways". The hymnographer declares: "By nature beyond description in your divine being, you became flesh, O Master.. in the last times, making possible your depiction: for by taking on flesh you took on all its distinctive properties. Therefore, we are able to depict your outward likeness and to be raised to your love by fitting veneration of it: we draw the grace of healing from it, following the divine traditions given by the Apostles".

So, today we celebrate not a victory in human

terms, we celebrate an event which played an important and unique role in our faith and the advancement of spirituality of Humanity for almost the last 2000 years. And its influence continues inexorably to the present day. The spirit of the Service of the Day of Orthodoxy is a spirit of celestial proclamation of hope and trust in God; it is joy for the renewal of the Church and its teaching after so many sacrifices and struggles: In that triumphant way the hymnographer writes: "As a most precious adornment did the Church of Christ receive the triumphant restoration of the holy and venerable icons of Christ the Saviour, of the Mother of God and of all the Saints. Rejoicing and glorified by their grace she can now drive away the horde of heretics and joyfully glorify the God who loves mankind, who for her sake voluntarily endured the passion".

Concluding this short sermon on this Holy feast of Orthodoxy and having celebrated the traditional Holy Orthodox Vespers let us repeat with our Holy Fathers of the Seventh Ecumenical Council the following words:

"For those who sanctify their lips through speech, those who hear the word, for those who know and preach, for those who in the same way sanctify the eyes that see the venerable Icons, as their minds are also lifted up in order to know God, in the same way as with the sacred churches, and the consecrated vessels, and the other treasures. Memory eternal.

The Prophets as they saw, the Apostles as they taught, the Church as she received, the Teachers as they decreed, the Oekoumene as she has agreed, grace as it shone, truth as it has been proven, the lie as it has been dismissed, wisdom as it has spoken frankly, Christ as He was rewarded; thus we think, thus we speak, thus we preach Christ our true God, and His Saints we honour in words, in writings, in thoughts, in offerings, in Churches, in Icons, on the one hand worshipping Him as God and Master, and revering Him, while, on the other hand, we honour and bestow due reverence on those the true servants of the same Master".

To Christ, our Lord who became Man and brought to Humanity the good News and gave us the spirit of sanctification and salvation; to the Risen Christ who glorifies us all with His victory over the Powers of Darkness and Idolatry; To Christ who guided and enlightened our forefathers to make the Holy Icons for His Glory and our spiritual and intellectual education and knowledge of His Holy Name, to Him belongs all Glory and worship and honour now and for ever and unto the ages and ages. Amen.

His Eminence Archbishop Gregorios at the Greek Orthodox Church of The Three Hierarchs, Leeds, 31st January 1999. From right to left, Father Soterios Charalambous, Archim. Ephrem Lash, the Archbishop, Archim. Sofronios Papadopoulos and Deacon Thomas Artemi.

ECUMENISM - HOPE OR FAILURE?

by Protopresbyter Columba Flegg, St Andrew's Greek Orthodox Church, Edinburgh

INTRODUCTION

Ecumenism is currently under the spotlight for two reasons: first that the World Council of Churches is shortly to meet in Harare to celebrate its fifty years of formal existence, and secondly that there is a current Orthodox crisis over continuing membership. Some Orthodox Churches have already withdrawn (e.g. Jerusalem, Georgia), others are considering withdrawal (e.g. Russia, Serbia, Bulgaria). The General Secretary of the WCC, the Revd Conrad Reiser, visited Russia in February in an attempt to persuade the Russian Church to retain its membership, and as a result the Russians agreed to be represented at Harare but would include no Bishops in their delegation. That there is serious concern in the WCC about possible Orthodox withdrawal is indicated by a statement of the General Secretary that "without the Orthodox, there is no WCC".

HISTORY

The Orthodox have long played a significant role in the WCC, though membership has not been without its difficulties. It is not generally recalled that the Ecumenical Patriarch sent out encyclical letters to Orthodox Churches in 1902 and 1904 on the subject of relations with other Christian bodies. A further encyclical was sent to the leaders of all mainstream Christian Churches in 1920 stressing the need for the "rekindling of love", rapprochement, and fellowship amongst all Christians and proposing that a "League of Churches" be set up in parallel to the political League of Nations.

Before the present WCC was formally set up, ecumenical commissions (with some Orthodox participation) on "Life and Work" and "Faith and Order" were convened in Stockholm in 1925 and Lausanne in 1927 respectively. There were further meetings in Oxford and Edinburgh (1937) and in Utrecht (1938), and it was at the latter that a provisional WCC organization was agreed, this being essentially a combination of the two existing commissions. After the 1939-45 war, the WCC was formally constituted at Amsterdam in 1948 though only three Orthodox Churches were represented. However, at an interorthodox conference in Moscow later in 1948, the aims of the WCC were stated as being "incompatible with Orthodoxy".

By the 1956 Evanston assembly there were six Orthodox Churches participating, and twelve at New Delhi (including the Russian Church) in 1961. Orthodox participation subsequently fluctuated, the Ecumenical Patriarch always being represented and sending supportive messages to Amsterdam and to the twenty fifth anniversary assembly in 1973. By 1978 the then General Secretary, Dr Philip Potter, claimed that all autocephalous Orthodox Churches were members, though this was a somewhat optimistic statement. Over the twenty years 1978-1998 there have been sporadic Orthodox expressions of difficulties, especially over the voting arrangements which have an automatic built-in Protestant majority. By 1998, Orthodox dissatisfaction with the WCC reached crisis-point, and resulted in an inter-Orthodox consultation at Thessaloniki

from 24th April to 4th May. Four things were decided there: first, that Orthodox witness at the WCC is important; secondly, that Orthodox objections should be formally presented to the Harare assembly; thirdly, that Orthodox at Harare would neither vote nor take part in ecumenical worship; and fourthly, that Orthodox who declare ecumenism to be a heresy deserve condemnation. Further, the representative of the Ecumenical Patriarchate declared that mutual coexistence and collaboration are a moral obligation for the Orthodox.

IMMEDIATE PROBLEMS

The immediate Orthodox problems with the WCC can be summarised as follows:

1. The continuing built-in Protestant voting majority;
2. A retreat from Trinitarian emphasis first evident at Toronto (1950) and again at New Delhi (1961);
3. A shift from God to man (i.e. from theology to anthropology);
4. Incursive feminism as evidenced by "inclusive language" and the ready acceptance of female priests;
5. A gradual triumph of secularism and "contextual theology" from Montreal (1963) onwards.
6. The introduction of pagan elements in worship at Vancouver (1983) and Canberra (1991);
7. Increasing inter-faith syncretism accepting Christianity as just one faith among many;
8. Failure to condemn proselytism in former communist countries.
9. Lack of any eschatological perspective;
10. The separation of diaconia from Eucharist.

In respect of the last of the above, it was noted by the Orthodox that one of the preparatory passages of study for Harare was John 12:1-20, and stressed that it was important for Christ's washing of his disciples' feet to be seen in the context of St John's eucharistic theology.

CONTINUING PROBLEMS

There are other and continuing problems with Orthodox WCC involvement. The very word "Churches" in the title of the organization raises an ecclesiological problem, for in the Symbol of Faith we declare our belief in "ONE Holy, Catholic and Apostolic Church". The so-called "branch theory" of the Church is widely held in WCC circles, and is especially popular with the Anglicans who in the past have tended to see the Church as divided into various episcopal 'branches'. The implication is that Christian unity can be restored by putting all the various branches together-a concept clearly contrary to Orthodox ecclesiology. The true eschatological aim of unity in Christ has been displaced by a goal of "institutional unity".

There is a lack of desire for, and hence progress in acceptance of the fullness of the Apostolic faith of the "undivided Church", and a strong emphasis on "relativism" (i.e. a so-called unity without a common faith) and "minimalism" (i.e. acceptance of only those things commonly acceptable to all members). It is clear that

Church representatives come with their own agendas, which are mutually incompatible: the Protestants want doctrinal pluralism and united social action in the world; the Roman Catholics (who are not full members) want submission to the Pope; and the Orthodox want conversion of all Christians to the fullness of truth (of which the Orthodox Church is the custodian). There is thus little evidence of willingness to transcend confessional boundaries, the emphasis on confessionalism being the result of a rejection of sacramentalism.

Development of the spiritual life of the Church tends to be identified with change - yet "Jesus Christ is the same yesterday, today, and tomorrow" (Hebrews 13:8). A major pressure always having to be resisted by the Orthodox is the demand for "intercommunion" without agreement on faith. The practical and mystical life of the Church are separated, and freedom is perceived only in terms of socio-political activity rather than in the rejection of worldly claims.

ORTHODOX ECCLESIOLOGY

It has already been noted that the Creed demands acceptance of the concept of "one Church". For the Orthodox, the Church is first and foremost the "Body of Christ". It is thus a divine organism and a kenotic image of the Trinity, not a society of believers. It is an eschatological community instituted by Christ (who reveals the Father) in the context of the Eucharist and pneumatically empowered. The reference point of the Church is eschatological: its role is to manifest the Kingdom to the world by means of its pneumatological eucharistic life, not by confessionalism. Its members do not seek "personal salvation" but deification in the life of the Trinity, for "God became man in order that man might become God". They do not look to worldly utopias but to cosmic transformation. In the Eucharist Creation is offered back to the Creator: the Eucharist is thus a present communal participation in Christ reflecting the Kingdom to come, not an act of personal devotion. The local Christian community gathered about its Bishop in Eucharist manifests the fullness of the Church to the world.

PARTICIPATION BY ECONOMY

The Orthodox participate in the WCC as an act of love and witness to the truth, but the great Fr Georges Florovsky reminded us that we Orthodox "must not turn love against the truth in the name of the ecumenical movement" and that we "come to bear witness not to betray our faith". The Apostolic canons forbid prayer with (but not for) the heterodox as do many of the Fathers (e.g. Saints Anthony, Athanasios, and Ephrem the Syrian) - and note especially Titus 3:9-11 and 1 John 2:19). More recently, warnings about possible dangers of ecumenical activity have been declared by St Evgenios of Kherson (18th century), St Nektarios (19th-20th century), and the great Serbian spiritual writer Justin Popovich (20th century), who wrote "ecumenism is the pseudo-Christianity of the West".

Orthodox participation in the WCC is thus an act of economy, that is, an action where spiritual considerations demand a relaxation of strict canonical rules, though without creating or implying any precedent. Such participation is, however, not without risk for Orthodoxy itself, since there is always the danger of infection by Western ideas diminishing the fullness of Orthodox witness. Indeed, ecumenical gestures can cause division within Orthodoxy itself, as witnessed, for example, by the introduction of the New Calendar in 1924.

CONCLUSION

Clearly, the ecumenical movement has arrived at a serious state of crisis, the present WCC General Secretary having recently admitted that "attempts to reach unity are at a standstill". There is inability even to agree on what is the chief goal of the WCC, that is, what precisely is meant by "Christian unity".

The failure is not, however, a total one. Orthodox influence within the WCC is manifest in many of its publications, not least in the fundamental work "Baptism, Eucharist, and Ministry" (1982). There is hope provided that the WCC is prepared to change both its structure and orientation, and to acknowledge that non-doctrinal ecumenism is unacceptable.

There is a need for a theological commission to transform the WCC into a forum of Christians - Protestants, Orthodox, and fully participating Roman Catholics - who are all prepared to seek the truth through convergence and consensus. It is necessary to get behind all confessions (e.g. the Augsburg Confession, Calvin's "Institutes", and Vatican II) to Scripture and the Tradition of the undivided Church. The WCC must work within an eschatological and not a worldly context. It is only if there is clear and definite progress in all these directions that the orthodox can continue to participate unreservedly.

(The substance of a lecture delivered in St Andrews University in November 1998 by Protopresbyter Columba Flegg under the auspices of the Fellowship of St Andrew. Fr Columba is Orthodox representative on ACTS - Action of Churches Together in Scotland).

Pupils and teachers of the Greek Orthodox School in Nottingham.

ΕΠΑΦΕΣ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

- Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία του Μ. Βασιλείου στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Το απόγευμα ευλόγησε την Κοπή της Βασιλόπιττας της Ελληνικής Κυπριακής Αδελφότητας.
- Το πρωΐ τον επισκέφθηκε ο Αρχιμ. Θεοδώρος Πολυμωγόπουλος.
- Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Cardiff όπου φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα και στη συνέχεια τέλεσε τη βάπτιση ξεσάλερων του Γεωγύρη Κατζή και της Γεωργίας Γεωργάκη.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Πρωτοπ. Κωνσταντίνος Ημιόπουλος, ο Αιδερ. Greg. Palamas Carpenter, με τον οποίο παρεκάθησε σε γεύμα, η κα Σόνια Κούλια, και οι Σωτήρης και Μαρία Λιασή μετά της κόρης τους Χριστιανάς.
- Το πρωΐ τέλεσε την Ακολούθια των Ωρών και τη Θεία Λειτουργία στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Στη συνέχεια τον επισκέφθηκαν ο Brian Butler και οι κ.κ. Μιτιληναίος και Ν. Σαρδελλής.
- Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Ιερό Ναό Αγίου Ιωάννου Βαπτιστή και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Αρχιμ. Νικόλαος Σεργάκης και ο κ. Κώστας Πασσάλης με τον οποίο παρεκάθησε σε γεύμα στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο.
- Τέλεσε Θεία Λειτουργία και στη συνέχεια τον Αγιασμό των Υδάτων στην Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα της πόλεως Margate και αργότερα φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα.
- Το πρωΐ ευλόγησε την Κοπή της Βασιλόπιττας του Ελληνικού Κολλεγίου. Το βράδυ παρέστη σε δεξιώση που οργάνωσε το Three Faiths Forum και στη συνέχεια στην ομιλία του Prof. Akbar Ahmed στους χώρους της Φιλελέυθερης Εβραϊκής Συναγύρης.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Χάρης Σοφοκλείδης και η κα Καλλιόπη Καβουνίδη. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο στην οικία της Λαίδης Μαρίνας Μαρίκης.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Αναστάσιος Δαραφάς και ο κ. Νίκος Χάρης, Πρόεδρος της Κοινότητος Cambridge.
- Το βράδυ παρέστη στην παρούσιαση του βιβλίου «Ελλάδα» των Θάνου Βερέμη και Μάρχου Δραγούμη στους χώρους του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Επίσκοπος Salama της Εκκλησίας της Αιθιοπίας στο Ηνωμένο Βασίλειο, και το ζεύγος William Downes μαζί με άλλα Μέλη της υπό διοργάνωσην Κοινότητας Sutton και Cheam.
- Το βράδυ ευλόγησε την Κοπή της Βασιλόπιττας της Ε.Ο.Σ.Ε.Κ.Α. στους χώρους του κτιρίου της Ομοσπονδίας.
- Τέλεσε Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Μαρίας Μαγδαληνής και στη συνέχεια τον Αγιασμό των Υδάτων στην Ορθόδοξη Κοινότητα της πόλεως Leonards-on-Sea, Hastings, και αργότερα φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα.
- Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Ιερό Ναό Αγίου Αθανασίου και Κλήμεντος στην πόλη του Cambridge και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από το ζεύγος Αντωνίου Πολύβιου. Το βράδυ παρέστη στην αποχαιρετιστήρια δέξιωσην που παρέθεσε ο Πρόεδρος της Ελλάδος σε Ανδρίνιον κ. Βασίλειος Ζαφειρόπουλος προς τιμήν του αποχωρώντος Πρόεδρους Συμβουλίου της Πρεσβείας κ. Ν. Σπινέλλη.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά η κα. Σούζη Κωνσταντίνου με την οποία παρεκάθησε σε γεύμα στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο, ο κ. Πολύβιος Πολύβιου, Προϊστάμενος της Κυπριακής Εκπαιδευτικής Αποστολής, και η κα. Βικτωρία Σολωμονίδην, Πολιτιστικός Ακόλουθος της Πρεσβείας της Ελλάδος εν Λονδίνῳ. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο μετά την ζεύγους Ακη Ιωαννίδη.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Αρχιμ. Νεκτάριος Μουράς, και ο κ. Γεώργιος Ρετούνης, Σύμβουλος Εκπαίδευσης της Πρεσβείας της Ελλάδος εν Λονδίνων μετά της κας Ελένης Δάρτοι. Το βράδυ παρακολούθησε Επιειρύν στο Παρεκκλήσιο του Παλατίου των Lambeth και κατόπιν παρέστη στη δεξιώση που ακολούθησε. Αργότερα προηόρευσε συνεδρίας του Trust της Κοινότητος Τιμίου Σταυρού και Αρχαγγέλου Μιχαήλ Hendon στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο.
- Το πρωΐ τέλεσε νεκρωσύμων Ακολούθια για τον Χριστόφορο Βανέζη στον Καθεδρικό Ναό Κομητών Παναγίας Β. Λονδίνου. Το μεσημέρι παρέθεσε γεύμα προς τιμήν της Καθηγήτριας Ιουλιανής Χουσούσιου στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο. Στη συνέχεια τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Μητροπολίτης του Ελούνια Leon από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Φιλαδέλφιας μετά του Canon David Knight, και ο Κώστας Χατζηπατέρας.
- Τον επισκέφθηκε ο κ. Σάββας Χατζηκυράκου. Στη συνέχεια παρεκάθησε σε γεύμα μετά του ζεύγους Ιωάννου Αδάμ. Χατζηπατέρα, και της κας Χρυσάνθης Πατέρα σε ξενοδοχείο του Λονδίνου. Το απόγευμα τον επισκέφθηκε ο Rev. John Lovejoy. Το βράδυ παρέστη σε ετήσιο Δείπνο της Byton Society στην Βουλή των Λόρδων.
- Τον επισκέφθηκε ο Καθηγήτης Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ηλίας Οικονόμου. Το βράδυ παρέστη στο Δείπνο που παρέθεσε ο Σύνδεσμος Ελλήνοφθρόδων Κοινότητων Μεγ. Βρετανίας προς τιμήν των Ονομαστηρίων του (25/1) σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου.
- Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου, σηματοδοτώντας την έναρξη των Εκδηλώσεων για τους Εορτασμούς των Ελληνικών και Χριστιανικών Γραμμάτων και των Τριών Ιεραρχών. Το απόγευμα προηόρευσε συνεδρίας του Trust της Κοινότητος Τιμίου Σταυρού και Αρχαγγέλου Μιχαήλ Hendon. Το βράδυ παρακολούθησε την ομιλία του Καθηγητού κ. Ηλία Οικονόμου, επίσημου προσκελλημένου της

- Αρχιεπισκοπής για τους προαναφερθέντες εορτασμούς, με θέμα: «Οι Διαχρονικών Αρχών Διδάσκαλοι» στους χώρους του Ιερού Ναού Αγίου Παντελεήμονος Hartw. B.D. Λονδίνου.
- Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία με την ευκαρία της κυριώνυμης ημέρας του Αγίου Γρηγορίου Θεολόγου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια δέχθηκε το Ποιμανικό που προσήλθε για να του ευχηθεί για την ονομαστική του εορτή στους χώρους της Αρχιεπισκοπής.
- Το πρωΐ παρακολούθησε την ομιλία του Καθηγητού κ. Η. Οικονόμου με θέμα: «Η Πνευματική και Γεωγραφική Απεραντούση της Ορθοδόξου Ιεραπόντης» στους χώρους του Καθεδρικού Ναού Παναγίας Νοτίου Λονδίνου και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα. Το βράδυ, στα πλαίσια των Εορτασμών των Ελληνικών Γραμμάτων, παρακολούθησε συναυλία Βιζαντίνης Μουσικής της Σχολής Βιζαντίνης Μουσικής της Αρχιεπισκοπής, την ομιλία του κ. Η. Μιχάλη Παπαδόπουλου που ακολούθησε, και παρέστη στα εγκαίνια Έκθεσης Αγιογραφίας, στους χώρους του Ελληνικού Κέντρου Λονδίνου.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Ν. Ιακωβίδης, Μέλη της Κοινότητος Αγίων Αντωνίου και Ιωάννου Προδρόμου περιοχής Caledonian, και ο κ. Χρ. Χαραλάμπους. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο στην οικία του κ. Ν. Σ. Λαμπού.
- Το πρωΐ τον επισκέφθηκε διαδοχικά ο κ. Ν. Ιακωβίδης, Μέλη της Κοινότητος Αγίων Αντωνίου και Ιωάννου Προδρόμου περιοχής Caledonian, και ο κ. Χρ. Χαραλάμπους. Το βράδυ παρακολούθησε την ομιλία του Καθηγητού κ. Η. Οικονόμου με θέμα: «Η Ορθόδοξη Γιαπωνέσική», στους χώρους του ιδίου Ναού.
- Τέλεσε Μέγα Εσπερινό στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου, στη συνέχεια παρακολούθησε την ομιλία του Καθηγητού κ. Η. Οικονόμου με θέμα: «Η Οικουμενικότητα των Τριών Ιεραρχών την Εποχή της Παγκομιστοήσεως» και παρέστη στη δεξιώση που ακολούθησε στην Κύπρη του Ναού.
- Τέλεσε Εσπερινό στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου, στη συνέχεια παρακολούθησε την ομιλία του Καθηγητού κ. Η. Οικονόμου με θέμα: «Η Ιδρυση του Ναού των Αγίων Πάντων Λονδίνου και η Απαρχή της Νέας Δομής της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας» και τέλος παρέστη στη δεξιώση που ακολούθησε.
- Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Ιερό Ναό Τριών Ιεραρχών Leeds και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

- Τέλεσε Εσπερινό στον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου Edmonton και στη συνέχεια τα επίσημα εγκαίνια της εκεί Κοινοτικής Βιβλιοθήκης.
- Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Καθεδρικό Ναό Παναγίας Β. Λονδίνου και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από την εκεί Κοινότητα. Αργότερος τον επισκέφθηκε ο κ. Ν. Κοτζιαμάνης. Το απόγευμα παρακολούθησε στον ίδιο χώρο, την ομιλία του Dr Leslie Beaumont στα πλαίσια της επίσημης συνεδρίας των Χορηγών της Βρετανικής Σχολής Αθηνών, στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου. Το βράδυ μετέβη στην Εργασία της Ορχήσης που ακολούθησε σε πολεμική μουσική από την Oxford Philomusica υπό την διεύθυνση του Δρος Μάριου Παπαδόπουλου.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Robert Digham, και οι κ.κ. Μιχάλης Ατταλίδης, Υπατής Αρμοστής της Κύπρου στο Ηνωμένο Βασίλειο, Γ. Χριστοφίδης, Πρόεδρος της Τραπέζης Κύπρου (H.B.) και ο κ. Χάρης Σοφοκλείδης, Πρόεδρος της Εθνικής Ομοσπονδίας Ελλήνων Κυπρίων Αγγλίας.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι κ.κ. Γεράσιμος και Ιωσήφ Κλαουδάτος.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι κ.κ. Αριστάρχος και η κ. κ. Αγγελική Ζεργίκη, Καθηγήτρια Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Το βράδυ ευλόγησε την Κοπή της Βασιλόπιττας του Συλλόγου Ελλήνων Φοιτητών Λονδίνου (Σ.Ε.Φ.Λ.) στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου.
- Το μεσημέρι παρεκάθησε σε γεύμα μετά της κας Αγγελικής και του νιού αυτής κ. Νικολάου Ζεργίκη, στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο.
- Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίας Αικατερίνης Barnet Β. Λονδίνου και στη συνέχεια παρακολούθησε τις εργασίες του Εκπαιδευτικού Σεμιναρίου στην Καθηγήτρια Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Το βράδυ ευλόγησε την Κοπή της Βασιλόπιττας του Συλλόγου Ελλήνων Φοιτητών Λονδίνου (Σ.Ε.Φ.Λ.) στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου.
- Το μεσημέρι παρεκάθησε σε γεύμα μετά της κας Αγγελικής και του νιού αυτής κ. Νικολάου Ζεργίκη, στον Αρχιεπισκοπικό Οίκο.
- Τέλεσε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίας Αικατερίνης Barnet Β. Λονδίνου και στη συνέχεια συνεδρίαση Σχολείου στο Νότιο Λονδίνο. Στη συνέχεια τέλεσε νεκρωσύμων ακολούθως για τη Μητρή Κωνσταντίνου στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Το βράδυ παρέστη στην απονομή του Rotary International Award στον Sir Sigmund Sternberg στην Αμερικανική Πρεσβεία του Λονδίνου.
- Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά η κα. Παναγώτα Γεωργίου και ο κ. Φ. Ζάρκος.
- Το πρωΐ επισκέφθηκε τον Υφυπουργό Παιδείας της Μ. Βρετανίας κ. Charles Clarke σχετικά με την ίδρυση του πρώτου Ομολογιακού Ελληνοαγγλικού Δημοτικού Σχολείου στο Νότιο Λονδίνο. Στη συνέχεια τέλεσε νεκρωσύμων ακολούθως για τη Μητρή Κωνσταντίνου στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Το βράδυ παρέστη στην απονομή του Rotary International Award στον Sir Sigmund Sternberg στην Αμερικανική Πρεσβεία του Λονδίνου.
- Το πρωΐ τον επισκέφθηκαν ο Θεοφίλ. Επίκοπος Διοικείας κ. Κάλλιτος, μετά τον Αρχιμ. Κυριλλόν Jenner. Το μεσημέρι παρεκάθησε σε γεύμα μετά των κ.κ. Παύλου Χρήστου και Κύπρου Νίκολα. Αργότερα τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Τίτος Χριστοδούλου και ο κ. Κυριάκος Χαραλάμπους, τουν

Υπουργείου Παιδείας Κύπρου, μετά του κ. Ανδρέα Δαμανού.

11. Το πρωΐ μετέβη στις πόλεις Preston και Wigan όπου συναντήθηκε με Μέλη των Κοινοτήτων. Φιλοξενήθηκε δε από το ζεύγος Gregory Baker, Προέδρου της Κοινότητος Wigan.

12. Το απόγευμα επέστρεψε στο Λονδίνο όπου στη συνέχεια των επισκέψεων ο κ. Σωτήρης Τριχάς.

13. Το πρωΐ τον επισκέφθηκε ο κ. Μανώλης Χριστοφίδης, Προεδρικός Επίτροπος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Υπεύθυνος για θέματα Αποδήμων Κυπρίων, μετά το Γενικό Προξένον της Κύπρου στο Ηνωμένο Βασίλειο, κ. Πανίκου Κυριάκου. Το βράδυ παρέστη στην Κοινωνική Εκδήλωση που οργάνωσε η Εθνική Κυπριακή Ομοσπονδία Ελλήνων Κυπρίων Μ. Βρετανίας παρουσία του κ. Μανώλη Χριστοφίδη, σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου.

14. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίου Χαραλάμπους Luton και στη συνέχεια φιλοξενήθηκε από την εκεί κοινότητα. Επιστρέψας στο Λονδίνο, εύλογας τους αφοράντες του Θεοφάνους Θεοφάνους και της Ελένας Σαββίδη και στη συνέχεια παρέστη στην Ετήσια Κοινωνική Εκδήλωση του Συνδέσμου Αγίου Θεοδώρου Καρφασίας (H.B.) στο B. Λονδίνο.

15. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Revd. Colin Honeys και ο Σεβασμ. Αρχιεπίσκοπος Iosif της Ρουμανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας συνοδευόμενος υπό τον Revd. Silviu-Petre Pufelat.

16. Το μεσημέρι μίλησε στην Rotaflavian Λέσχη της περιοχής Paddington και στη συνέχεια παρεκάθησε σε γεύμα μετά του ζεύγους Μιχάλη Σιάτη και των λοιπών μελών του Rotaflavian Ομίλου. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο μετά του ζεύγους Ελένης και Ανδρέα Φώτη στην οικία τους στο Ανάτ. Λονδίνο.

17. Το μεσημέρι παρεκάθησε σε γεύμα μετά των κ.κ. Θεοδώρου Φράγκου και Σ. Καραγάνην. Το βράδυ παρέστη σε διάλεξη αναφορικά με τις «Χριστιανικές και Ιουναϊκές σχέσεις σε μια Κοσμική Εποχή», που διοργάνωσε το Ινστιτούτο για Jewish Policy Research στο Λονδίνο.

18. Τον επισκέφθηκε η Επιτροπή Συστάσεως του Ιερατικού Συνδέσμου Κληρικών «Ο Άγιος Αθανάσιος» αποτελουμένη από τον Πρωτοπρεσβ. Γεώργιο Σούλι, και τους Οικονόμους Αναστάσιο Σαλαπάτα και Ιωνή Παπαϊούνα. Το απόγευμα τον επισκέφθηκε ο π. Χρήστος Χρηστάκης. Αργότερα παρακολούθησε την οικία του κ. Σπύρου Κυπριανού που διοργάνωσε το παρόντημα του ΔΗ.ΚΟ., στο B. Λονδίνο.

19. Τον επισκέφθηκε ο κ. Χάρης Σοφοκλείδης, Πρόεδρος της Εθνικής Ομοσπονδίας Ελλήνων Κυπρίων M. Βρετανίας. Το μεσημέρι παρέθεσε γεύμα στους Βοηθούς του Επισκόπους και στη συνέχεια προτέρευσε συνέδεσμος τους. Αργότερα τον επισκέφθηκαν οι κ.κ. Παναγιώτης Γαριβαδίνος, Γεώργιος Κωνσταντίνου, Dr Beatrix Winek, και η Ms Deborah Goodhart αναφορικά με την δημιουργία Μονάδας Μεσογειακής Αναμίας στο Νοοσοκομείο Whittington του Λονδίνου. Επειδή τέλεσε Τριμάστιο στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το βράδυ συναντήθηκε μετά των κωνίων N.Χατζηπατέρα και Στιγ. Πολέμη για θέματα της Κοινότητος Τιμίου Σταυρού Hendon, στον Αρχιεπισκοπικό Όικο.

20. Τέλεσε την Ακολουθία του Ψυχοσαββάτου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το βράδυ παρέστη στην Τιμπάκη βραδά που οργάνωσε το Academy Social Club προς τιμήν του Προέδρου του κ. Χαρίλαου Κιτρομηλίδη, στον οποίον απένειπε το Σταυρό της 75ετηρίδος της

Αρχιεπισκοπής, σε Κεντρικό Ξενοδοχείο του Λονδίνου.

21. Το πρωΐ τον επισκέφθηκαν ο Υψηλούργος Εξώτερικών της Ελλάδος κ. Γεργόγρης Νιώτης μετά της κας Κωνσταντίνας Αθανασιάδου, Συμβούλου της Ελληνικής Προεδρίας στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αργότερα, τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίων Βασιλείου, Ραφήνα, Νικολάου και Ειρήνης, Sutton, και στη συνέχεια ευλόγησε τη βάπτιση του Αντώνιου, υιού των Χριστού και Ιωάννας Κλάκωνα στον ίδιο Ναό. Το βράδυ παρέστη στην Ετήσια Κοινωνική Εκδήλωση που διοργάνωσε ο Σύλλογος Αγώνου (H.B.) στο Κυπριακό Κοινοτικό Κέντρο, στο B. Λονδίνο.

22. Τέλεσε την Ακολουθία των Μεγάλων Ωρών στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το απόγευμα τέλεσε την Ακολουθία του Μεγάλου Αποδέπτου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής.

23. Τέλεσε πρωινή Ακολουθία στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το απόγευμα μετέβη στην πόλη του Cardiff, όπου προήδρευσε συνάντησης των Επιτρόπων της εκεί Κοινότητος.

24. Το πρωΐ τέλεσε Προηγμένη Θεία Λειτουργία στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Στη συνέχεια των επισκέψεων διαδοχικά ο κ. K. Εναγγέλου, ο Διάκονος Ανθώνιος Παπανδρέου, η Δρ. Ελλή Παπαφώτη και ο Επίτιμος Πρόεδρος της Ελλάδος στο Birmingham κ. Χριστόφορος Φιλιππίδης. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο μετά της κας Μαρίνας Καλόγρηου στον Αρχιεπισκοπικό Όικο.

25. Τον επισκέφθηκαν ο κ.κ. Νίκος Παπαγιργούσης, Πρόεδρος της ΠΟΕΔ Κύπρου, Ιωάννης Κουνούπης, Αντιπρόεδρος, Αλέκος Κουράτος, Γεν. Γραμματέας, και Χάρος Χαραλάμπους, Γεν. Ταμίας της ίδιας Οργανώσεως. Στη συνέχεια τέλεσε τη νεκρώσιμη ακολουθία για τον Παναγιώτη Παρασκευά στον Ιερό Ναό Αγίου Παντελεήμονας, Hatton. Αργότερα τον επισκέφθηκε η κα Σουζάνα Υδραιού. Το βράδυ τέλεσε την Ακολουθία του Μεγάλου Αποδέπτου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής.

26. Τέλεσε τη νεκρώσιμη ακολουθία για τον Ανδρέα Φραγκούλη στον Ιερό Ναό Αγίου Παπτού Αποστόλου Herts. Στη συνέχεια τον επισκέφθηκαν διαδοχικά η δεσποινίς Στράτη Υψηλάντη και η κα Πία Ζαφειροπούλου. Αργότερα τέλεσε τους Α' Χαριετιμούς στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Kingston. Το βράδυ παρεκάθησε σε δείπνο στην οικία του κ. Σάββα Καραγάνην.

27. Παρακολούθησε ομιλία και στη συνέχεια παράσταση προς τιμήν του γνωστού Κύπριου Ποιητήρα Χριστοφόρου Παλάσιου που διοργάνωσε η Λαϊκή Ένωση Λογοτεχνών Αγγλίας σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Αντύγων M.B. παρονόμια του Υπουργού Οικονομικών της Κύπρου κ. Χριστ. Χριστοδούλου, στο B. Λονδίνο.

28. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Σοφίας Λονδίνου και στη συνέχεια επιμνημόσυνη δέηση για τον εκλιπόντα Επίσκοπο Μιλτόπολεως Τιμόθεο. Το απόγευμα τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο κ. Γιάννης και η κα Αθανασία Χαννίδη, και ο κ. Σπύρος Διάμεσης του υπουργείου Παιδείας της Ελλάδος. Αργότερα χοροστάτησε στον καθιερωμένο Πανορθόδοξο Εστερίν που ετελέσθη στη Σερβική Εκκλησία του Αγίου Σάββα όπου και εκήνυξε με την ευκαιρία της Κυριακής της Ορθοδοξίας.

JANUARY
Kavouridou. In the evening, he was entertained to supper by the Lady Marina Marks.

13. During the day, he received Anastasios Dararas and Nikos Harris (Chairman of the Greek Orthodox Community in Cambridge).

14. In the evening, he was present at the presentation of Thanos Veremis and Markos Dragoumis' book entitled "Greece" that was held at the Foundation for Hellenic Culture.

15. During the day, he received Abba Salama (the newly-appointed Archbishop of the Ethiopian Church in the United Kingdom), and Mr & Mrs William Downes together with other members of the newly-established Greek Orthodox Community of Sutton and Cheam.

16. In the evening, he blessed and cut the St. Basil's Cake at a ceremony organised by O.E.S.E.K.A. at the Greek Cypriot Brotherhood's headquarters.

17. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of St. Mary Magdalene in St. Leonard's-on-Sea (Hastings) and, in continuation, went in procession to the seashore where he performed the Blessing of the Sea. Afterwards, he was entertained to lunch by the local Community.

18. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of Ss. Athanasius and Clement in Cambridge on the occasion of the feast of the former, being entertained to lunch by Mr & Mrs Antonios Polyviou afterwards. In the evening, he was present at the reception given by the Hellenic Ambassador to bid farewell to Nikolaos Spinellis, Councillor at the Embassy.

19. During the day, he received Mrs Susie Constantinidou (whom he entertained to lunch), Polyviros Polyviou (Head of the Cypriot Educational Mission), and Mrs Victoria Solomoniou (Cultural Attaché at the Hellenic Embassy). In the evening, he was entertained to supper by Mr & Mrs Akis Ioannidis, President of the Greek Orthodox Community of St Eleftherios, Leyton.

20. During the day, he received Archimandrite Nectarios Mouras, and Georgios Rhepousis (Educational Councillor at the Hellenic Embassy) together with Mrs Helen Dritts. In the evening, he was present at Evensong in the chapel of Lambeth Palace and at the reception hosted by Dr. George Carey, Anglican Archbishop of Canterbury, and his wife. Later, he presided at a meeting of the Trust of the Greek Orthodox Community of the Holy Cross and St. Michael (Hendon) at Thyateira House.

21. In the morning, he presided at the funeral of Christopheros Vanezis at the

HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS' DIARY

JANUARY

1. In the morning, His Eminence the Archbishop celebrated the Divine Liturgy of St. Basil the Great at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater, following which he blessed and cut the traditional St. Basil's Cake (or Vassilopitta). In the afternoon, he blessed and cut the St. Basil's Cake of the Greek Cypriot Brotherhood.

2. In the morning, he received Archimandrite Theodoritos Polyzogopoulos.

3. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of St. Nicholas in Cardiff and, in continuation, baptised the infant cousins Georgios Katzin and Georgia Georgaki.

4. During the day, he received Protopresbyter Constantinos Eliopoulos, Father Gregory-Palamas Carpenter (whom he entertained to lunch), Mrs Sonia Koulia, and Sotiris and Maria Liassi (together with their daughter Cristiana and their grandchildren).

5. In the morning, he read the Royal Hours of Epiphany and attended the Vesperal Liturgy of St. Basil in the Chapel of the Archdiocese, presiding at the Great Water Blessing of Epiphany afterwards. Later, he received Brian Butler, Mr Mytilinaeus and Mr Nikolaos Sardellis.

6. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of St. John the Baptist in Haringey and (in continuation) presided at the Great Water Blessing. Afterwards, he was entertained to lunch by the local Community.

8. In the morning, he received Archimandrite Nikolaos Serghakis. At midday, he entertained Costas Passalis to lunch.

10. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of St. Michael the Archangel in Margate and, in continuation, went in procession to the Marine Sands where he performed the annual ceremony of the Blessing of the Sea. Afterwards, he attended the luncheon given by the Margate Charter Trustees and the local Greek Orthodox Community in the Main Hall of the Winter Gardens.

11. In the morning, he blessed and cut the St. Basil's Cake at a ceremony held at the Hellenic College of London. In the evening, he attended a reception organised by the Three Faiths' Forum at the Liberal Jewish Synagogue in St. John's Wood and the lecture given there by Professor Akbar Ahmed "Islamophobia and Anti-Semitism - The Need for Understanding".

12. During the day, he received Haris Sophokleidis and Mrs Calliope

Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green. At midday, he entertained Professor Iouliani (Julian) Chrysostomidou to lunch at Thyateira House. During the afternoon, he received Metropolitan Leo of Helsinki (who was accompanied by Canon David Knight), and Dr Costas Hadjipateras (who was accompanied by his daughter and son-in-law).

22. In the morning, he received Savvas Hadjikyriakou. At midday, he was entertained to lunch at Claridge's by Mr & Mrs Ioannis Adam. Hadjipateras and Mrs Chrysanthi Patera. In the afternoon, he received the Revd. John Lovejoy. In the evening, he was present at the annual Dinner of the Byron Society, held at the House of Lords.

23. In the afternoon, he received Professor Elias Oekonomou of the Faculty of Theology at the University of Athens. In the evening, he was the guest of honour at a Dinner given at the Royal National Hotel by the Association of Greek Orthodox Communities in Great Britain to mark the occasion of his name day.

24. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater and then presided at the Te Deum held in continuation to mark the beginning of the annual celebrations in honour of Greek Letters and Christian Learning that are associated with the feast of the Three Hierarchs. In the afternoon, he presided at a meeting of the leaders of the Community of the Holy Cross and St. Michael in Hendon. In the evening, he was present at the lecture delivered in the context of the aforementioned celebrations at the Greek Orthodox church of St. Parteileimon in Kenton (Harrow) by Professor Oekonomou and entitled "Teachers of Enduring Principles".

25. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy in the chapel of the Archdiocese on the occasion of his name day and, in continuation and until late in the evening, received the congratulations of the Faithful.

26. In the morning, he was present at the lecture delivered by Professor Oekonomou at the Cathedral of the Nativity of the Mother of God in Camberwell, "The Spiritual and Geographical Boundless of the Orthodox Priesthood". In continuation, he was entertained to lunch by the Community. In the evening (and again in the context of the aforementioned celebrations) he was present at the Hellenic Centre at a recital and a lecture given by the Archdiocese's School of Byzantine Music.

27. During the day, he received Nikolaos Iakovidis; the priest, chairman and vice chairman of the Community of Ss. Anthony and John the Baptist in Holloway, and Christos Charalambous (who was accompanied by his father and brothers). In the evening, he was entertained to supper by Nikolaos S. Laemos.

28. In the morning, he received Mrs. Vicki Wiseman, Chairperson of the British School at Athens Appeal. In the evening, he presided at Great Vespers at the Cathedral of St. Andrew the Apostle in Kentish Town and, in continuation, was present at the lecture delivered there by Professor Oekonomou entitled "The Orthodox World-ethic".

29. In the evening, he presided at Great Vespers at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater and, in continuation, was present at the lecture delivered there by Professor Oekonomou entitled "The Universality of the Three Hierarchs in the Age of Internationalism" and at the reception held in the Crypt that followed.

30. In the morning, he presided at the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of St. John the Baptist in Haringey, celebrated on the feast of the Three Hierarchs. Afterwards, he was entertained to lunch by the Community. In the evening, he presided at Great Vespers at the Cathedral of All Saints in Camden Town and, in continuation, was present at the lecture delivered by Charis Mettis entitled "The Establishment of the Church of All Saints in London and the Beginning of the New Structure of the Archdiocese of Thyateira and Great Britain". Afterwards, he attended the reception organised by the Community.

31. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Greek Orthodox church of the Three Hierarchs in Leeds, being entertained to lunch by the Community afterwards.

FEBRUARY

1. His Eminence the Archbishop celebrated Vespers at the Church of St Demetrios, Edmonton, and in continuation he blessed the newly established Community Library.

2. He celebrated Holy Liturgy at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God, and then he sat at lunch organised by the local Community. In the afternoon, he received Mr N. Kotziamanis at the Offices of the Archdiocese. Later on he attended a lecture by Dr Lesley Beaumont at the Hellenic Centre organised by the Donors of the British School at Athens. In the evening, he attended a concert organised in Oxford by the Oxford Philomusica under the direction of Dr Mario Papadopoulos.

3. He was visited by Mr Robert Digham, Mr Michael Attalides (the Cyprus High Commissioner), Mr George Christofides (Chairman of the Bank of Cyprus London Ltd), and Mr Charis Sophocleides (President of the Federation of Greek Cypriots in Great Britain).

4. He was visited by Gerasimos and Joseph Klaoudatos.

5. He was visited by Bishop Aristarchos of Zenopolis, and by Professor Angeliki Zengini of the University of Salonica. In the evening, he blessed the Vasilopitta of the Association of the Greek Students of London, at the Hellenic Centre.

6. He entertained to lunch at the Archdiocese Mrs Angeliki Zengini and her son Nicholas.

7. He celebrated Holy Liturgy at St Catherine's Church in Barnet. Afterwards, he attended a Seminar organised by K.E.S at Wood Green.

8. He was visited by Mrs Panayiota Georgiou, and by Mr Phivos Zargos.

9. In the morning, he had a meeting with the Undersecretary for Education Mr

Charles Clarke in relation to the establishment of a daily Denominational Greek-English School in Croydon. Later on, he officiated at the funeral Service of Mimi Konstantinides in the St Sophia Cathedral, Bayswater. In the evening, he attended the ceremony of conferring the "Rotary International Award" on Sigmund Sternberg, at the American Embassy in London.

10. He was visited by Bishop Kallistos of Diokleia accompanied by Archim. Kyrril Jenner. Later on, he sat at lunch with Mr Paul Christou and Mr Kypros Nicholas. In the afternoon, he was visited by Mr Titos Christodoulou, and Mr Kyriakos Charalambous accompanied by Mr Andreas Damianou.

11. He visited the Greek Orthodox Communities in Preston and Wigan where he was a guest of Mr and Mrs Gregory Baker.

12. On returning to London, he was visited by Mr Soterios Trichas.

13. He was visited by the Presidential Commissioner for Cyprus, Mr Manolis Christofides, accompanied by the Consul General of Cyprus in London, Mr Panikos Kyriakou. In the evening, he attended a function organised by the National Federation of Greek Cypriots in Britain, attended also by Mr M. Christofides.

14. He celebrated Holy Liturgy at the St Charalambos Church in Luton, and later he was entertained to lunch by the local Community. On returning to London, he blessed the engagement of Theophanes Theophanous with Elena Savvides. Later on, he attended a function organised by the Association of St Theodoros of Karpasia (U.K.).

15. He was visited by Revd Colin Honey; and by Archbishop Iossif, of the Romanian Orthodox Church, accompanied by Revd Silviu-Petre Pufolete.

16. He delivered a speech at the Paddington Rotary Club and was then entertained to lunch by its Members. In the evening, he was entertained to supper by Mr and Mrs Andreas Photi at their house in East London.

17. He sat at lunch with Mr Theodoros Frangos and Mr Savvas Karayannis. In the evening, he attended a lecture on "Christian and Jewish Relations in a Secular Age" organised by the Institute for Jewish Policy Research, in London.

18. He was visited by the members of the "St Athanasios" Clergy Committee, Very Revd. George Soulos, Revd Anastasios Salapatas, and Revd Joseph Paliorous. Later on, he was visited by Revd Christos Christakis. In the evening, he attended a function organised by the local D.E.K.O., with Mr Spyros Kyrianiou as the main Speaker.

19. He was visited by Mr Charis Sophocleides, President of the National Federation of Greek Cypriots in the U.K. He then had a working lunch with his Assistant Bishops. In the afternoon, he was visited by Mr P. Garivaldinos, Mr G. Constantinou, Dr. Beatriz Wonke and Ms Deborah Goodhart, all members of a Committee for Thalassaemia and the establishment of a Unit at Whittington Hospital in London. Afterwards, he read a Trisagion at the Chapel of the Archdiocese. In the evening, he had a meeting with Mr N.J. Hadjipateras and Mr Spyros Polemis concerning the affairs at the Greek Orthodox Community of the Holy Cross, Hendon.

20. He officiated at the Service of the Souls of the dead at the Chapel of the Archdiocese. In the evening, he attended a function in honour of Mr Charilaos Kitromilides, organised by the Academy Club in London.

21. He was visited by Mr Gregoris Niotis, Under-Secretary at the Greek Foreign Office, accompanied by Mrs Konstantina Athanasiadou of the Greek Embassy in London. Later on, he celebrated the Holy Liturgy at the newly established Greek Orthodox Community in Sutton, where he also blessed the baptism of Anthony, the infant son of Mr Christos and Mrs Joanna Klokkaris. In the evening, he attended a function organised by the Avgorou Association in the U.K.

22. He celebrated the Service of Great Hours at the Chapel of the Archdiocese. In the afternoon, he celebrated Great Vespers at the Chapel of the Archdiocese.

23. He celebrated Morning Liturgy at the Chapel of the Archdiocese. In the afternoon, he left for Cardiff, where he had a meeting with the local Church Committees.

24. In the morning, he celebrated the Presanctified Holy Liturgy at the Chapel of the Archdiocese. Later on, he was visited by Mr K. Evangelou; Deacon Anthimos Papandreou; Dr Ellis Papaphotis; and Mr Christoforos Philippides, the Honorary Consul of Greece in Birmingham. In the evening, he entertained to supper Mrs Marina Kalogirou at the Archdiocese.

25. He was visited by Mr Nicos Papagregoriou, Mr John Kountouris, Mr Alekos Kouratos, and Mr Charis Charalambous, all members of the Cypriot Teachers Union. Afterwards, he officiated at the funeral Service of Panayiotis Paraskevas in the St Pantaleimon Church, Harrow. Later on, he was visited by Mrs Suzannah Idreos. In the evening, he celebrated Great Vespers at the Chapel of the Archdiocese.

26. He officiated at the funeral Service of Andreas Frangoulis in the Church of the Holy Apostles, Herts; Back at the Archdiocese, he was visited by Miss Strati Hisipanti; and Mrs Pia Zafeiopoulos. In the afternoon, he celebrated the First Salutation at the Chapel of the Archdiocese, and then at St George's Church in Kingston-Upon-Thames. Afterwards, he was entertained to supper by Mr and Mrs Savvas Karayannis.

27. He attended a function in honour of the Cypriot popular poet Christoforos Palaishis organised by the Association of Cypriot Popular Poets in Britain in the presence of the Finance Minister of Cyprus Mr Chr. Christodoulou.

28. He celebrated Holy Liturgy at the St Sophia Cathedral, Bayswater, during which he officiated at a memorial Service for the late Bishop Timotheos of Miletoupolis. In the afternoon, he was visited by Mr and Mrs Hannides; and by Mr Spyros Diamessis of the Greek Ministry of Education. In the afternoon, he celebrated the annual Panorthodox Holy Vespers, which this year took place at the Romanian Church in London, and also preached on the meaning of the Sunday of orthodoxy.